

Ringvirkningsanalyse av hyttenæringa i Åseral kommune

I hvilken grad har hyttenæringa ved Bortelid, Ljosland og Eikerapen bidratt til økonomiske og samfunnsmessige ringvirkninger for Åseral kommune?

Eirin Åsland

Veileder

Anne Wenche Emblem

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

Universitetet i Agder, [2015]

Handelshøyskolen ved UiA

Forord

Masteroppgaven (BE-501) er en obligatorisk del av mastergradsstudiet økonomi og administrasjon ved Universitetet i Agder. Oppgaven består av 30 av totalt 120 studiepoeng av masterutdannelsen.

Formålet med denne oppgaven er å vise hvilke økonomiske og samfunnsmessige ringvirkninger som er skapt i Åseral kommune, på bakgrunn av hyttenæringa ved hytteområdene Bortelid, Ljosland og Eikerapen. Motivasjonen for denne oppgaven har blitt drevet av at jeg som innbygger i Åseral kommune har en genuin interesse for å finne ut hva hyttenæringa har skapt av verdier og ringvirkninger for Åseral kommune. Jeg som innbygger ser at hyttenæringa blir tatt for gitt av mange innbyggere i kommunen, og fant det spennende å sette søkelys på den faktiske betydningen av denne næringa- både økonomisk, men også samlet sett for samfunnet Åseral.

Jeg vil rette en stor takke til min veileder, Førsteamanuensis Anne Wenche Emblem, for god hjelp, engasjement og interessante innspill rundt oppgaven. Jeg vil også takke Trond Egil Åknes som la ut forslag om oppgaven, som vekket min interesse. Han har videre også vært til stor hjelp i oppgavens informasjonsinnsamlings-prosess. I tillegg vil jeg takke Åseral kommune for verdifull hjelp, støtte og tilrettelegging i arbeidet med datainnsamling. Jeg vil til slutt også takke alle som har satt av tid til møter, telefonsamtaler og e-postutveksling for å tilføye viktig informasjon til oppgaven.

Til slutt vil jeg tilføye at arbeidet med denne masteroppgaven har vært svært krevende, men på samme tid svært lærerik i forhold til at jeg har fått avdekke ulike betydninger og ringvirkninger hyttenæringa har og har hatt for kommunen jeg er oppvokst og bosatt i.

Eirin Åsland

Åseral, 2. juni 2015

Sammendrag

Denne masteroppgaven tar sikte på å undersøke økonomiske og samfunnsmessige ringvirkninger som er skapt som følge av hyttenæringa ved hytteområdene Bortelid, Ljosland og Eikerapen i Åseral kommune. Oppgaven har fokus på hvor stor andel av arbeidet knyttet til hyttenæringa ved Bortelid, Ljosland og Eikerapen som er utført av firmaer adressert i Åseral eller firma fra andre kommuner, som har stor andel ansatte bosatt i Åseral. Dette er gjort for så å se på ringvirkningen denne næringa har bidratt med for Åseral kommune og dens innbyggere i perioden 2011-2014. Jeg har også utført en spørreundersøkelse for innbyggerne i Åseral, for å få en forståelse for hva de mener om hyttenæringa i hjemkommunen sin og i hvor stor grad de selv har vært involvert.

Datainnsamlingen er gjort via kommunens elektroniske arkiver og Agder Energi sine elektroniske registreringer, her jeg har fremstilt alle typer løyver og registreringer knyttet til hyttenæringa for årene 2011-2014. Av økonomisk teori har jeg i denne oppgaven brukt Keynes makroøkonomiske teori, for å frem hva økt produksjon gjennom bygging og vedlikehold/oppgradering av hytter og annet arbeid knyttet til hyttenæringa, har hatt av ringvirkninger for Åserals innbyggere og kommunen i sin helhet.

De faktiske ringvirkningene omhandler i all hovedsak multiplikatorvirkningen som teoretisk fremstiller de ringvirkninger hyttenæringa har bidratt til i Åseral kommune.

Multiplikatorvirkningen vil si at en økning i samlet produksjon i Åseral, grunnet investering knyttet til enten investerings- eller driftsfasen av hytter, har gitt større ringvirkninger enn kun selve investeringen. Fremstillingene og illustreringene i oppgaven viser videre at lekkasje av arbeidskraft, i form av at firmaer fra andre kommuner utfører arbeid knyttet til hyttenæringa, fører til at ringvirkningene innad i Åseral blir mindre.

Fremstillinger i oppgaven viser også at firmaer og arbeidere med adresse Åseral har muligheten til å øke de økonomiske og samfunnsmessige ringvirkningene ved hyttenæringa i kommunen ved å ta større del i arbeidet knyttet til hyttenæringa. Dette vil bidra til økt økonomisk aktivitet og verdiskapning i Åseral kommune.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	i
Sammendrag.....	ii
Innholdsfortegnelse.....	iii
Figuroversikt.....	vi
Tabelloversikt.....	vii
Vedleggsoversikt.....	ix
1 Innledning.....	1
2 Bakgrunn.....	3
2.1 Åseral kommune.....	3
2.1.1 Innbyggerne.....	4
2.1.2 Kommuneøkonomi.....	8
2.1.3 Kommunalt ansatte.....	11
2.1.4 Kommunehelsetjeneste.....	12
2.2 Vannkraft i Åseral.....	13
2.2.1 Naturressursskatt.....	13
2.2.2 Eiendomsskatt.....	14
2.2.3 Konesjonskraftsalg.....	14
2.2.4 Konesjonsavgift.....	15
2.3 Sysselsettingen i Åseral.....	15
2.3.1 Sysselsatte i Åseral.....	15
2.3.2 Butikk, bensinstasjon og kro.....	17
2.3.3 Annen næringsvirksomhet knyttet til hyttenæringa.....	18
2.3.4 Pendlerstrukturen.....	18
2.4 Hyttenæringa i Åseral.....	19
2.4.1 Bortelid.....	21
2.4.2 Ljosland.....	22
2.4.3 Eikerapen.....	24
3 Teori.....	26
3.1 Keynes-modellen.....	26
3.1.1 Lukket økonomi med offentlig sektor.....	27

3.1.2	Automatisk stabilisering med skatter og overføringer	36
3.1.3	Multiplikatoren i en åpen økonomi	39
3.1.4	Oppsummering av Keynes-modellen	41
4	Datainnsamling og bearbeiding av datamaterialet	42
4.1	Innsamling av data	42
4.1.1	Innsamling av løyver i Åseral kommunes arkiver	44
4.1.2	Innsamling av registreringer i Elsmart	47
4.1.3	Samtaler med lokale næringsdrivende	48
4.1.4	Svakheter ved innsamling av data	48
4.2	Spørreundersøkelse	50
4.3	Metoder brukt i oppgaven	52
4.3.1	Kvantitativ og kvalitativ metode	52
4.3.2	Deduktiv og induktiv datainnsamling	53
4.4	Validitet og reliabilitet	53
5	Funn	57
5.1	Investeringsfasen	58
5.1.1	Bygging av hytter	58
5.1.2	Firmaer som tiltakshaver for bygging av hytter	66
5.1.3	Bosted for tiltakshaverne og antall løyver	68
5.2	Driftsfasen	70
5.2.1	Påbygg til hytte	70
5.2.2	Opparbeiding av vei, parkeringsplass, tomt og annet grunnarbeid	78
5.2.3	Påkobling til vann og avløp (VA) og annet arbeid knyttet til VA	81
5.2.4	Nyinstallasjon/midlertidig strøm	88
5.2.5	Gapahuk, skiløyper, utbedring av infrastruktur, bygg og annet	89
5.3	Oppsummering funn vedrørende investerings- og driftsfasen	90
5.4	Spørreundersøkelse	92
6	Diskusjon	95
6.1	Ringvirkningene av bygging av hytter i Åseral i en lukket økonomi	95
6.1.1	Virkningen av skift i samlet etterspørsel	96

6.1.2	Nærmere om multiplikatoren	97
6.2	Ringvirkningene ved bygging av hytter i Åseral ved automatisk stabilisering av skatter og overføringer.....	99
6.2.1	Multiplikatoren.....	100
6.3	Ringvirkningene ved bygging av hytter i Åseral ved en åpen økonomi	101
6.3.1	Importlekkasje	102
6.4	Oppsummering og anbefaling	104
7	Andre funn og diskusjon knyttet til problemstillingen	107
8	Konklusjon.....	110
	Kildeliste.....	111

Figuroversikt

Figur 1: Folkemengde i Åseral fra 1960-2014	5
Figur 2: Folkemengden 01.01.15 i Åseral fordelt på alderstrinn	6
Figur 3: Fremskrevet folkemengde fra 2015-2040	7
Figur 4: Årlig fødte fra 1972-2013	8
Figur 5: Sysselsatte i Åseral etter næring	15
Figur 6: Sysselsatte etter yrke i Åseral og landsbasis	17
Figur 7: Antall hytter bygget i Åseral per år fra 1983-2014	20
Figur 8: Årlig samlet omsetning (i hele 1000 kr) av hyttesalg i Åseral fra 1992-2014	21
Figur 9: Illustrasjon av en modell	28
Figur 10: Konsumfunksjonen	29
Figur 11: Samlet etterspørsel som funksjon av samlet inntekt	31
Figur 12: Bestemmelse av økonomisk aktivitet på kort sikt	32
Figur 13: Virkning av et positivt skift i samlet etterspørsel	33
Figur 14: Aldersfordeling til respondentene i spørreundersøkelsen	51
Figur 15: Virkning av et positivt skift i samlet etterspørsel	96

Tabelloversikt

Tabell 1: Finansielle omløps- og anleggsmidler for Åseral kommune 2013	9
Tabell 2: Driftsinntekter for Åseral kommune 2013	10
Tabell 3: Driftsutgifter for Åseral kommune 2013	11
Tabell 4: Fordelingen av kommunalt ansatte i Åseral kommune	12
Tabell 5: Årsakskjede ved økte investeringer	36
Tabell 6: Antall løyver totalt fra 2011 til 2014	45
Tabell 7: Oversikt over utvalg og antall svar på løyver uten ansvarshaver	46
Tabell 8: Antall registreringer i Elsmart fra 2011 til 2014	47
Tabell 9: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver bygging av hytter totalt for Bortelid, Ljosland og Eikerapen 2011 - 2014	59
Tabell 10: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver bygging av hytter totalt for Bortelid 2011 - 2014	61
Tabell 11: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver bygging av hytter totalt for Ljosland 2011 - 2014	63
Tabell 12: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver bygging av hytter totalt for Eikerapen 2011 - 2014	65
Tabell 13: Ansvarshavere for Bortelid og Ljosland for bygging av hytter med firmaer som tiltakshavere 2011-2014	67
Tabell 14: Fordeling av firmaets hjemkommune og hvor av Bortelid og Ljosland løyvene for bygging av hytte er godkjent 2011-2014	68
Tabell 15: Fordeling av tiltakshavers hjemkommune og hvor av Bortelid, Ljosland og Eikerapen løyvene for bygging av hytte er godkjent 2011-2014	69
Tabell 16: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver for påbygg med ansvarshaver for Bortelid 2011 - 2014	71
Tabell 17: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver for påbygg med ansvarshaver for Ljosland 2011 - 2014	73
Tabell 18: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver for påbygg med ansvarshaver for Eikerapen 2013 - 2014	75
Tabell 19: Andeler arbeid utført av arbeidere for Åseral, andre kommuner eller selvstendig/dugnad for løyver påbygg uten ansvarshaver for Bortelid, Ljosland og Eikerapen 2011 - 2014	77
Tabell 20: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver for grunnarbeid, vei, parkeringsplass og tomt totalt for Bortelid, Ljosland og Eikerapen 2011, 2012 og 2014	80
Tabell 21: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver påkobling vann og avløp og annet arbeid knyttet til VA for Bortelid 2011 – 2014	82
Tabell 22: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver påkobling vann og avløp og annet arbeid knyttet til VA for Ljosland 2011 – 2014	84
Tabell 23: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver påkobling vann og avløp og annet arbeid knyttet til VA for Eikerapen 2011 – 2014	86

Tabell 24: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for nyinstallasjon/midlertidig strøm for Bortelid, Ljosland og Eikerapen 2011 – 2013	88
Tabell 25: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for nyinstallasjon/midlertidig strøm for Bortelid 2011 – 2013	88
Tabell 26: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for nyinstallasjon/midlertidig strøm for Ljosland 2011 – 2013	88
Tabell 27: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for nyinstallasjon/midlertidig strøm for Eikerapen 2011 – 2013	88
Tabell 28: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver gitt til skiløyper, skibruker, turløyper og gapahuk på Bortelid og Ljosland 2011-2014	89
Tabell 29: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver for bygg og annet knyttet til hyttenæringa med firmaer på Bortelid, Ljosland og Eikerapen 2011-2014	90

Vedleggsoversikt

Vedlegg 1: Spørreundersøkelse for innbyggerne i Åseral.....	113
--	------------

1 Innledning

Hyttene har i flere tiår vært en del av næringen i Åseral kommune. Kommunen har per 2015 tre hytteområder med hytter, alpinanlegg og løypenett. Hyttebyggingen og hyttesalget har ved alle tre hytteområdene vært svingende gjennom tiårene. 11. februar 2015 stod det i en artikkel i Fedrelandsvennen at Åseral er den kommunen i landet med størst vekst i salget av fjellhytter i Norge, med en vekst på 68 % fra 2013 til 2014. Videre klatret Åseral fra en 18. til 13. plass over landets mest populære hyttekommuner. Kommunen er liten i innbyggertall, og et høyt antall hytter i kommunen fører til at folketallet i Åseral øker opp mot 965 % i høysesongene vinterstid. (Ellingsen, 2015) Hva var det å si for Åseral kommune og innbyggerne, at kommunen innehar en således stor hyttene næring? Hvilke ringvirkninger skaper denne næringa? Det er dette jeg vil undersøke i denne oppgaven.

På bakgrunn av ønsket om å finne ut mer om disse ringvirkningene, formulerte jeg følgende problemstilling:

I hvilken grad har hyttene næringa ved Bortelid, Ljosland og Eikerapen bidratt til økonomiske og samfunnsmessige ringvirkninger for Åseral kommune?

Med økonomiske ringvirkninger menes i denne oppgaven økonomiske ringvirkninger økt verdiskapning, økte inntekter og økt økonomisk aktivitet i Åseral. Og med samfunnsmessige ringvirkninger menes økt verdiskapning for kommunens innbyggere, som ikke omhandler penge-verdi. Eksempelvis et utvidet tilbud når det gjelder antall butikker, varer og tjenester i Åseral, utbedret infrastruktur og sportslige/friluftsmessige tilbud i kommunen, slik som eksempelvis oppkjørte skiløyper og alpinanlegg. Økonomiske og samfunnsmessige ringvirkninger vil i oppgaven i hovedsak bli omtalt som kun «ringvirkninger».

Innledningsvis i kapittel to i oppgaven presenteres et således stort omfang generell informasjon om Åseral kommune, og dernest hyttene næringa i kommunen. Videre følger et kapittel som gir innføring i økonomisk teori. Teorien som er brukt i oppgaven er Keynes-teori fra makroøkonomi, her multiplikatorvirkningen av at samlet produksjon øker i Åseral blir fremstilt i både en lukket og åpen økonomi, her det i åpen økonomi åpner for at firmaer for andre kommuner kan utføre arbeid med hyttene i Åseral. Videre blir metodene og

fremgangsmåten rundt datainnsamlingen i oppgaven blitt presentert i kapittel fire og funnene presentert i kapittel fem. I kapittel seks blir funnene drøftet og illustrert nærmere knyttet til Keynes-teori, og kapittel syv inneholder en nærmere drøfting av hovedproblemstillingen. Kapittel åtte inneholder konklusjon av problemstillingen i oppgaven.

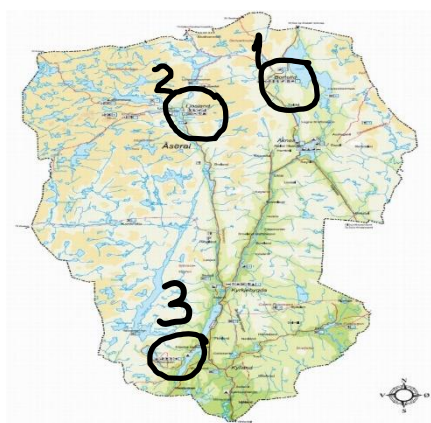
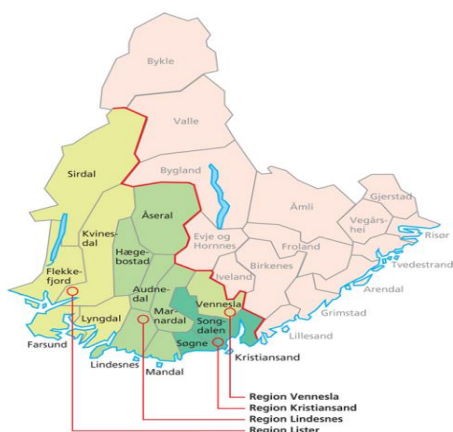
2 Bakgrunn

I dette kapitlet kommer jeg til å presentere flere sider ved Åseral kommune, siden dette kan bidra til økt forståelse omkring oppgaven. Videre vil jeg ta for meg de tre sentrale hytteområde Bortelid, Ljosland og Eikerapen som befinner seg i Åseral, og som vil være hovedfokuset i oppgaven min. Per allmenn definisjon bruker en begrepet «hytte og fritidsbolig» om en annen, og i denne oppgaven vil jeg bruke begrepet «hytte». Firmaer og arbeidere som er lokalisert/bosatt i Åseral blir i oppgaven også omtalt som «lokale». I denne oppgaven vil jeg også bruke begrepet «hyttenæring» knyttet til alle typer næring som har tilknytning til hyttene/hytteområdene ved Bortelid, Ljosland og Eikerapen i Åseral kommune.

2.1 Åseral kommune

Åseral kommune er en innlandskommune i Vest-Agder beriket av fjell og heier. Kommunen grenser til Kvinesdal og Hægebostad i vest, Audnedal i sør, og Bygland og Evje og Hornnes i nord og øst. Kommunen er således stor med et areal på 887,51 m², men på den andre siden liten i befolkning med sine 925 innbyggere (01.01.2015). (Statistisk Sentralbyrå, 2015c) Størrelsen på kommunen gjør at innbyggerne bor spredd, men med hovedvekt av innbyggerne bosatt i Kyrkjebygda, lokalt kalt «bygda».

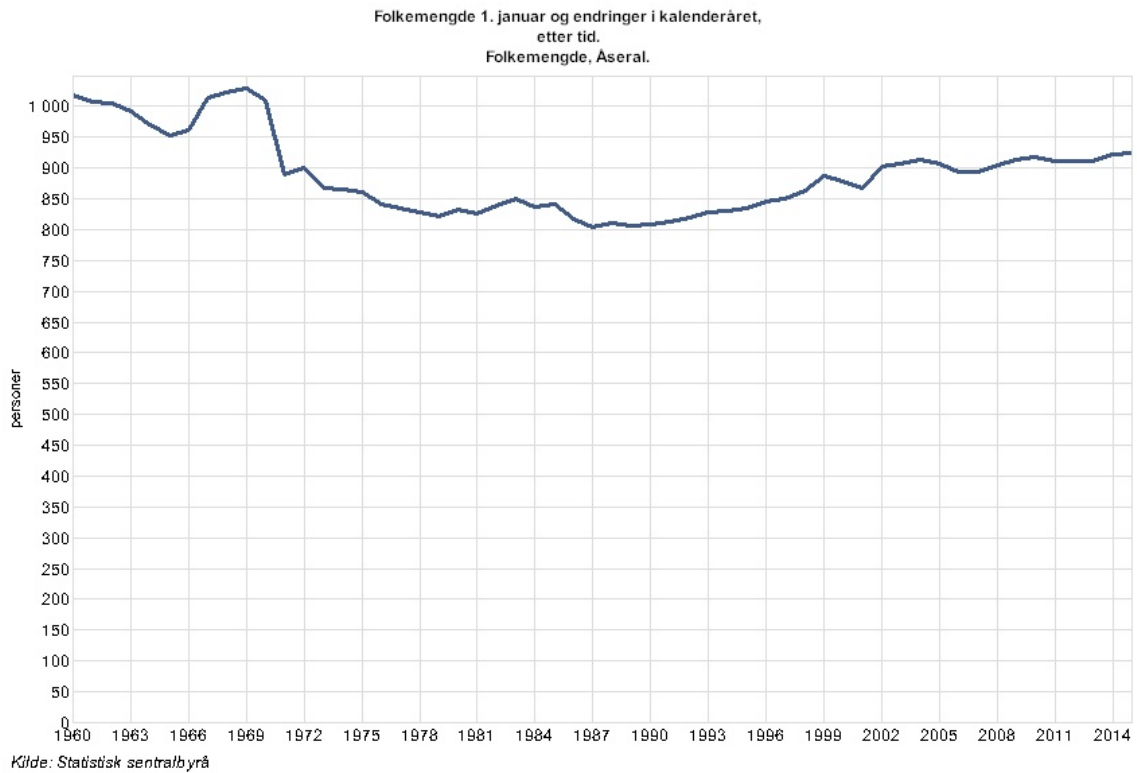
Kommunen er en kraftkommune med store vassdrag, og blir i disse tider også utbygget ytterligere med store satstinger fra Agder Energi. Videre er turisme og spesielt da hyttenæring et stort satsingsområde i kommunen, og kommunen inneholder tre forskjellige alpintensenter med tilhørende hytteområder, Bortelid, Ljosland og Eikerapen. Disse hytteområdene består av totalt 2000 hytter, og tilbyr ulike aktiviteter i forskjellig grad. (Åknes, 2014c). I Åseral finnes det også andre mindre hyttefelt, samt at store deler av innbyggerne selv har hytte eller tilgang på hytte i Åseral. Selv om disse også befinner seg i kommunen, er det kun hyttenæringa ved Bortelid, Ljosland og Eikerapen denne oppgaven fokuserer på. Nedenfor ser du Åserals kommunegrenser i Vest-Agder og Aust-Agder, samt kart over Åseral med markering for Bortelid som nr. 1, Ljosland som nr. 2 og Eikerapen som nr. 3.

("Kart Vest- og Aust-Agder," 2014; "Kart Åseral kommune," 2015).

2.1.1 Innbyggerne

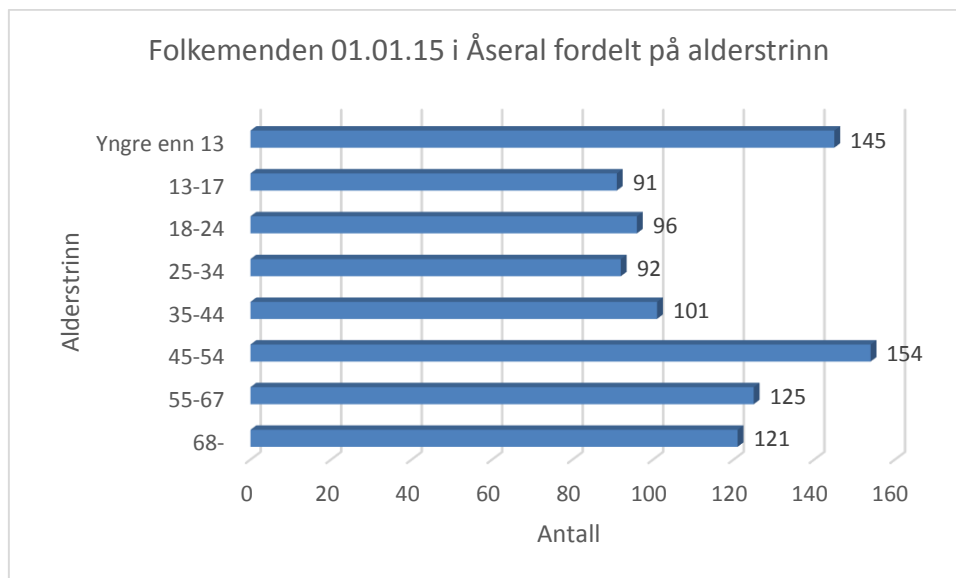
Kommunen har alltid vært en liten kommune med tanke på innbyggertall. Dette gjør at kommunen alltid har vært sårbar i forhold til fraflytting og folketall, kommunen har derfor fokus på opprettholdelse og økning av folketallet i kommunen.

Figur 1: Folkemengde i Åseral fra 1960-2014

(Statistisk Sentralbyrå, 2015d)

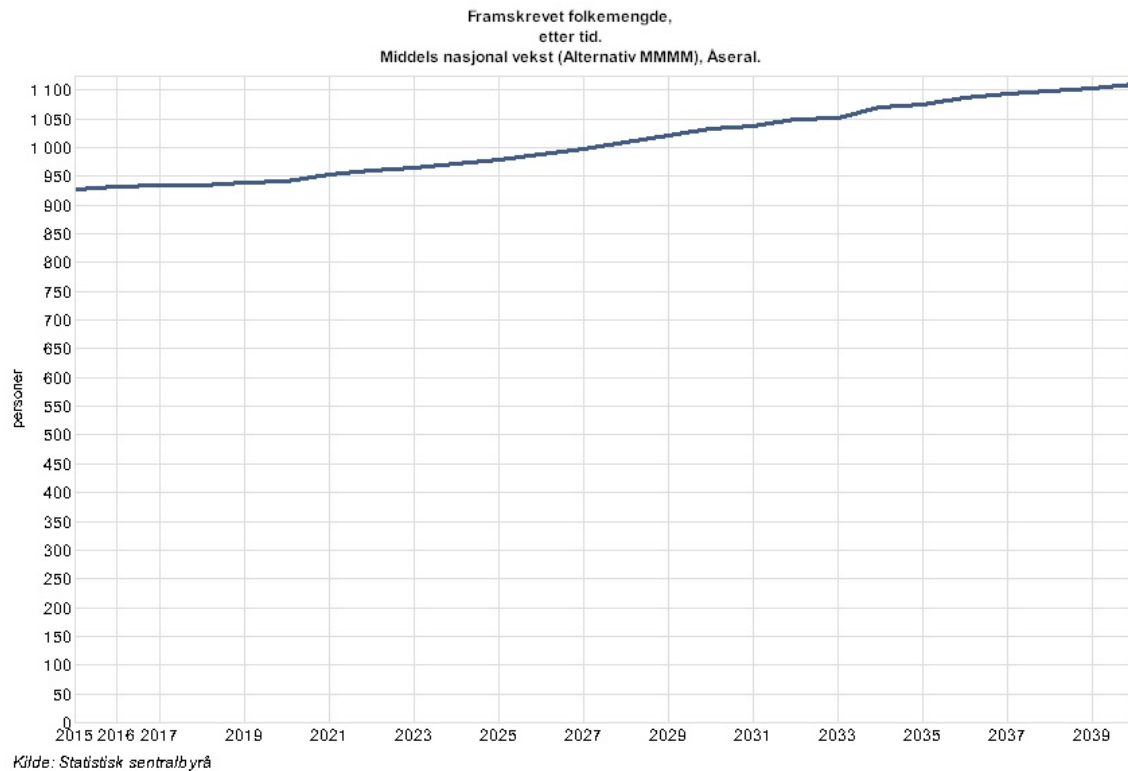
Figuren viser folkemengden i Åseral fra 1960 og frem til 2014. Som en ser av kurven så var innbyggertallet over 1000 på 60-tallet. Innbyggertallet falt så på begynnelsen av 70-tallet og har siden slutten av 1980-tallet foruten mindre unntak, økt gradvis.

Figur 2: Folkemengden 01.01.15 i Åseral fordelt på alderstrinn

(Statistisk Sentralbyrå, 2015c)

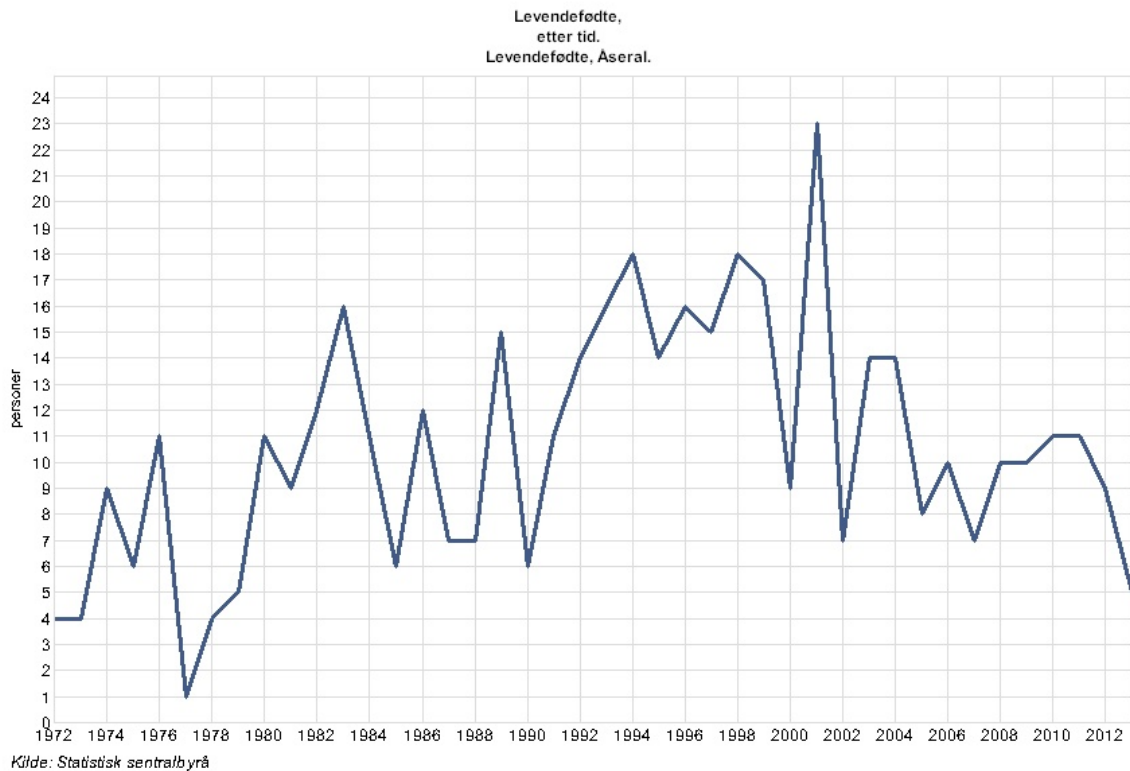
Denne figuren viser folkemengden i Åseral 01.01.2015 med hensyn på ulike alderstrinn. Totalt antall innbyggere ved de forskjellige alderstrinnene står summert til høyre for søylene. Som en ser av figuren så er ikke alderstrinnene delt i like intervaller, dette er grunnet spørreundersøkelsen som blir fremvist i kapittel fem med like alderstrinn.

Figur 3: Framskrevet folke­mengde fra 2015-2040

(Statistisk Sentralbyrå, 2015a)

Figuren viser folke­mengden i Åseral fra 2015-2040 med framskrevet folke­mengden med middels nasjonalvekst. Middels nasjonalvekst vil si middels fruktbarhet, levealder, innenlandsk flytting og innvandring. Grafen viser at det i 2028 er framskrevet at det vil være 1000 innbyggere i Åseral, og at innbyggertallet vil stige jevnt fram til 2039.

Figur 4: Årlig fødte fra 1972-2013

(Statistisk Sentralbyrå, 2015e)

Figuren viser hvor mange som er født i Åseral i hvert av årskullene 1972 til 2013. Figuren fremviser at kommunen har hatt veldig varierte årskull over tid med tanke som størrelser på skoleklasser og også kullene i barnehagen. Dette resulterer i store utfordringer for kommunen når det kommer til skole- og barnehagetilbudet, ved at etterspørselen i sammenheng med årskullene varierer veldig fra år til år. (Haug, 2015)

2.1.2 Kommuneøkonomi

Åseral kommune har i mange år vært en kommune med romslig økonomi, noe som har vært et direkte resultat av vannkraften i kommunen, som det kommer mer informasjon om i neste delkapittel. Dette har gjort at kommunen har valgt å tilby flere gratis tjenester, som bruk av svømmehall, treningsstudio, gymsal og lignende. Kommunen har også gitt innbyggerne tilskudd eller andre tilbud, som blant annet tilskudd for boligbygging, næringsbygg til jordbruk, stipend til elver/studenter og garanti-sommerjobb til ungdommer. Den økonomiske

situasjonen har gitt kommunen mulighet til å tilby tjenester og gjøre Åseral så attraktiv som de selv ønsker, blant annet ved at kommunen som nevnt har fokus på å øke innbyggertallet.

Tabell 1: Finansielle omløps- og anleggsmidler for Åseral kommune 2013

(Åseral kommune, 2014)

Finansielle anleggs- og orr			
Aktivklasse	Marknadssverdi 31.12.2013	Bokført verdi 31.12.2013	Avkastning 2013
Bankinnskot	52 861 454	52 861 454	2 279 872
Pengemarknadsfond	9 737 080	9 737 080	618 685
Aksjar	25 167 864	25 167 864	4 201 926
Alternative investering	18 989 302	18 989 302	1 246 352
Eigendomsfond	19 773 262	19 779 052	859 150
Valutasikring	-217 318	-217 318	-512 824
Sum finansielle omløpsmidlar	126 311 644	126 317 434	8 693 161
Anleggsobligasjon	2 988 312	3 000 000	0
Sum finansielle anleggsmidlar	2 988 312	3 000 000	0
Sum finansielle anleggs- og omløpsmidlar	129 299 956	129 317 434	8 693 161

Som tabellen viser hadde Åseral kommune per 31.12.2013 i overkant av 126 millioner i finansielle omløpsmidler og i underkant av 3 millioner finansielle anleggsmidler.

Hovedgrunnen til «pengene på bok» er at kommunen for noen år siden solgte ned sin aksjeandel i Agder Energi. (O. Ljosland, 2015a)

Tabell 2: Driftsinntekter for Åseral kommune 2013

(Åseral kommune, 2014)

Økonomiske oversikter	Alle ansvar Innt. i % av Alle ansvar			Alle ansvar
	Regneskap budsjett	tot DR. innt. Reg.	Reg.	Regneskap
(Tal i 1 000 kr.)	2013	2013	2013	2012
Brukarbetalingar	2 837	2,0 %	3 150	2 763
Andre sals og leigeinntekter	16 144	11,3 %	15 229	17 970
Overføringar m. krav til motyting	20 031	14,1 %	9 525	24 300
Rammetilskot	33 595	23,6 %	33 900	32 649
Andre statlege overføringar	1 680	1,2 %	1 332	2 492
Konsesjonskraftsal	5 424	3,8 %	5 010	5 679
Andre overføringar	193	0,1 %	33	26
Skatt på inntekt og formue	19 009	13,4 %	18 700	17 728
Eigedomsskatt	24 338	17,1 %	24 300	22 319
Naturressursskatt	13 592	9,5 %	13 400	13 272
Konsesjonsavgifter	5 645	4,0 %	5 630	5 633
Sum driftsinntekter	142 489	100,0 %	130 209	144 831

Tabellen viser oversikt over driftsinntektene til Åseral kommune i 2013. Som tabellen viser har kommunen inntekter knyttet til vannkraften i kommunen, her eiendomsskatt, naturressursskatt og konsesjonsavgifter. Det at kommunen får midler på andre kilder enn overføringer fra staten, gjør at de statlige midlene blir mindre enn de opprinnelig er. Dette er fordi kommunen overstiger inntektene sine basert på landsgjennomsnittet, og kommunen blir da fratrukket 60 % av midler de får utover dette. Kommunen får ikke reduksjon i midler grunnet eiendomsskatten som er en svært viktig inntektskilde for kommunen, og dette er da en ren kommunal inntekt. Eiendomsskatten knyttet i hovedsak til vannkraft blir forklart nærmere i neste delkapittel om vannkraft i Åseral. (O. Ljosland, 2015a). Av kommunens inntekter på om lag 142,5 millioner, består rundt 49 av millionene av inntekter direkte fra vannkraften, dvs. over 34 %.

Tabell 3: Driftsutgifter for Åseral kommune 2013

(Åseral kommune, 2014)

Økonomiske oversikter	Alle ansvar	Utgift i % av ansvar	Alle ansvar	Alle ansvar
Driftsutgifter:	Rekneskaptot.	DR. utg. budsjett	Reg. Rekneskap	Reg. Rekneskap
(Tal i 1 000 kr.)	2013	2013	2013	2012
Lønnsutgifter	70 536	48,2 %	65 026	69 882
Sosiale utgifter	20 966	14,3 %	23 987	16 861
Kjøp av varer og tenester som inngår i tenesteproduksjon	22 470	15,3 %	22 549	24 939
Kjøp av tenester som erstatter tenesteproduksjon	10 524	7,2 %	9 448	9 065
Overføringar	11 213	7,7 %	11 292	12 843
Avskrivningar	10 731	7,3 %	11 500	11 011
Fordelte utgifter	0	0,0 %	-10	0
Sum driftsutgifter	146 439	100,0 %	143 791	144 601

Tabellen viser oversikt over driftsutgiftene, består hoveddelen av driftsutgiftene av lønnsutgifter. En ser også, som at kommunen fikk et negativt driftsresultat i 2013, ved at driftsutgiftene var 3,95 millioner høyere enn driftsinntektene. Selv om driftsresultatet ble negativt i 2013, var driftsresultatet budsjettert til å bli et negativt resultat på 13,5 millioner.

2.1.3 Kommunalt ansatte

Åseral kommune har 164 ansatte, fordelt på 127 årsverk i fast- og deltidsstillinger. 34 av de ansatte er menn, og 130 er kvinner. Av kommunens ansatte er 7 % over 60 år. (Moltumyr, 2015).

Tabell 4: Fordelingen av kommunalt ansatte i Åseral kommune

(Moltumyr, 2015)

	Drift og utvikling	Levekår	Oppvekst og kultur	Sentralo adm.	Sum
Årsverk	26,35	39,95	46,8	14,05	127,15
Tall på ansatte	34	56	59	15	164
Kvinner	19	51	50	10	130
Menn	15	5	9	5	34

Som tabellen viser så er kommunens ansatte delt inn i fire avdelinger, her *drift og utvikling* omhandler teknisk, drift og renhold, *leveskår* består av helsetjenester, *oppvekst og kultur* av lærere, barnehage og kultur, og den *sentrale administrasjonen*.

Innenfor uteavdeling til Drift og utvikling (DRU), er 3-4 fulltidsstillinger knyttet i stor del til drift av Vann- og avløpsanlegg (VA). Kommunen har seks renseanlegg, og tre av disse renses så å si utelukkende avløp fra hytter, samt varmestuer/alpinanlegg. I «inneavdelingen» til DRU er det om lag 3-5 stillinger som har arbeid knyttet til byggesaksbehandling, planlegging, karttjenester osv., her en vesentlig del av denne arbeidsmengden er tilknyttet hyttenæringa. (Moltumyr, 2015). Videre er den generelle bemanningen og spesielt i de tre resterende avdelingene, med stor overvekt av kvinner. Totalt i kommunen er 79 % av de ansatte kvinner.

2.1.4 Kommunehelsetjeneste

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester § 3-1 sier at «Kommunen skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester». (Lovdata, 2011) Dette betyr at Åseral kommune og helsetjenesten får ansvar for alle som er på besøk i kommunen, også turister som er på hyttene har da krav på de helse- og omsorgstjenestene de måtte behøve. Aldershjemmet i kommunen får ikke dekket utgiftene de har med turister. (Haugland, 2015)

2.2 Vannkraft i Åseral

Åseral kommunes areal består av ca. 10 % vann og vannkraft har i hovedsak siden 1930-tallet blitt drevet av det tidligere energikonsernet VAE, nå Agder Energi. Agder Energi har siden 2000 vært den største strømprodusenten på Sørlandet, da tre store strømprodusenter slo seg sammen. (Agder Energi, 2014c) Åseral kommune eier 1,028 % av aksjene i Agder Energi, og sammen med 29 andre Agder-kommuner eier de 54,5 %, og har majoriteten ovenfor Statkraft Holding som eier de resterende 45,5 %. (O. Ljosland, 2015a) De fleste kommunene sitter på 1-2 % av aksjene, og kommunene ønsker å opprettholde majoriteten ovenfor Statkraft Holding for å være sikker på at arbeidsplassene og annet blir beholdt på Sørlandet. Siden kommunen eier aksjer i selskapet, tar de årlig ut utbytte. Utbytte fra Agder Energi sitt årlige overskudd er ikke den eneste inntekten Åseral har med tanke på vannkraft, nedenfor er de andre inntektsgruppene forklart. (Agder Energi, 2014b; Haug, 2015).

Agder Energi har gjort store investeringer i kommunen, og per dags dato er det fire kraftstasjoner i drift i kommunen. Åserals vannkraft består totalt av 14,35 % av Agder Energis totale produksjon, og disse fire kraftstasjonene gir strøm til om lag 55.900 husstander. Denne strømproduksjonen er betraktelig mer enn de 451 boligene, et fåtall næringsbygg og over 2000 hytter totalt i kommunen. (Agder Energi, 2014d) Videre blir det som nevnt i disse dager bygges ut ytterligere, på grunnlag av de grønne sertifikatene fra staten for alt som blir ferdigstilt innen 2020. Disse investeringene, samt flere som energikonsernet har søkt konsesjon for, vil totalt kunne generere investeringen opp mot to milliarder, kalt Åseralsprosjektene. Disse prosjektene generer etterspørsel etter arbeidskraft, her Åseral Næringsråd jobber for at denne etterspørselen av arbeidskraft skal komme de lokale næringsdrivende til gode. (Agder Energi, 2014a; Martinsen, 2014; Nodeland, 2015).

2.2.1 Naturressursskatt

Naturressursskatt er en særskatt for kraftforetak og har hjemmel i skatteloven § 18-2. Denne skatten innebærer at Agder Energi er pålagt til å betale 1,1 øre/kWh til Åseral kommune og 0,2 øre/kWh til fylkeskommunen. Skatten blir regnet av gjennomsnittlig kraftproduksjon for de siste 7 årene, derfor vil ny utbygging og mer kraft bruke flere år for å slå fullt ut på

naturressursskatten som kommunen mottar. 1,1 øre/kWh har stått fast siden 1997, slik at kommunen ikke får indeksregulert sine verdier hver år. Naturskatten fører videre til at kommunen får mindre statlige overføringer grunnet denne inntekten, men systemet fungerer slik at kommunen i sin helhet mottar mer ressurser totalt med naturressursskatt og overføringer fra staten, enn bare overføringer fra staten uten reduksjoner. (Haug, 2015).

2.2.2 Eiendomsskatt

Eiendomsskatt er ingen spesifikk skatt for kraftanlegg, men er en regulert skatt av eiendomsskattelova av 6. juni 1975 nr. 29 som gjelder for alle typer næringsbygg. Selv om den ikke er regulert direkte for kraftanlegg, gis det ikke uttrykk for tvil om at det meste av denne inntekten kommer fra vannkraft, og at det i tillegg er den viktigste inntektskilden Åseral kommune har. Kommunen får ikke reduksjon i overføringer fra staten grunnet eiendomsskatten. (Haug, 2015; Åseral kommune, 2014).

2.2.3 Konesjonskraftsalg

Konesjonskraftsalg er en inntekt Åseral kommune får på grunnlag av at en vertskommune har rett til deler av verdiskapningen som skjer ved bruk av naturressurser i kommunen. Denne konesjonsordningen betyr at Agder Energi må gi inntil 10 % av kraften som blir skapt i kommunen tilbake til selve kommunen, og kan beskrives som sangen om Åseral skrevet av åsdølen Toralf Austrud: «med turbinen i sving, sobba me inn penga i kommunekasså». Ved at Åseral er en kommune med få innbyggere, bruker ikke kommunen hele 10 % av kraften som er vunnen i kommunen, og kommunen får derfor kun tilbake det som blir alminnelig brukt av elektrisitet i kommunen. Det at kommunen består av over 2000 hytter, bidrar til at inntektene av konesjonskraftsalget er høyere enn hva det hadde vært med kun husstandene og næringslokalene i kommunen. De resterende av de 10 prosentene går til fylkeskommunen. Åseralsprosjektene vil av denne grunn gi konesjonskraftsalget direkte til fylkeskommunen, ved at kommunen allerede får tildelt maks av hva de kan få tildelt på grunnlag av kommunens samlede strømforbruk. Kommunen vil kun merke marginale økninger grunnet strømforbruk i nye hus, næringsbygg eller hytter. (Haug, 2015).

2.2.4 Konesjonsavgift

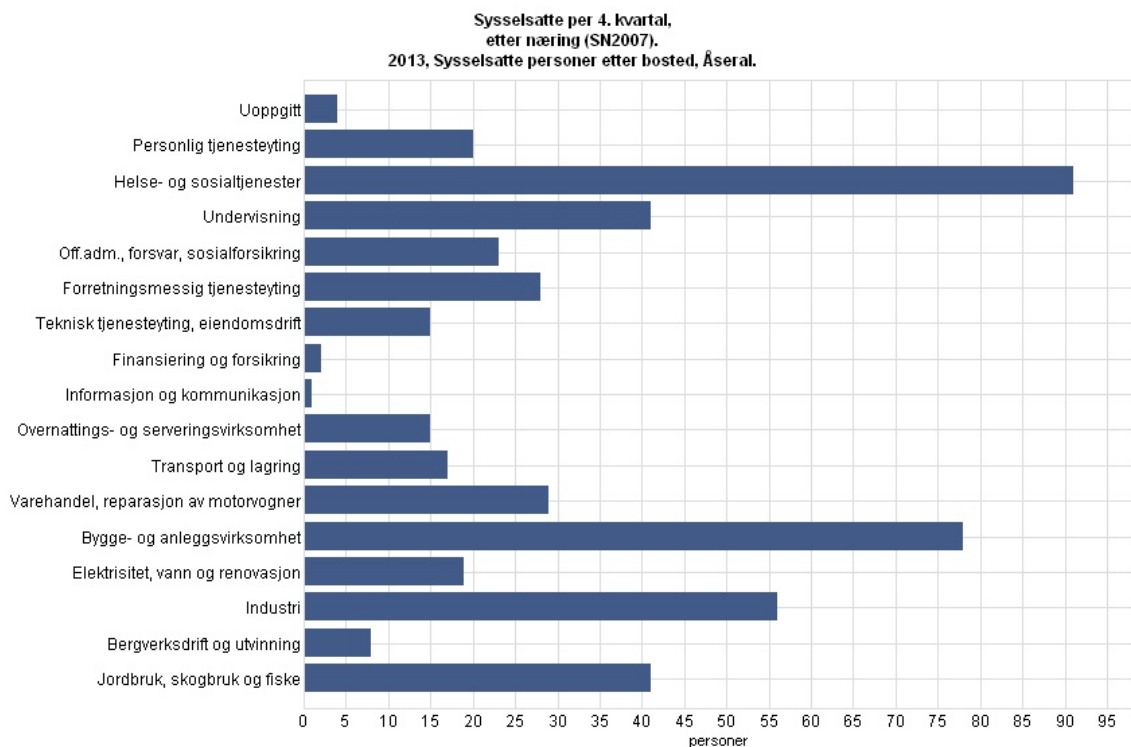
Konesjonsavgiften har som formål å gi vertskommunen en del av verdiskaping og også en kompensasjon for at kommunen blir allment berørt, ved skader og ulemper på bakgrunn av kraftanleggene. (Haug, 2015)

2.3 Sysselsettingen i Åseral

Sysselsettingen i Åseral er variert, og fremstillingene nedenfor vil ta for seg arbeidsstyrken (arbeidsføre) i Åseral fordelt på næring og yrke. Videre noen av næringer som befinner seg i kommunen bli presentert, samt næringer som er direkte knyttet til hyttenæringa.

Pendlerstrukturen i kommunen blir så fremstilt i slutten av delkapittelet.

2.3.1 Sysselsatte i Åseral

Figur 5: Sysselsatte i Åseral etter næring

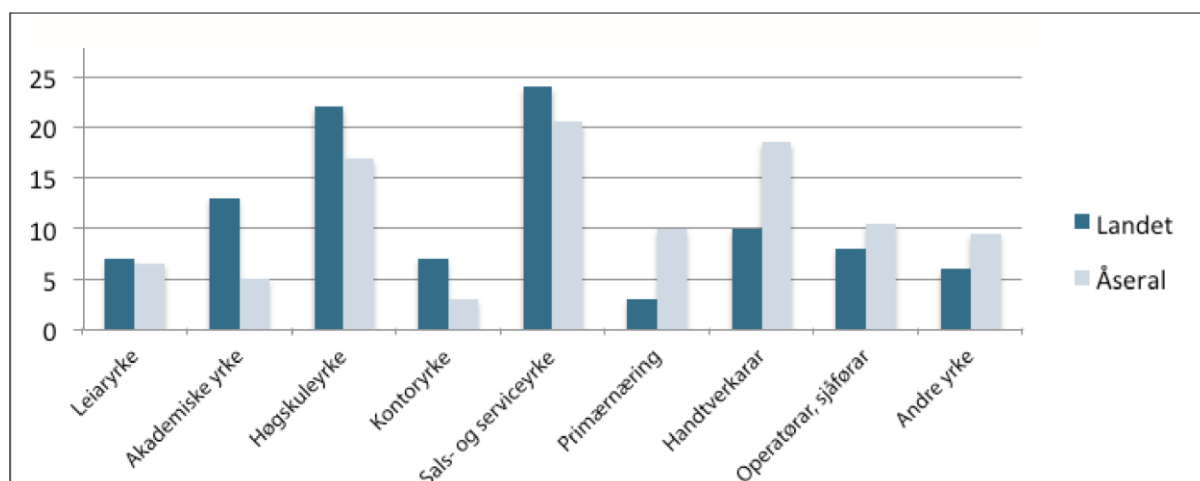
(Statistisk Sentralbyrå, 2015g)

Figuren viser en fremstillingen av innbyggerne i Åseral, og hvilke næringsgruppe de arbeider innenfor. Som en ser av figuren er næringslivet i Åseral er variert, selv om hovedvekten blant annet er sysselsettingen i det offentlig, med helse- og sosialtjenester, offentlig administrasjon, forsvar og sosialforsikring og undervisning. Den andre hovedvekten er bygg- og anleggsvirksomhet og industri. Kommunen selv består ikke av store industribedrifter, så industriarbeiderne bosatt i kommunen jobber i de mindre industribedriften i kommunen, eller pendler til de større industrianleggene i nabokommunene. Det finnes også en god andel som jobber innen elektrisitet, vann og rørlegging.

Jordbruk er også viktig del av næringslivet i Åseral. Mange driver gårdsbruk i Åseral, og selv om andelen var større før, har kommunen og Innovasjon Norge de siste årene hatt stort fokus på tilskudd til nybygg, noe som har resultert i økt antall nye og store gårdsbygg i Åseral. Dette blir i hovedsak gjort for å øke driften, og for å tilrettelegge for generasjonsskifte som nærmer seg ved mange av gårdsbrukene i Åseral.

Flere tømrere i Åseral jobber selvstendig og mange har stort fokus på hyttebygging, og i tillegg ett byggefirma i Åseral som har stort fokus hyttebygging. Det finnes også flere elektrikerne og rørleggerne som har hatt fokus på hyttemarkedet, og i tillegg inneholder elektrisitet andelen som jobber for Agder Energi. I tillegg er det mange som jobber innen anlegg, og da også mange som jobber med anleggsarbeid tilknyttet hyttenæringa som grunnarbeid, vei og annen utbygging. Flere av disse arbeider for firma lokalisert i andre kommuner, men har store deler av eget årsverk med arbeid i hjemkommunen.

Sysselsette etter yrke:

Figur 6: Sysselsatte etter yrke i Åseral og landsbasis

(Åseral kommune, 2015)

Figuren viser hvor store prosentandeler av Åseral arbeidsstyrke, som arbeider i de forskjellige yrkesgruppene. Som en ser av figuren så har de sysselsatte i Åseral i stor grad hovedvekt på andre yrker enn hva gjennomsnittet i Norge har. Kommunen mener at Åseral har mangel på lokale arbeidsplasser for de med høyere utdanning, noe som stemmer med andelen akademiske- og høyskuleyrker i Åseral. Yrkene som er mest etterspurt i Åseral krever ikke mye formell utdanning, spesielt med tanke på håndverkere. Her både andelen håndverkere og de som arbeider med primærnæring, i hovedsak jordbruk, er langt over landsgjennomsnittet.

2.3.2 Butikk, bensinstasjon og kro

Sentrum i Åseral, Kyrkjebygda, består i hovedsak av barne- og ungdomsskole, aldershjem, rådhus, dagligvarebutikk, bank, kro (gatekjøkken/kafe) og bensinstasjon. Butikken, Coop Marked, har de siste tiårene hatt stadige utvidinger og utviklinger. I tillegg til butikken i bygda har Bortelid i flere år hatt en liten dagligvarebutikk med noe reduserte åpningstider, og ellers sesongbasert i ferier vinterstid. Nå i 2015 ble det i tillegg åpnet et tredje dagligvarebutikk i Åseral, på Ljosland, som en samme type butikk som Bortelid.

Åseral bensin AS er den eneste bensinstasjonen i kommunen, og er lokalisert i Kyrkjebygda. Den er eid av to lokale, og drevet av en av dem. Bensinstasjonen har oppigjennom hatt mange eiere og forskjellig fokus på driften, men drives per dags dato med fokus på drivstoff-, mat-, kiosk- og butikksalg.

2.3.3 Annen næringsvirksomhet knyttet til hyttenæringa

Utenom de nevnte næringene, finnes det flere andre næringer i Åseral som har oppstått på bakgrunn av hyttenæringa. Dette er blant annet utleieservice av hytter, som i tillegg har andre tjenester som renhold, snømåking vinterstid og vaktmestertjenester. Videre drives det som sagt også et turistsenter i kommunen og en fjellstue med overnatting og restaurant. For få år siden ble det også bygget, og nå driftet en helårscamping på Bortelid.

Det drives også med andre typer næringer direkte knyttet til hyttenæringa, som blant annet vedsalg, brøyting av veier vinterstid og snøscootertransport av folk og varer til hytter som ikke har vei. Alle skisentrene må videre har folk til å drifte anleggene, drift av varmestue og after-ski, samt tråkking av skiløyper og alpinbakker. Det er også investert i to store lavvoer som i hovedsak er lokalisert på Ljosland, her det ved tilstelninger blir tilbudt lokal mat og intimkonserter.

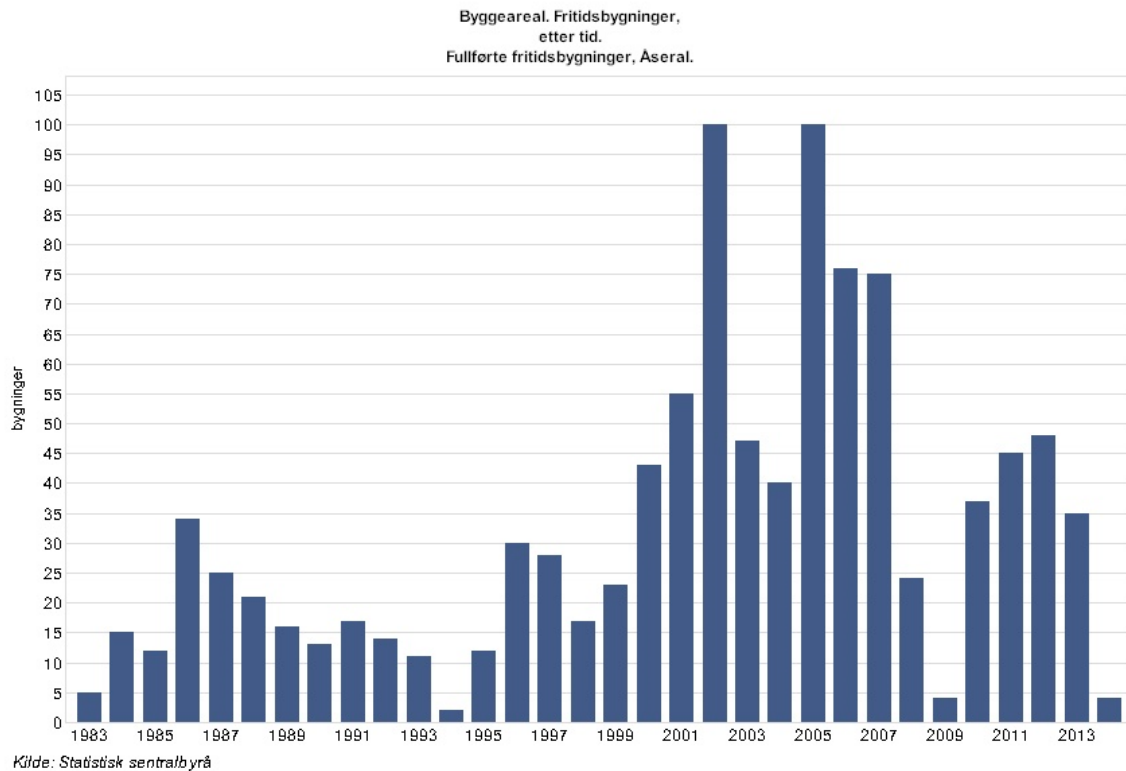
2.3.4 Pendlerstrukturen

Åseral kommune deltok i 2013/2014 i en studie av småkommuner utført av Agderforskning. Rapporten fra studien inneholdt blant annet pendlerstrukturen til alle de 41 kommunene. Ved årsskifte 2012/2013 var arbeidsstyrken i kommunen 491 personer, og av disse var det 28 % som pendlet ut av kommunen. Den totale sysselsettingen i Åseral var ved samme årsskifte 621, og det var da 48 % som pendlet inn til Åseral. Sysselsettingen er antall personer som trengs i arbeid innenfor kommunens grenser, mens arbeidsstyrken er antall arbeidsføre av kommunens innbyggere. (Cruickshank, Vasstrøm, Sand, & Sivertsen, 2014) Om lag halvparten av de som jobbet i Åseral bor ikke selv i kommunen, noe som gjør at store mengder skatt opparbeidet i kommunen (i forhold til arbeid), ble andre kommuners inntekt. Mens på den andre siden de 28 % av de innbyggerne i Åseral som arbeider utenfor kommunen, som opparbeider seg skatt som ble inntekt til Åseral kommune.

Videre var sysselsettingen som nevnt ved årsskifte 2012/2013 621 personer, og med en arbeidsstyrke på 491 personer i kommunen, viser dette at kommunen er avhengig av arbeidskraft og sysselsatte utenfra kommunens grenser. Denne typen pendelstruktur skiller seg fra flesteparten av de andre småkommunene som var med i studien. De fleste andre kommunene i studien har høyere arbeidsstyrke hva kommunen totalt etterspør av sysselsetting, og da høyere ut- enn innpendling. (Cruickshank et al., 2014).

2.4 Hyttenæringa i Åseral

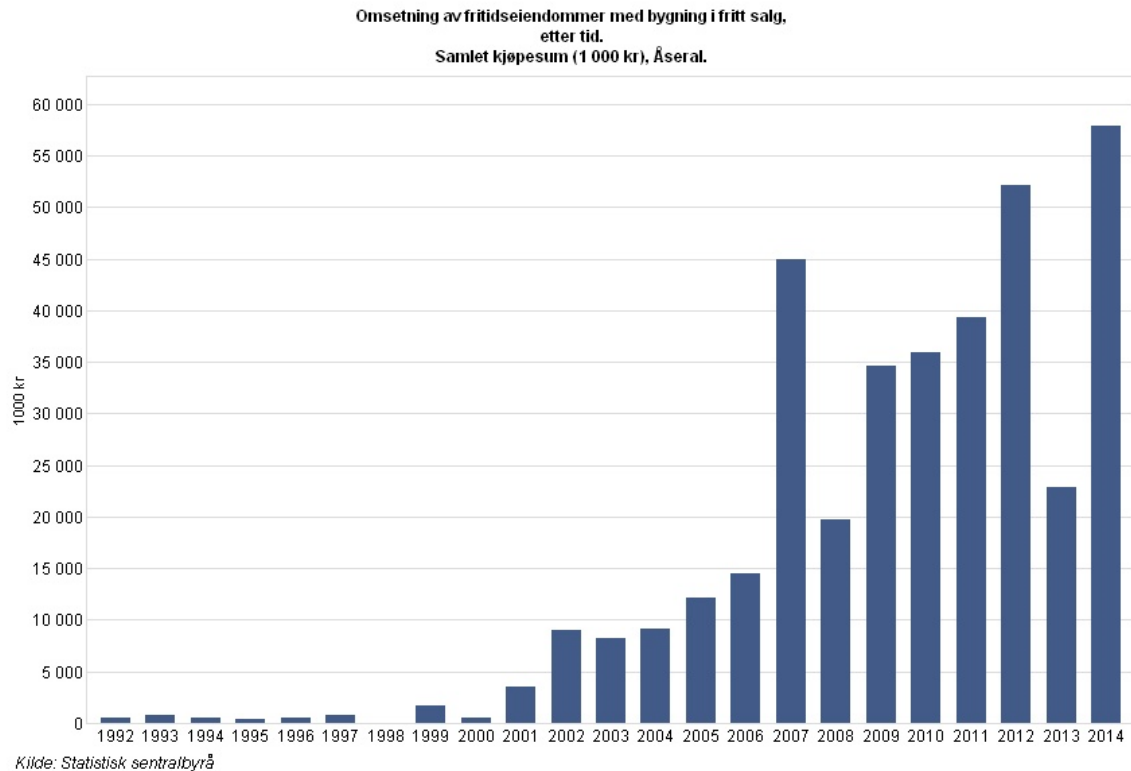
Hytteturismen og turisme har i lang tid vært en sentral del av Åserals næringsliv. Blant annet kjøpte en velstående mandalitt som var utvandret til Skottland, aksjer i Gamle Aaseral turisthotell på slutten av 1800-tallet. Han lokket briter til Norge og da Åseral med lovnader om eksotisk, enkel god komfort, rekreasjon, nærhet til naturen og det aller viktigste på den tiden; gode jakt- og fiskemuligheter. (Hansen, 2012) Videre ble det bygget flere hotell og pensjonat fra 1900-tallet og utover i Åseral, før selvstendige hytter og leiligheter tok over markedet for fullt på 70-tallet. Per i dag er det kun to overnattingssteder i Åseral, Ljosland fjellstove som tilbyr rom og leilighet til leie, og turistsenteret i Eikerapen som har utleiehytter. (O. Ljosland, 2015a)

Figur 7: Antall hytter bygget i Åseral per år fra 1983-2014

(Statistisk Sentralbyrå, 2015b)

Figuren viser hvor mange hytter som er bygget i Åseral fra 1983 til 2014. Denne fremstillingen viser hytter bygget alle steder i kommunen, men hovedvekten er at hyttene enten er bygget på Bortelid, Ljosland eller Eikerapen. Ved disse tre stedene er hyttetallet nå oppe i om lag 2000 hytter. Trenden som nevnt tidligere, fra 70-tallet, er å bygge hyttene selv, og statistikken fra 1983 til i dag viser at det har vært aktivitet rundt hyttebygging i alle disse årene. Av Åserals tre alpinsenter ble det første som ble bygget i åpnet i Eikerapen i 1985, og i 1990 hadde kommunens tre sentrale hytteområder alle alpinsentre.

Figur 8: Årlig samlet omsetning (i hele 1000 kr) av hyttesalg i Åseral fra 1992-2014

(Statistisk Sentralbyrå, 2015f)

Figuren fremstiller den totale omsetningen av hyttesalg for 1992-2014 i Åseral, her en ser at 2014 var året med mest omsetning av hyttesalg i Åseral, på om lag 57,9 millioner kroner, og samlet omsetning av hyttesalg har for 1992-2014 vært 369,9 millioner kroner. Dette viser veksten i hyttesalget som ble nevnt innledningsvis i oppgaven.

2.4.1 Bortelid

Bortelid, som ligger 100 km nord for Kristiansand, er den største av de tre hytteområdene, med sine 1281 hytter (oktober 2014). Hyttebyggingen begynte på Bortelid allerede på 60-tallet, og det har siden 1997 blitt bygget i gjennomsnitt 45 hytter i året, med unntak av finanskrisen i 2008. Bortelid har i dag det største alpinanlegget av de tre stedene, og har i tillegg den eneste med lysløype og skiskytterstadion. Det er i tillegg som nevnt tidligere dagligvarebutikk på Bortelid. (Åknes, 2014c).

Skitrekket som først ble påbegynt i 1985, og ferdigstilt sesongen 1986/87 ble utbygd av Bortelid Utmarkslag, som det står mer informasjon om nedenfor. Utmarkslaget bygde ut skitrekket for å øke hytteaktiviteten på Bortelid, og drev dette så å si på dugnad i 15 år. Kjøperen da var Åseral kommune som overdro dette for en symbolsk sum, og kommunen leide det ut i seks år til private næringsdrivende, som selv bygde ut anlegget med fire nye trekk. I 2007 solgte Åseral kommune deler av anlegget til God Driv AS, samt Retterholt, som solgte det de hadde bygget ut. Kommunen kunne i 2007 ikke selge alt de eide grunnet tippemidler knyttet til dem som eier, slik at kommunen per i dag står som formell eier av blant annet varmestua. God Driv AS har etter overtakelse bygget et familietrekk, samt et skibånd for små barn som ved oppstart var Norges lengste. (Åknes, 2015a).

Bortelid Utmarkslag

Bortelid Utmarkslag ble først etablert i 1966 og i 1972 videre oppført som et formelt foretak. Utmarkslaget består av syv grunneiere, her flere av grunneierne igjen er delt opp sine andel ved at det er to (50 % hver) eller fire (25 % hver). Utmarkslaget gjorde det fra oppstart mulig for grunneierne å skape seg en næring attåt, ved inntekter ved festetomter og annet knyttet til hyttenæringa. I tillegg skapte Bortelid Utmarkslaget arbeid for andre, ved utbyggingen av hyttefelt, byggingen av hytter og skianlegg. (Åknes, 2014b).

Bortelid Fjellpark et heleid datterselskap av Bortelid Utmarkslag. Bortelid Fjellpark har i oppgave å drifte og utvikle infrastruktur i Bortelid, og arbeider med å lage skiløyper, trække skiløypene, lage fiskeplasser, gapahuker, nettside, lekeplasser mm. Jobben har de siste årene også blitt enda viktigere, da trenden med langrenn har økt og mange har blitt mer kravstore når det kommer til kvaliteten på skiløypene. (Åknes, 2014a).

2.4.2 Ljosland

Ljosland er det mellomste stedet når det gjelder antall hytter i Åseral med om lag 500 hytter. Tomtesalget og hyttebyggingen slo her fullt ut på 90-tallet, og i 1996 stod tre av grunneierne ansvarlig for både finansiering og bygging av en ny vei opp til skisenteret, og videre til nye hyttefelt som er utbygget. Både kommunen og fylke var skeptiske til byggingen av denne veien, med tanke på at ingenting var sikkert om de fremtidige tomtene den ville føre til, ville

bli solgt. På den andre siden var disse tre grunneierne og utbyggerne av egne hyttefelt sikre i sin sak på at denne veien ville komme alle til gode. Veien stod ferdig sensommeren 1996, og året etterpå ble den overtatt av fylket. Det hevdes av ordfører Oddmund Ljosland at veien genererte investeringer opp mot en milliard, med tanke på utbyggingen av hyttefelt og byggingen av hytter. (O. Ljosland, 2015a).

Ljosland skisenter ble etablert i 1989, og hadde sin offisielle åpning vinteren 1990 med den såkalte «gamlebakken». Skisenteret ble utbygd av to lokale fra Åseral og tre personer fra andre kommuner. Skisenteret ble bygget på det grunnlag av at de lokale visste at om ingen ville satse, ville ingenting heller skje. Det var mye med tanke på tomtesalget, og også for å tilrettelegge for arbeidsplasser på Ljosland. De tre utenforstående utbyggerne hoppet etter en tid av, og eierne av skisenteret består nå av to lokale hovedaksjonærer, samt flere av hytteeierne som også har innbetalt aksjekapital, som en hjelp i vanskelige tider. (O. Ljosland, 2015a).

Stedet hadde før 1996-1997 rundt 120 gamle hytter, her gamle hytter er definert som de hyttene som ikke fikk krav om full sanitær standard, noe det kom krav av Åseral kommune på midten av 90-tallet. Etter dette ble de nye hyttene bygget med full sanitær standard, her utbyggerne selv stod for anleggene, som i ettertid ble overtatt av kommunen for å drifte. To hyttefelt ble på slutten av 90-tallet bygget ut etter denne nye modellen, og i 2001 kom også et tredje, disse med forskjellige grunneiere, som da også har vært utbyggerne selv. Hyttesalget gikk tregt frem til 2003, her aktuelle tomtekjøpere ville se tomtene både vinter, vår, sommer og høst, og lite ble solgt. Derimot, fra romjula 2003 snudde den negative og trege trenden, og frem til slutten av 2007 gikk de fleste tomtene samme dag som visningen. Tidene var gode på Ljosland, som ellers i Åseral, og grunneier, utbygger og ordfører Oddmund Ljosland klarte å selge ut begge sine felt før finanskrisen inntraff i 2007/2008. (O. Ljosland, 2015a).

Det meste av tomtene på Ljosland er festetomter, her gjennomsnittsprisen ligger på rundt 3.000 kr, når en ser hytter, leiligheter og hytter med to eigninger samlet sett. I 2004-2005 kom også de første selveiertomtene på Ljosland, og det ble i 2012 laget et nytt felt med selveiertomter med en pris per tomt på opp mot en million. (O. Ljosland, 2015a).

Vei Bortelid-Ljosland

Det er i disse tider snakk om å lage en vei mellom de to største hyttestedene i Åseral, Bortelid og Ljosland. Veien vil til sammen bli 10 km lang, men 3,5 av disse km fra Ljoslandssiden vil bli bygget av Agder Energi om de får konsesjon og går for et kraftprosjekt som omhandler å heve Langevatn. Infrastrukturen med tanke på vei og strøm vil altså kunne være 35 % ferdigstilt, her Bortelid-Ljosland veien er justert til å gå sammen med denne, og da tilpasset til skiløyper, overløp og selve veien. Den store investeringen med hensyn på infrastrukturen vil da være vann og avløp for hele området, samt videre vei og strøm til Bortelid. (O. Ljosland, 2015b).

Veien som er lagt i konsesjonssøknaden til Agder Energi omhandler det meste av utbyggingsområdet på Ljoslandssiden her det er lagt opp til om lag 445 hyttetomter, og om lag 50 nye hyttetomter ved Bortelids trasé. Videre har veien i en tid ligget i en samarbeidsavtale mellom Åseral kommune og Vest-Agders fylkeskommune, og blir i disse tider diskutert for å konkretisere mulig fremdrift. Finansieringsmessig er det tenkt at utbyggerne selv skal finansiere veien på bakgrunn av tomtosalget langs disse områdene. (O. Ljosland, 2015b).

Ut ifra kommunedelplanene møtes Bortelid og Ljosland på toppen av heia, og et annet formål med denne veien er da å koble løypenettene mellom Bortelid og Ljosland.

Hovedinnsfartsveiene til de to Bortelid og Ljosland vil ikke bli endret/kortere, men veien mellom Bortelid og Ljosland vil reduseres med om lag 4 mil. Reislivsagenter hevder at en veikobling mellom to destinasjoner vil øke den totale interessen, og da styrke den nordre delen av Åseral. (O. Ljosland, 2015b).

2.4.3 Eikerapen

Eikerapen er det tredje hytteområdet i Åseral. Aktiviteten på Eikerapen oppstod først da det ble bygget et turistsenter på begynnelsen av 70-tallet, som hadde rundt 63 utleiehytter.

Eikerapens skitrekke ble åpnet vintersesongen 1985, og var da det første skitrekke som åpnet i Åseral. Mye har skjedd rundt den økonomiske situasjonen til alpintenteret i Eikerapen siden

oppstart, og i 1993 gikk alpinksenteret konkurs grunnet flere snøfattige vintre. Fra den gang og til dags dato er det en stor andel av hyttefolket selv i Eikerapen og andre privatpersoner som har tilhørighet til anlegget og Eikerapen som eier anlegget. Ingen aksjonærer eier mer enn 2,3% av aksjekapitalen. (proff.no, 2015) Etter en svak vintersesong for Eikerapen i 2013/2014 kom 100 hytteeiere med et innskudd med ny aksjekapital for å berge videre drift av anlegget. I tillegg er det fleste av hyttefolket i Eikerapen med på dugnader i helgene rundt alt som omhandler drift av anlegget. Eneste lønnsutgiftene ved alpinanlegget er til driftssjefen som jobber fulltid i sesongen, og de av ungdom fra Åseral som har sesongjobb i helger og ferier. (Kjellby, 2015).

Eikerapen har om lag 200 hytter inkludert utleiehytten til turistsenteret, her rundt 40 av utleiehyttene er solgt til private. Videre har det ikke vært noe hyttebygging de siste årene selv om etterspørselen har vært der, ved at det ikke er ledige tomter. Det har siden 2013 blitt jobbet med et nytt felt, Balnelia, som er regulert til rundt 200 hyttetomter. Områdene i Eikerapen er eid av to forskjellige grunneiere. Den ene grunneieren kjøpte gård med gjeldene grunneiereområder og har bosatt seg i Åseral, mens den andre part er arvet av flere som ikke er bosatt i Åseral. (Kjellby, 2015).

I tillegg til å være et skisted som de andre, har Eikerapen siden 2004 hatt den årlige musikkfestivalen Eikerapen Rootsfestival, med flere hundre dugnadsfolk i sving, og flere tusen besøkende hver sommer. (Wikipedia, 2014)

3 Teori

Problemstillingen min omhandler hvilke økonomiske og samfunnsmessige ringvirkninger hytteområdene Bortelid, Ljosland og Eikerapen har hatt for Åseral kommune. For å belyse denne problemstillingen vil jeg nå presentere økonomisk teori. Keynes-modellen er utviklet for å beskrive nasjonaløkonomiske sammenhenger, og jeg mener denne modellen kan være nyttig for å belyse mine problemstillinger rundt hyttenæringa i Åseral. Jeg vil anvende denne modellen for å se på økonomiske sammenhenger i Åseral, og for å si noe om hva produksjonen og verdiskapningen hyttenæringa faktisk har resultert i av ringvirkninger. Videre vil jeg også presentere noe om hva aktivitet over kommunegrensen, altså hva import og eksport av arbeid knyttet til hyttenæringa, har å si for Åseral.

For å belyse Keynes teori i samsvar med min problemstilling vil jeg ført ta for meg en lukket økonomi, som vil si kun Åseral kommune med offentlig sektor, her vi skal se på samlet etterspørsel og økonomi på kort sikt. Vi skal så se på likevekt i markedet og hva virkningen av et skift i samlet etterspørsel vil resultere i. Videre skal vi se på multiplikatoren, som er essensen i hvorfor denne teorien kan anvendes til problemstillingen og forklare de økonomiske og samfunnsmessige ringvirkningene. Jeg skal også fremstille hva både økte investeringer og sparing fører til. Skattefunksjonen vil så belyses med realistiske forutsetninger, her vi igjen skal se på hva virkningene på multiplikatoren er. Til slutt vil modellen i dette kapittelet åpne for åpen økonomi med import og eksport, som vil si at firmaer fra andre kommuner kan utføre arbeid knyttet til hyttenæringa ved Bortelid, Ljosland og Eikerapen. I kapittel seks vil Keynes-modellen blir drøftet i en realistisk sammenheng ved bygging av hytte ved Bortelid, Ljosland og Eikerapen.

3.1 Keynes-modellen

Keynes-modellen tar for seg nasjonaløkonomiske sammenhenger, men i denne sammenheng ønsker jeg å anvende modellen for å se på de økonomiske sammenhengene hyttenæringa bidrar til i Åseral. Jeg vil i det etterfølgende ikke bruke BNP, men samlet produksjon for å få frem de økonomiske sammenhengene i Åseral. Samlet produksjon vil i denne oppgaven defineres som produksjon av bygging og vedlikehold/annet ved hytter. All teori som følger i

dette kapitlet bygger på Steigums lærebok «Moderne makroøkonomi» (Steigum, 2006) og en tabell fra Holdens Forelesningsnotat (Holden, 2009), som er merket i oppgaven.

3.1.1 Lukket økonomi med offentlig sektor

Keynes-modellen er en modell med flere sentrale forutsetninger. Blant annet at det er en lukket økonomi med offentlig sektor er at modellen er på kort sik. Firmaer fra andre kommuner kan ikke utføre arbeid i Åseral, og firmaer i Åseral kan heller ikke utføre arbeid i andre kommuner. Det er en vareproduksjon, her det er ledig produksjonskapasitet og etterspørselsbestemt produksjon. Videre skiller en mellom offentlig og privat sektor, og all opptjening foregår i privat sektor. Det er statisk modellen med gitte priser og lønninger, og det finnes ingen tidsdimensjon eller kapitaltransaksjoner.

Modellen uttrykkes gjennom fire ligninger:

$$3.1 \quad Y = C + G + I$$

$$3.2 \quad C = a(Y - T) + b \qquad 0 < a < 1, b > 0$$

$$3.3 \quad T = tY \qquad 0 < t < 1$$

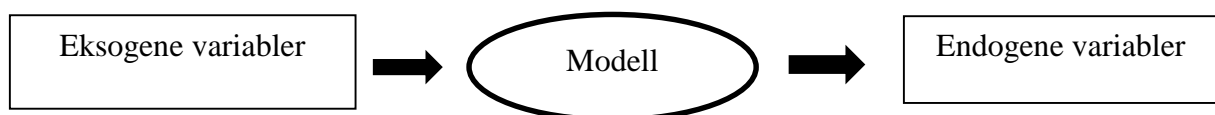
$$3.4 \quad Y = Z$$

- Y – samlet produksjon
- C – privat konsum
- G – offentlig konsum
- I – investeringer
- a – marginal konsumtilbøyelighet
- T – nettoskatt
- b – konsum
- t – skattesats
- Z – samlet etterspørsel etter varer og tjenester
- 3.1 og 3.2 omtales ofte som modellen på strukturform, da en viser strukturen/sammenhengene ved hjelp av ligninger.

Økonomisk tolkning av modellens ligninger:

- Ligning 3.1 er samlet produksjon, som viser en økonomisk sirkulasjon-relasjon, med utgangspunkt i nasjonaløkonomiske sammenhenger. Ved en lukket økonomi, blir tallene for både samlet produksjon, konsum og investering konstruert slik at ligning 3.1 alltid må være oppfylt. På samme tid er ligning 3.1 også en likevektsforutsetning, ved at samlet produksjon Y automatisk tilpasser seg $C + G + I$, den samlede etterspørselen.
- Ligning 3.2 er konsumfunksjonen, og en atferdsrelasjon. Den innebærer en antakelse om at konsumetterspørselen er en voksende funksjon av den disponible inntekten, som er inntekten fratrukket nettoskatt ($Y - T$). Den marginale konsumtilbøyeligheten er uttrykt gjennom parameteren a , som sier hvor mye konsumet øker når inntekter ($Y - T$) øker med enhet. Parameteren $b > 0$ er et inntektsuavhengig konsum.
- Ligning 3.3 er skattefunksjonen, her skattefunksjonen t ($0 < t < 1$) er voksende i samlet produksjon. t er en konstant parameter, som gir uttrykk for økningen i nettoskatten når Y øker med 1 enhet.
- Ligning 3.4 er likevektsbetingelsen, ved at modellen antar at produksjonen av varer og tjenester tilpasser seg den samlede etterspørselen.

Modellen inneholder endogene og eksogene variabler, her de endogene variablene er variablene en ønsker å forklare med modellen, mens de eksogene variablene ikke forklares utfra modellen. Dette kan illustreres slik:

Figur 9: Illustrasjon av en modell

(Steigum, 2006)

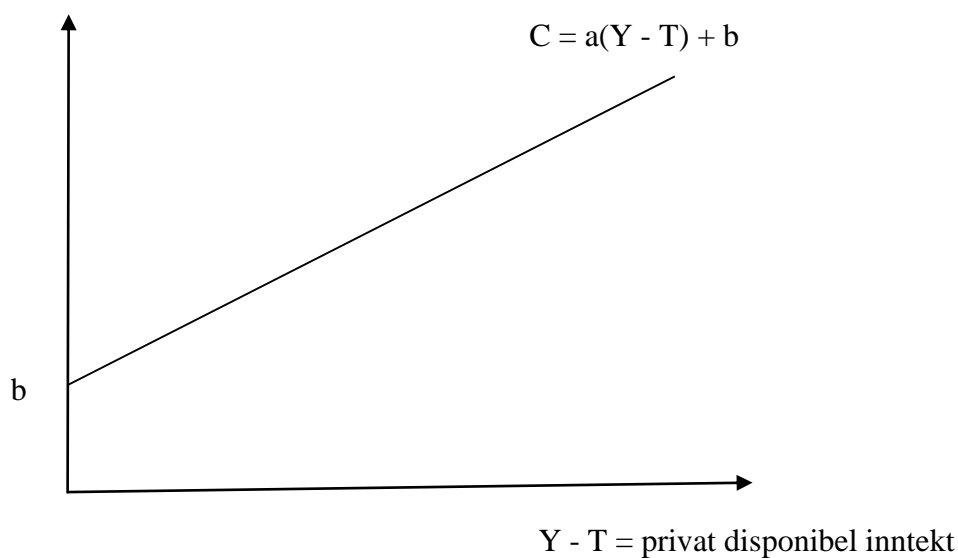
Som figuren illustrerer så brukes modellen for å se hvordan en endring i en av de eksogene variablene påvirker verdien på en av de endogene variablene. De eksogene variablene har gitt

verdi utenfor modellen og variabelen vil da altså ikke endre verdi ut ifra en modell, mens de endogene variablene er variabler som får bestemt sin verdi ut ifra modellen. I forhold til de fire ligningene ovenfor, så er Y og C endogene variabler, mens T foreløpig er en eksogen variabel.

Etterspørselen etter varer og tjenester

Varer og tjenester etterspørres både av husholdningene, bedriftene og den offentlige sektoren. I modellen antas offentlig sektors etterspørsel som eksogent gitt, og samlet konsumetterspørsel er da gitt ved $C = a(Y - T) + b$.

C = privat konsumetterspørsel

Figur 10: Konsumfunksjonen

(Steigum, 2006)

Figuren illustrerer konsumfunksjonen, her a og b er eksogent gitt, og disse skal da representere hvordan sammenhengen i økonomien er. b er konstanten som bestemmer hvor funksjonen skjærer den loddrette aksene, og a er antatt konstant som måler stigningsforholdet til funksjonen. a illustrerer hvor mye konsumet øker når det disponible inntekten øker med 1

enhet, og kalles derfor den marginale konsumtilbøyeligheten. Videre forklarer ikke konsumfunksjonen hvor store investeringene er, men den forklarer hvor stort konsumet blir, og da hvor stor samlet produksjon blir.

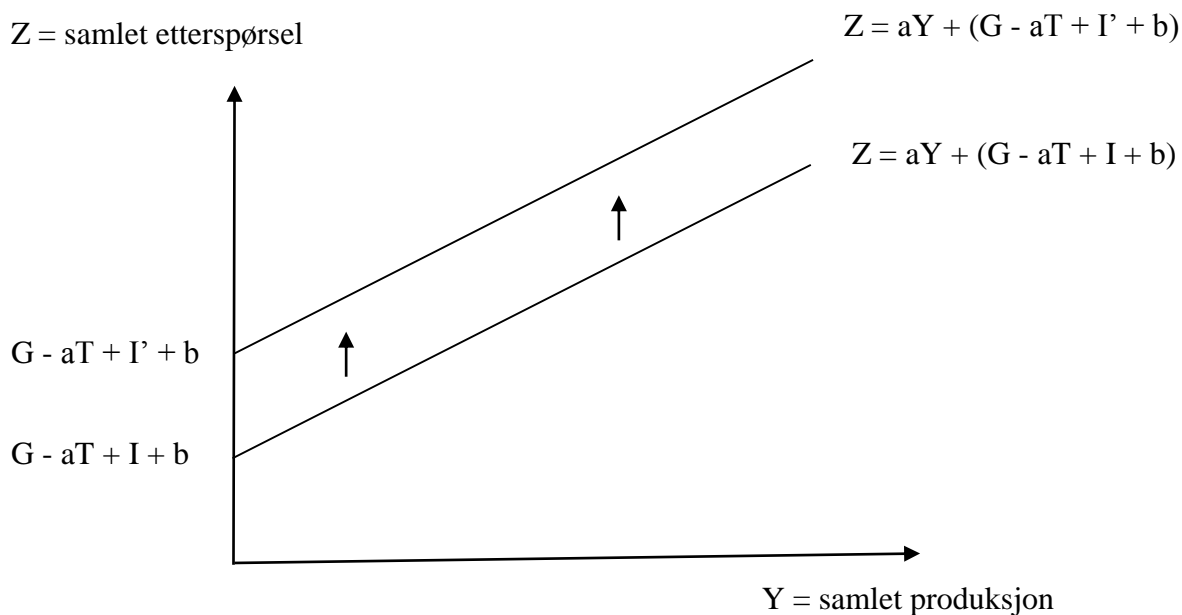
I tillegg til å bruke den disponible inntekten på konsumering, bruker konsumentene også deler av inntekten på sparing, da det som er resterende av disponibel inntekter etter konsumering ($Y - T - C$). Siden privat sparing er det som da er igjen av forrige uttrykk, ser en at konsumfunksjonen privat sparing avhenger av konsumfunksjonen. Ved å sette inn uttrykket for konsumfunksjonen inn i privat sparing, kan sparing uttrykkes som:

$$3.5 S = Y - T - C = Y - T - a(Y - T) + b = (1 - a)(Y - T) - b$$

En ser av funksjonen at husholdningen ønsker å spare mer når inntekten øker. Uttrykket $(1 - a)$ angir den marginale sparetilbøyeligheten, og er lik 1 minus den marginale konsumtilbøyeligheten.

Privat konsum kan uttrykkes som en funksjon av samlet produksjon, ved å anta at nettoskatten T er konstant. En kan finne samlet etterspørsel etter varer og tjenester Z som en funksjon av samlet produksjon Y , ved å legge G og I til konsumfunksjonen 3.2.

$$3.6 Z = a(Y - T) + b + G + I = aY + (G - aT + I + b)$$

Figur 11: Samlet etterspørsel som funksjon av samlet inntekt

(Steigum, 2006)

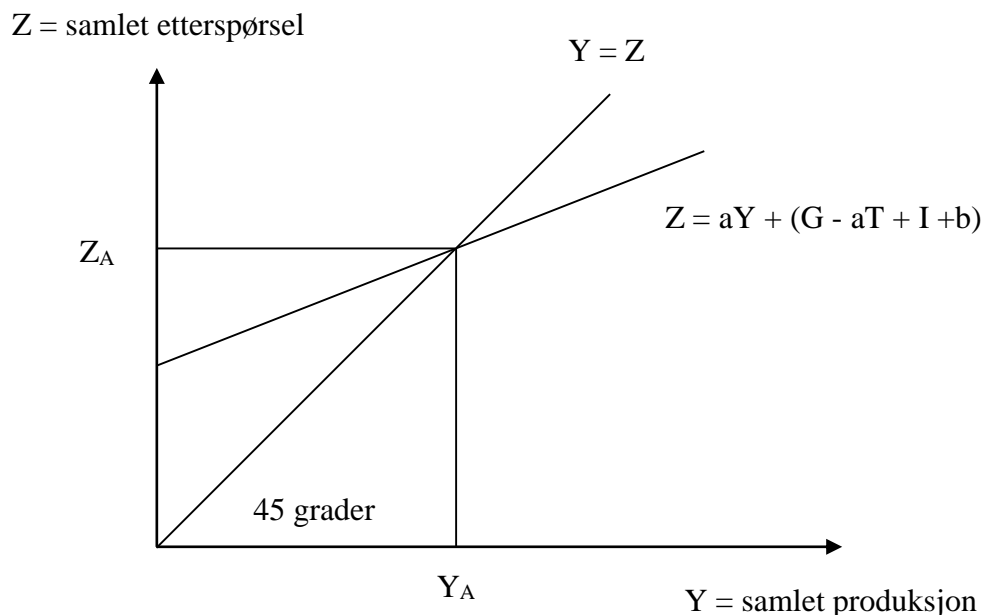
Figuren illustrerer at samlet etterspørsel er en lineær funksjon av Y , med a som stigningstall og $(G - aT - I + b)$ som konstantledd. Om investeringer I eller offentlig konsum G øker, vil samlet etterspørsel øke, grafisk illustrert ved et positivt parallelt skift. Samlet etterspørsel i økonomien vil da bli større. I figuren over er dette illustrert med en økning i investeringer I . En reduksjon i investeringer eller offentlig konsum vil gi en nedgang i samlet etterspørsel og økonomien. En kan også oppleve økning eller nedgang i samlet etterspørsel, om husholdningene endrer størrelsen på deres finansobjekter, her finansobjekter for eksempel kan være husholdningens aksjer og/eller obligasjoner. Om husholdningene reduserer finansobjektene som da vil øke privat konsum, vil samlet etterspørsel øke. Samlet etterspørsel vil i motsatt fall reduseres om husholdningene reduserer konsumet, for å øke beholdningen av finansobjekter.

Likevekt

En antar at produksjonen av varer og tjenester fra bedrifter tilpasser seg den samlede etterspørselen etter varer og tjenester Z til gjeldene prisnivå. Slik at:

3.7 $Y = Z \leftrightarrow Y = C + G + I$

Forholdet mellom samlet etterspørsel Z og samlet produksjon Y vil danne en 45-graders linje, ved at komponentene er lik hverandre, og denne linjen illustrer da forholdet mellom disse to. Videre må samlet produksjon være like stor som summen av de tre etterspørselskomponentene $C + G + I$. Ved å så sette inn uttrykket 3.6 i likevektsbetingelsen $Y = Z$, som da vil være en ligning for den ukjente Y , vil vi få en løsning på ligningen. Løsningen vil være der 45-graderslinjen og ligningen for Z skjærer hverandre.

Figur 12: Bestemmelse av økonomisk aktivitet på kort sikt

(Steigum, 2006)

Figuren illustrerer at likevektspunktet er A, her samlet produksjon er lik Y_A og samlet etterspørsel lik Z_A . Likevekten kan tolkes som at den private sektoren ønsker at den offentlige sektors budsjettunderskudd, matcher privates finansinvestering. Den offentlige sektors budsjettunderskudd er offentlig konsum minus nettoskatten ($G - T$), altså et underskudd ved at

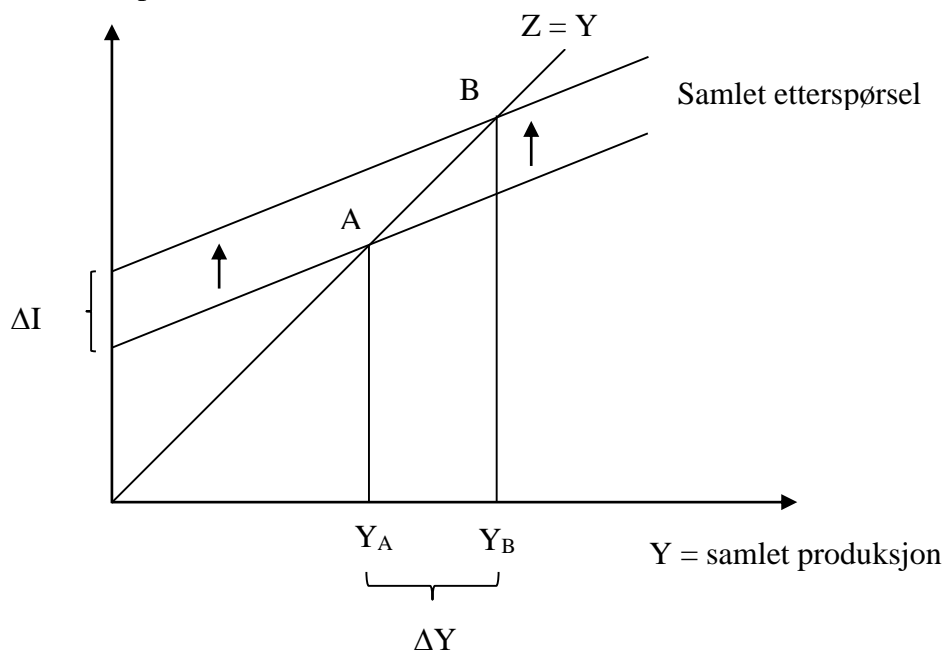
offentliges konsum er større enn offentliges nettoskatteinntekter. Den ønskede finansinvesteringen er lik privat disponibel inntekt fratrukket etterspørselen etter både privat konsum og bruttoinvestering i realkapital, da $Y - T - C - I = G - T$. Ved å sette den ønskede finansinvesteringen lik offentlig sektors budsjettunderskudd, får vi:

$$Y - T - C - I = G - T \leftrightarrow Y = C + G + I = Z$$

Som en ser av funksjonen så må samlet produksjon i likevekt være lik samlet etterspørsel ($Y = Z$), for å oppfylle ønsket om at privats finansinvestering skal være lik offentlig sektors budsjettunderskudd.

Virkningen av skift i samlet etterspørsel

$Z =$ samlet etterspørsel

Figur 13: Virkning av et positivt skift i samlet etterspørsel

(Steigum, 2006)

Figuren illustrerer økning i privat investeringsetterspørsel I, som da resulterer i skift i samlet etterspørsel. Ved forutsetningen av at det er ledig produksjonskapasitet, forutsetter en at samlet etterspørsel aldri resulterer i null arbeidsledighet, det er altså alltid ledig kapasitet. Økningen i privat investeringsetterspørsel fører til at skjæringspunktet med 45-graderslinjen blir flyttet oppover mot høyre fra A til B, noe som innebærer at arbeidsledigheten blir lavere og sysselsettingen høyere.

Videre kan en se av figuren at økning i samlet produksjon ΔY er større enn økningen i I, ΔI . Økningen er større fordi grafen til samlet etterspørsel er stigende, men med et stigningsforhold mindre enn 1. Dette henger sammen med at den marginale konsumtilbøyeligheten a er antatt større enn 0, men mindre enn 1. En økning i samlet produksjon vil i tillegg til virkningen av en økning i I, også øke privat konsumetterspørsel. Dette vil da si at forholdet mellom endring i samlet produksjon og investering ($\Delta Y / \Delta I$) er større enn 1, noe som kalles investeringsmultiplikatoren, eller bare multiplikatoren. Dette forklarer Keynes ved at: «Hvis den marginale konsumtilbøyelighet er mindre enn en enhet, vil små økninger i investeringene føre til store økninger i sysselsettingen; og på samme tid, vil en forholdsvis liten økning av investering føre til full sysselsetting». (Steigum, 2006)

Nærmere om multiplikatoren

En skal videre vise at multiplikatoren er lik 1 dividert på den marginale sparetilbøyeligheten, $1 / (1 - a)$. Ved å ta utgangspunkt i funksjonen 3.6 for samlet etterspørsel, og erstatte Z med Y, får en følgende ligning for den endogene variablene Y:

$$3.8 \quad Y = aY + (G - aT + I + b) \leftrightarrow Y - aY = (G - aT + I + b)$$

Størrelsene a , G , T , I og b betraktes som konstante, ved løsningen av å finne den ukjente variabelen Y. Ved å så dividere $(1 - a)$ på begge sider av likhetstegnet, får vi følgende uttrykk for samlet produksjon:

$$3.9 \quad Y = \frac{1}{1-a} (G - aT + I + b)$$

Dette uttrykkes kalles en redusert form, ved at det er en endogen variabel, Y , fremkommer som en funksjon av kun eksogene størrelser og konstante parametere. Uttrykket får frem hvilke forhold som bestemmer samlet produksjon på kort sikt, og en kan da analysere hva skift i de eksogene størrelsene, påvirker likevektsnivået på samlet produksjon. Om en tenker seg at investeringsetterspørselen øker med ΔI , så vil samlet produksjon øke med faktoren $1 / (1 - a)$ multiplisert med ΔI . Multiplikatorvirkningen på samlet produksjon blir da:

$$3.10 \quad \frac{\Delta Y}{\Delta I} = \frac{1}{1-a}$$

Som en ser av uttrykket 3.9, så vil et positivt skift i komponentene G eller b gi den samme multiplikatorvirkning som et positivt skift i I .

En økning i investering ΔI blir mindre enn den samlede virkningen på samlet produksjon, ved at multiplikatoren henger sammen med at en økning i produksjon også vil gi økning i privat konsum. Av dette kan en tolke multiplikatoren som en sum av en uendelig geometrisk rekke av økninger i samlet produksjon. Grunnen til dette er at husholdningene får økte inntekter av den direkte produksjonsøkningen som kreves for å øke investeringene. Økt produksjon forårsakes av økte inntekter som øker konsum, og da produksjon. Denne økonomiske prosessen er da en årsakskjede, med økte investeringer som gir \rightarrow økt etterspørsel \rightarrow økt produksjon \rightarrow økt inntekt \rightarrow økt konsumetterspørsel, og igjen økt produksjon \rightarrow økt inntekt \rightarrow økt konsumetterspørsel og så videre. Dette før da til:

Tabell 5: Årsakskjede ved økte investeringer

(Holden, 2009)

Runde	Økt etterspørsel denne runden	Økt produksjon denne runden	Sum økt produksjon
1	ΔI	ΔI	ΔI
2	$a\Delta I$	$a\Delta I$	$(1+a)\Delta I$
3	$a^2\Delta I$	$a^2\Delta I$	$(1+ a + a^2)\Delta I$
4	$a^3\Delta I$	$a^3\Delta I$	$(1+ a + a^2+ a^3)\Delta I$

Dette fører da til $\Delta Y = \frac{1}{1-a} \Delta I$ som følge av summen av en geometrisk rekke.

Keynes-modellen i lukket økonomi med offentlig sektor viser at multiplikatorvirkningen kan brukes til å illustrere ringvirkninger. Det vil si forklart og illustrert i delkapittelet at en investering fører til enda større økninger i samlet produksjon. Multiplikatorvirkningen kan forklares ved at eksempelvis en krone investert, gir ringvirkninger og generer aktivitetsøkning i samlet produksjon på mer enn en krone.

3.1.2 Automatisk stabilisering med skatter og overføringer

Skattefunksjon

Tidligere i avsnittene har nettoskatten T vært en eksogen variabel, og da uavhengig av samlet produksjon. Dette var for å få frem logikken i multiplikatoren, og er ellers en lite realistisk forutsetning. I praksis er det skatteinntektene til myndighetene avhengige av konjunktorene, her de går opp i gode tider og ned i dårlige tider. Konjunktur, eller konjunktursykluser, omhandler at den økonomiske aktiviteten og sysselsettingen har tendens til å svinger over tid. I tider med høykonjunktur er det stor økonomisk aktivitet og lav arbeidsledighet, mens det i lavkonjunktur er stagnasjon eller tilbakegang til økonomien, og høy arbeidsledighet. Inntektsoverføringene fra myndigheten varierer også til en viss grad i forhold til konjunktorene, blant annet ved arbeidsledighet. Arbeidsledigheten avhenger av konjunktorene, som fører til at myndighetenes utbetalinger av dagpenger for ledighet varierer.

Utbetalingen av dagpenger vil ved lavkonjunktur være høye for det offentlige, og lave ved høykonjunktur. En antar i dette avsnittet at nettoskatten avhenger av samlet etterspørsel.

$$3.3 \quad T = tY \quad 0 < t < 1$$

En kaller denne for skattefunksjonen, her t er en konstant parameter som uttrykker økningen i nettskatten når Y øker med 1 enhet. Ved å sette skattefunksjonen 3.3 inn i konsumfunksjonen 3.2, får en

$$3.11 \quad C = a(Y - tY) + b = a(1 - t)Y + b$$

Ved en økning i samlet produksjon, vil det skje en automatisk skatteskjerpelse i skattefunksjonen. Dette er fordi en økning i samlet produksjon og da privat inntekt, vil ha en effekt på skattefunksjonen ved at skattefunksjonen ikke lenger er eksogen størrelse. Dette vil da gi en svakere sammenheng mellom samlet produksjon og privat disponibel inntekt ($Y - T$), sammenlignet med en eksogen nettoskatt, her en økning i samlet produksjon ikke ville økt nettoskatten. En ser da av funksjonen at skattefunksjonen reduserer virkningen på C av endret Y . Videre får en ny sammenheng mellom samlet etterspørsel Z og samlet produksjon, ved og legge til G og I til konsumfunksjonen.

$$3.12 \quad Z = a(1 - t)Y + (G + I + b)$$

Sammenlignet med den tidligere funksjonen til samlet etterspørsel etter varer og tjenester (tall), vil stigningstallet til funksjon nå være mindre. Denne endringen fører til virkningen av et skift i samlet etterspørsel, ved eksempel økning i privat bruttoinvestering ΔI , vil få mindre virkning på samlet produksjon enn tidligere.

Multiplikatoren

Videre brukes likevektsbetingelsen $Y = Z$, og Z erstattes med Y i 3.12. a , b , t , G og I betraktes som kjente størrelser, ved følgende ligning for Y :

$$Y = a(1 - t)Y + G + I + b \leftrightarrow (1 - a(1 - t))Y = G + I + b$$

Ved å dividere $1 - a(1 - t)$ på begge sider av ligningen, får vi Y på redusert form, når produksjon er lik samlet etterspørsel:

$$3.13 \quad Y = \frac{1}{1 - a(1 - t)} (G + I + b)$$

Om en ser på en bestemt endring i investeringssetterspørselen ΔI , får vi multiplikatoren:

$$3.14 \quad \frac{\Delta Y}{\Delta I} = \frac{1}{1 - a(1 - t)}$$

En ser sammenlignet med multiplikatoren uten skattefunksjon 3.10, at denne multiplikatoren er mindre. Skift i etterspørselen vil altså ikke få like store virkninger på økonomisk aktivitet og sysselsetting, når en nå tar hensyn til at nettoskatt avhenger av samlet produksjon.

Ved at samlet produksjon og sysselsetting varierer ved konjunktorene, vil nettoskatten automatisk endre seg i forhold til konjunktorene, med brems av privat konsum i høykonjunkturer og stimulasjon av privat konsum i lavkonjunkturer. Dette kalles automatisk stabilisering. Disse skatte-, avgifts og trygdereglene sikrer at reglene er på plass når de trengs, og vil i de ulike konjunkturfase virke automatisk stabiliserende på samlet etterspørsel.

Videre skal en i neste avsnitt se at multiplikatorvirkningen går ytterligere ned, ved konsekvensen av etterspørsel etter import fra andre kommuner.

3.1.3 Multiplikatoren i en åpen økonomi

Modellen skal nå utvides fra de forrige avsnittene og gjelder nå i en åpen økonomi, noe som vil si at det er åpent for eksport og import av varer og tjenester mellom Åseral og andre kommuner.

Import og eksport mellom private i Åseral og private i andre kommuner

En lar i denne modellen Q være private i Åserals etterspørsel etter andre kommuners private varer og tjenester og X være andre kommuners private eksportetterspørsel.

Importetterspørselen Q avhenger av samlet etterspørsel, og vil da variere i høy eller lavkonjunktur. I høykonjunktur er produksjon og realinntekt høy, og stor etterspørsel av varer og tjenester fra Åseral og andre kommuners produsenter. I lavkonjunktur er det omvendt, noe som da også fører til lav importetterspørsel. Av dette anvender vi følgende enkle importfunksjon:

$$3.15 \quad Q = qY \quad 0 < q < 1$$

Konstant q kalles den marginale importtilbøyeligheten, som uttrykker økning i import ved en økning i samlet produksjon med enhet. Ved at funksjonen ikke har noe konstantledd, er q andelen import av samlet produksjon. For å videre finne samlet etterspørsel rettet mot bedrifter i Åseral Z , legger en til eksportetterspørselen til $C + G + I$, og trekker fra etterspørselen etter import av varer og tjenester fra andre kommuner.

$$Z = C + G + I + X - qY$$

Setter inn 3.11 for privat konsum i etterspørselsfunksjonen:

$$\begin{aligned}
 3.16 \quad Z &= a(1 - t)Y + b + G + I + X - qY \\
 &= (a(1 - t) - q)Y + (G + I + X + b)
 \end{aligned}$$

Ved at den marginale importtilbøyeligheten er større enn 0, vil sammenhengen mellom samlet produksjon og samlet etterspørsel i Åseral svekkes, sammenlignet med uttrykket 3.16 under lukket økonomi.

Importlekkasje

En kan igjen finne likevektsløsningen for samlet produksjon på redusert form, ved å sette $Z = Y$ i 3.16. Samlet produksjon får da følgende løsning:

$$3.17 \quad Y = \frac{1}{1 - a(1 - t) + q} (G + I + X + b)$$

Videre blir multiplikatoren for realinvesteringer:

$$3.18 \quad \frac{\Delta Y}{\Delta I} = \frac{1}{1 - a(1 - t) + q}$$

Om en sammenligner de to foregående uttrykkene med 3.17 og 3.18 når en har lukket økonomi, ser en at den marginale importtilbøyeligheten i nå tilfelle har en dempende effekt på multiplikatoren. I tillegg til dette, vil endringer i eksportetterspørselen få en multiplikatorvirkning på samlet produksjon. Denne endringen vil være av samme størrelsesorden om effekten av skift i G og I .

Om en importerer relativt mye varer i en liten, åpen økonomi, vil virkningene på samlet produksjon av skift i samlet etterspørsel etter varer og tjenester blir betydelig dempet. Dette kalles importlekkasje, som forklares ved at samlet produksjon øker som følge av positivt

skift i etterspørselen, vil importen på samme tid gå opp. Denne økte etterspørselen fører ikke til økt produksjon og realinntekter i Åseral, men rettes mot andre kommuners bedrifter. Økonomien vil da være mindre følsom overfor etterspørselssjokk, ved den store andelen bruk av firmaer fra andre kommuner.

3.1.4 Oppsummering av Keynes-modellen

Jeg mener denne modellen hjelper med å kaste lys over problemstillingen min, i forhold til å forklare mer hva ringvirkningene av hyttenæringa i Åseral er. Dette kan forklares via multiplikatoren, som får frem at en investering har flere virkninger enn kun selve investeringen. Det er viktig å merke seg at denne multiplikatoren (virkningen) blir mindre i situasjonen ved endogen skattefunksjon, noe vi har i Norge og da Åseral. Videre befinner hyttenæringa seg i en åpen økonomi, her Åseral består av store deler arbeidskraft fra andre kommuner, noe som og resulterer i mindre multiplikatorvirkning.

På den andre siden er det viktig å her få med seg at dette er en forenklet modell. Om en tenker seg en lukket økonomi der Åseral alene hadde hatt ansvaret for alt arbeid knyttet til hyttenæringa, kan jeg verken bekrefte eller avkrefte om det i realiteten ville vært ledig kapasitet i kommunen på bakgrunn av antall innbyggere og yrkesfordeling. På samme tid om priser og lønninger i realitet også hadde vært gitt på kort sikt, kan jeg ikke fastslå. Dette er en modell som her blir brukt til å kunne forklare noen av ringvirkningene av hyttenæringa, og jeg mener da at forenklinger må til for å kunne fremstille virkningene produksjon, etterspørsel, investeringer og sparing har. Som nevnt innlednings i dette kapitlet vil denne teorien bli illustrert sammen et reelt eksempel fra hyttenæringa i kapittel seks.

4 Datainnsamling og bearbeiding av datamaterialet

Jeg har i denne oppgaven valgt å gå bredt ut for å skaffe den nødvendige informasjonen til oppgaven. Det vil si at jeg har vært i møter med sentrale personer i kommunen og andre som har tilknytning til hyttenæringa. Jeg har også foretatt et stort antall telefonsamtaler og e-poster for å skaffe den informasjonen jeg trenger.

I tillegg har jeg samlet inn informasjon fra løyver utstedt av Åseral kommune. Løyver vil si at kommunen har gitt privatpersoner og firmaer lov (løyve) til å utføre arbeidet de søker om å utføre, eksempelvis løyve for bygging av hytte. Disse løyvene har inneholdt informasjon om hvem som er ansvarlige for de forskjellige områdene, eksempelvis ansvarlig søker, tømrer, rørlegger og grunnarbeid. En sentral ansvarshaver i forhold til hyttenæringa og eksempelvis bygging av hytte, er elektriker. Ansvarlig for elektriker finnes ikke registrert i kommunes løyver, derfor har denne dataen blitt hentet ut fra Agder Energis registreringsprogram, Elsmart.

Datainnsamling av løyver og registreringer i Elsmart, som blir utdypet senere i dette kapittelet, har muliggjort en grundig kartlegging av hvor stor del av arbeidet rundt hyttenæringa blir utført av firma som holder til i Åseral eller av firma utenfor kommunens grenser, men med stor andel lokalt ansatte. Jeg har også kartlagt andelen arbeid utført av firma og ansatte fra andre kommuner enn Åseral. Kartlegging av løyver er foretatt for tidsperioden 2011-2014 og alle løyvene/registreringene er offentlig for allmenheten. I tillegg til denne datainnsamling, så har jeg utført en spørreundersøkelse for innbyggerne i Åseral. Denne er utført for å få frem hva innbyggerne selv mener om hyttenæringa i kommunen.

4.1 Innsamling av data

Innsamlingen av data som er knyttet opp mot Bortelid, Ljosland og Eikerapen er gjort med to hovedfokus. Hvem som blir brukt i investeringsfasen av hyttene, altså om det er lokale eller aktører fra andre kommuner som bygger selve hyttene. Det andre hovedfokuset mitt er hvem som blir brukt til arbeid av driftsfasen av hyttene, altså etter at selve hytten er bygget, her drift, oppgradering og vedlikehold kommer inn i bildet. Her har jeg brukt alle de typene løyvene som i kommunens arkiver kunne knyttes til driftsfasen av hyttene/annet knyttet til

hyttenæringa. Driftsfasen har i denne oppgaven omhandlet opparbeiding av vei, parkeringsplass, grunnarbeid, påkobling til vann og avløp (VA), påbygg av hytte, tilbygg til hytte (eks. frittstående vedbod) og nyinstallasjon/midlertidig strøm, utbedring av infrastruktur og lignende

I disse to fasene er intensjonen å få frem hvor store andeler lokale (firmaer eller store andeler arbeidere fra Åseral) og andre (utenfor Åserals kommunegrense) som har blitt brukt. Grunnen til at jeg ønsker å se på dette, er for å få prøve å frem det totale bildet av hvor arbeidskraften kommer fra ved arbeid knyttet opp mot hyttene. Jeg har med dette også ønsket å få frem om det er noe forskjell i bruk av lokal arbeidskraft mellom Bortelid, Ljosland og Eikerapen.

I oppgaven har jeg sett på hvor stor andelen av ansvarshaverne i løyvene som har firmanavn med adressested Åseral eller Fossdal (som også er i Åseral), og hvor stor andel som har adressested utenfor Åseral. I datainnsamlingen måtte jeg ta noen videre forutsetninger. Jeg har for det første forutsatt og registret alle firmaer som har adresse Åseral, under Åseral. Det kan her tenkes at flere av de ansatte i disse firmaene bor i andre kommuner, men etter mine observasjoner og etter hva som er allment kjent i Åseral, er dette få firmaer som har ansatte fra andre kommuner. Derfor har jeg valgt å sette alt av ansvarsområder for firma lokalisert i Åseral, under «Åseral». Videre er det et par store firmaer med adresse utenfor Åseral har og hadde i tidsrommet 2011-2014 store andeler med ansatte fra Åseral. Det ene firmaet lokalisert i Mandal, TT Anlegg AS, kontaktet jeg direkte, her de anslo at 80 % av arbeid utført i Åseral var gjort av lokale, dvs. personer bosatt i Åseral kommune. (Tjelland, 2015) Jeg har i denne sammenheng multiplisert løyvene med ansvarshaver TT Anlegg AS med 80 % «Åseral» og 20 % «andre». Det andre firmaet, Thorsland Elektro, er et elektrofirma lokalisert i Åseral, men registreringene i Elsmart viste adresse Kristiansand. Dette firmaet har jeg da fullt ut plassert under «Åseral». Dette er fordi det er allment kjent av lokale at Thorsland Elektro er lokalisert i Åseral, og at de har stor hovedvekt av ansatte bosatt i Åseral kommune.

I denne sammenheng er jeg også kjent med et fåtall andre firma som er lokalisert i andre kommuner, men som har ansatte bosatt i Åseral. På bakgrunn av ressurstilgangen har jeg ikke tatt hensyn til andre enn de bedriftene jeg har nevnt, som i Åseral er allmenn kjent at TT

Anlegg AS består av mange ansatte som bor i Åseral og at Thorsland Elektro er lokalisert i Åseral.

4.1.1 Innsamling av løyver i Åseral kommunes arkiver

I kommunens arkiver samlet inn store mengder data som har bestått av løyver knyttet til hyttenæringa. Jeg har sett på løyver for bygging av hytte, påbygg av hytte, bygging av vei til hytte, påkobling til kommunalt nett og vann- og avløp (VA) og nyinstallasjon/midlertidig strøm. Det er også tatt med løyver som har den tilknytning til hyttenæringa ved utbedring av infrastruktur og aktiviteter, som skiløyper, bygging av gapahuk, pumpestasjoner, mobilmaster, garasjeanlegg til tråkkemaskiner og lignende.

Innsamlingen av disse løyvene har jeg kunnet utføre ved at kommunen lot meg disponere en pc på rådhuset og gav meg opplæring i systemet ePhorte, som er et elektronisk arkiv som inneholder informasjon tilbake til 2007. Ved å søke etter ordet «løyve», har jeg manuelt filtrert ut ved hjelp av gårdsnummer (gnr) hva som hadde tilknytning stedene Bortelid (gnr 9 og 13), Ljosland (gnr 7) eller Eikerapen (gnr 30), og videre hvilke av løyvene har tilknytning til hyttenæringa. I perioden 2011-2014 var det ca. 600 treff på «løyver» per år, og tilknytninger som var relevant for oppgaven ble lagret på en ekstern harddisk. Løyvene ble lagret etter hvilken type løyve det var, samt årstall og saksnummer. Totalt lagret jeg manuelt 300 løyver fordelt på de fire årene. Etter at alle løyvene var lagret arbeidet jeg med to datamaskiner for å kunne åpne pdf-filen til en og en løyve, og samtidig få ned informasjonen jeg ønsket å få ut av løyva ved hjelp av et excel-dokument.

Informasjonen jeg har brukt i excel-dokumentet for å systematisere løyvene var:

- Saksnummer
- Bebygd areal
- Bruksareal
- Gårdsnummer
- Tiltakshaver (privatpersoner/firmaer som løyvene søkes på vegne av)
- Firma (navn på firma om det ikke var bygget av private)

- Antall enheter (noen av løyvene inneholdt 2, 3, 4 eller 6 enheter i samme bygg, da leiligheter eller bygg delt i flere hytteboliger)
- Type ansvarshaver (tømrer, rørlegger, grunnarbeid osv.)
- Sted for ansvarshaver (hvor firmaet var lokalisert)

Alle disse variablene ble systematisert i forskjellige excel-dokument, tilhørende hvilken type løyve det var. I forhold til ansvarshavere og sted for ansvarshavere så ble alle firmanavn samt sted for firmaene notert ned i excel-dokumentet. For hver løyve ble det fylt inn et 1-tall for hver av ansvarshavere som løyva inneholdt, i forhold til om de holdt til i Åseral eller andre kommuner. Dette resulterte i at jeg kunne summere hvor mange løyver som var utført av de forskjellige ansvarshaverne på de forskjellige områdene. Løyvene som inneholdt TT Anlegg AS som ansvarshaver, ble ansvarsforholdet mellom andelen lokale og andelen fra andre kommuner multiplisert med 0,8 og 0,2 for at det totalt skulle bli 1. Slik at verdien alltid ble 1 per ansvarshaver ved løyvene. Løyvene som inneholdt flest ansvarsområder og da ansvarshaverne var løyver for bygging av hytter, disse inneholdt til sammen inneholdt 16 forskjellige typer ansvarshavere. Hver løyve inneholdt ikke alle 16 ansvarshavere, men nærmere et snitt på 8 typer. Eksempelvis ikke hadde ansvarlige for arkitektur. Disse vil bli fremstilt i tabellene i kapittel fem.

Tabell 6: Antall løyver totalt fra 2011 til 2014

Type løyver	2011	2012	2013	2014	Totalt
Løyver for bygging av hytter	22	19	18	16	74
Løyver for tilbygg med ansvarshavere	1	2	7	8	18
Løyver for tilbygg uten ansvarshavere	27	32	29	25	113
Grunnarbeid, veg og tomter	2	5		3	10
Oppføring sanitæranlegg og stikkledninger	6	25	20	16	67
Gapahuk, skiløyper, skibruer og turløyper	1	1	2	1	5
Bygg og annet for næringsdrivende	3	5	3	2	13

Tabellen viser de forskjellige typer løyvene jeg samlet inn fra kommunens arkiver, og både årlig og total andel av de forskjellige typen løyvene. Disse typer ansvarsområder og andelen ansvarshavere fra Åseral og andre kommuner vil bli presentert i kapittel fem.

Ved alle typer løyver har hovedpoenget mitt vært å finne ut hvem som er ansvarshaverne, hvem som har utført jobben som ansvarlig søker, tømrer, rørlegger, grunnarbeid og så videre. Ansvarshaverne er de som står ansvarlig for at deres ansvarsområder blir utført, som for eksempel sanitæranlegg, her disse må utføres og attesteres av ansvarshaverne selv, for å kunne få ferdigattest på hytten.

Løyver uten ansvarshavere

Alle løyvene har ikke inneholdt ansvarshavere, og dette har i hovedsak vært løyver for tilbygg av hytter. Store deler av påbyggene av hytter har ikke vært lovpålagt ansvarshavere, og da kun søkt for å løyve med tiltakshavers (den det søkes på vegne av) nav og adresse. For å finne ut hvem disse har brukt til å utføre arbeidet, har jeg hatt telefonsamtaler for å snakke med tiltakshaverne direkte. Jeg stilte ansvarshaverne to spørsmål:

1. Hvem de hadde brukt da de bygget på hytten.
2. Hvem de ville brukt dersom om de hadde hatt eller skulle oppleve problemer som måtte løses raskt/akutt. Eksempelene som ble gitt her for å hjelpe hytteeierne til å relatere seg til noe, var om de skulle skje noe galt med det elektriske anlegget eller vann og avløp inne i hytten.

Formålet var å få avdekket om disse hadde/ville ha brukt lokale firma (fra Åseral) eller andre (utenfor Åseral) ved påbyggingen av hytten, og om de hadde/ville ha brukt lokale eller andre ved rask/akutt hjelp.

Tabell 7: Oversikt over utvalg og antall svar på løyver uten ansvarshaver

Årstall	Antall løyver	Utvalg	Antall svar	Antall svar i prosent av totalt antall
2011	27	9	7	26 %
2012	32	11	10	31 %
2013	29	10	7	24 %
2014	25	8	8	32 %
Sum	113	38	32	28 %

Tabellen viser oversikt over utvalg og antall svar ved telefonsamtaler for løyver uten ansvarshavere. Som tabellen viser så var antall løyver for 2011-2014 113 stk., og på bakgrunn av begrensede ressurser, valgte jeg et utvalg på 33,3 % av løyvene. Utvalget ble plukket ut ved hver 3./4. løyve rangert etter saksnummer fra lavest til høyeste (fra tildelt løyve tidligst på året til senest på året), og da etter år. Telefonsamtalene ble gjort på ettermiddag og kveld for å nå flest mulig av hytteeierne, og de som ikke tok telefonen ble gjenlagt en tekstmelding med informasjon om hvorfor jeg ringte og kontaktnummer for å nå meg igjen. Informasjonen fra disse ble som for de andre typen løyvene registret i excel-dokument.

4.1.2 Innsamling av registreringer i Elsmart

Elektrikere er også en sentral del av hyttebygging som ikke står i kommunens utstedte løyver, og disse har jeg samlet inn via Agder Energi og deres program Elsmart. Dette er et program der alle elektrikere må registrere både nyinstallasjon av strøm og også driftsfaseinstallasjoner som nyinstallasjon, midlertidig strøm, byggestrøm og så videre. Jeg har derfor fått god hjelp fra Agder Energi ved at de har sendt meg ferdigfiltrerte excel-dokumenter med tanke på investerings- og driftsfasen for 2011-2014 i Åseral.

Løyvene fra kommunen og data fra Elsmart vil ikke nødvendigvis koordinere i forhold til byggeår. Dette er fordi løyvene viser at hva det er gitt løyve til, mens data fra Elsmart viser hva som er utført per år. Altså hva som er utført av nyinstallasjon i ny/eksisterende hytte, byggestrøm og så videre. Videre har data fra Elsmart ikke vært merket med gårdsnummer, men kun gateadresse/stedsnavn, og jeg har i denne sammenheng fått hjelp av flere lokalt kjente for å filtrere ut hva som er på Bortelid, Ljosland og Eikerapen.

Tabell 8: Antall registreringer i Elsmart fra 2011 til 2014

Type arbeid utført	2011	2012	2013	2014	Totalt
Nyinstallasjon	28	23	36	26	113
Driftsfaseintallasjon	9	10	7		26

Tabellen viser antall registreringer elektrikere har gjort i Elsmart for 2011-2014, for nyinstallasjon eller driftsfaseinstallasjon av hytter.

4.1.3 Samtaler med lokale næringsdrivende

I forkant av selve datainnsamlingen av løyver ved kommunen og Agder Energi, hadde jeg kontakt med store deler av de næringsdrivende som både var lokalisert i Åseral, eller som arbeidet i Åseral knyttet til hyttenæringa. Jeg tok kontakt med disse via telefon, mail eller nettstedet Facebook. Dette ble gjort fordi jeg ønsket å høre hvor store deler av deres arbeid fra 2012-2014 var knyttet opp mot hyttenæringa, før jeg bestemte meg på å fokusere på løyvene for å få frem mer håndfast og oversiktlig data.

Flere av disse, blant annet flere selvstendige tømrere, svarte at 70-90 % av deres tre siste årsverk (2012-2014) dreide seg om arbeid knyttet til hyttenæringa. Ingen av disse selvstendige har jeg observert i datainnsamlingen min gjort i kommunens arkiver, noe som viser at arbeid gjort av lokale og da muligens fra andre kommuner også, har blitt utført i løpet av disse årene uten å bli fanget opp av min innsamlingen. En annen forklaring kan være at flere som har søkt løyve før året 2011, men bygget i tidsrommet 2012-2014, selv om det er av min oppfatning og observasjoner lite trolig at alt er gitt løyve før 2011.

4.1.4 Svakheter ved innsamling av data

Datainnsamlingen inneholder flere svakheter det de som er nevnt tidligere i dette kapittelet. Jeg har blant annet ikke tatt høyde for at tiltakshaver, de private eller firma som løyvene søkes på vegne av, har byttet noen av disse ansvarshaverne. I mine funn i kommunens arkiver observert jeg kun et fåtall bytte av ansvarshavere, og dette var for løyver gitt tidligere enn 2011. Videre vil det at det er søkt og gitt løyve for eksempelvis bygging av hytte, ikke automatisk si at hytten faktisk er bygget. Mine fremvisninger viser løyver som er gitt, og av ulike årsaker kan det være at eksempelvis ikke alle hyttene er bygget den dag i dag. På den andre siden er jeg allmenn kjent med i kommunen at det er bygget flere hytter ved disse hytteområdene de siste årene, og en kan derfor tro at deler av løyvene som er gitt er utført. Om ikke alle hyttene skulle vært bygget, viser løyvene likevel hvem som har blitt preferert til

å utføre de forskjellige ansvarsområdene, om det er firmaer og arbeidere fra Åseral eller firmaer fra andre kommuner. Dette gjelder også for alle andre typer løyver som blir fremstilt.

Videre kan en anse det som en svakhet i datainnsamlingen som videre vil følge i funnene, at Eikerapen ikke har hatt ledige hyttetomter for bygging de siste årene. En kan ikke fastslå om antallet løyver for bygging av hytter eller andre typer løyver ville vært høyere om det var ledige tomter, men faktumet at det ikke ledige tomter gjør at antallet ikke kunne vært høyere om etterspørselen hadde/har vært der.

Noen av løyvene inneholder 2, 3, 4 eller 6 enheter (flere hytter i ett/leiligheter), men blir bare regnet som en enhet, ved at jeg har tatt hensyn til at en løyve er en enhet. Dette er fordi jeg ikke anså det som riktig å tilføye eksempelvis seks andeler til «tømrerarbeid» for bygging av seks leiligheter ved en løyve. Dette er fordi jeg ikke kunne anslå at arbeidet med leilighetene hver for seg ville være av like stort omfang som tømrerarbeidet med kun en hytte.

Det viste seg at noen av løyvene kun inneholdt ett tømrerfirma som hadde overordnet ansvaret for alt, og eks. «rørlegger» og andre ansvarsområdet ble da ikke med i registreringene av disse løyvene. For disse ble kun ansvarsområdet «tømrerarbeid» registret, om det ikke stod spesifikt at de var ansvarlige for andre områder som da eksempelvis rørleggingen. Videre inneholdt noen av løyvene spesifikke ansvarsområdet som at tømrerne blant annet har ansvar for kledning og lignende, her alt kun er ført under ansvarsområdet «tømrerarbeid».

I fremstillingen har jeg videre valgt å se bort fra hvem som har prosjektert arbeidet, utenom løyvene for påkobling av vann og avløp. Dette er fordi i flere av tilfellene har flere av ansvarshaverne prosjektert ulike deler av arbeidet. Et eksempel er at ansvarlig søker har prosjektert selve hytten, mens rørlegger har prosjektert rørleggerarbeidet og anleggsfirmaet har prosjektert grunnarbeidet. Jeg har ikke hatt ressurser til å se på hvor store andeler av prosjekteringen de forskjellige områdene kan vektas som, ved at de til sammen ville blitt 1, og har derfor valgt å se bort ifra prosjekterende ved alle løyvene utenom påkobling av vann og avløp. Ved påkobling av vann og avløp har jeg vektet prosjekterende likt, slik at de

prosjekterende sammenlagt blir 1. Det kan eksempelvis her være at prosjekterende for sanitæranlegget er fra Åseral, mens prosjekterende for vann og avløp på utsiden av hytten er fra andre kommuner. Disse får da 0,5 andel hver, slik at det til sammen blir 1.

Ikke alle løyvene for bygging av hytter har inneholdt hvem som har ansvaret for grunnarbeid. En kan mulig tro at flere av hyttene bygges på ferdigplanerte tomter som er søkt løyve for tidligere. Dette gjør at ikke alle som har vært ansvarlige for grunnarbeid for hyttetomter kommer med i mine fremstillinger. Dette gjelder også for andre ansvarsområder som eksempelvis «stålpipe», «radon» og så videre. Selv om dette, mener jeg at grunnarbeidet er en større vesentlig del, og ville derfor av mitt syn vært mer interessant å ha med på alle løyvene.

Til slutt vil jeg nevne at det i Åseral finnes et forholdsvis stort firma som leverer betong, og dette eller andre firmaer som leverer betong stod ikke oppført som ansvarshaver ved noen av løyvene. Dette viser at det også kan være andre firmaer/typer arbeid som har vært inkludert i arbeid knyttet til hyttenæringa, men som ikke vil bli fremstilt i mine funn.

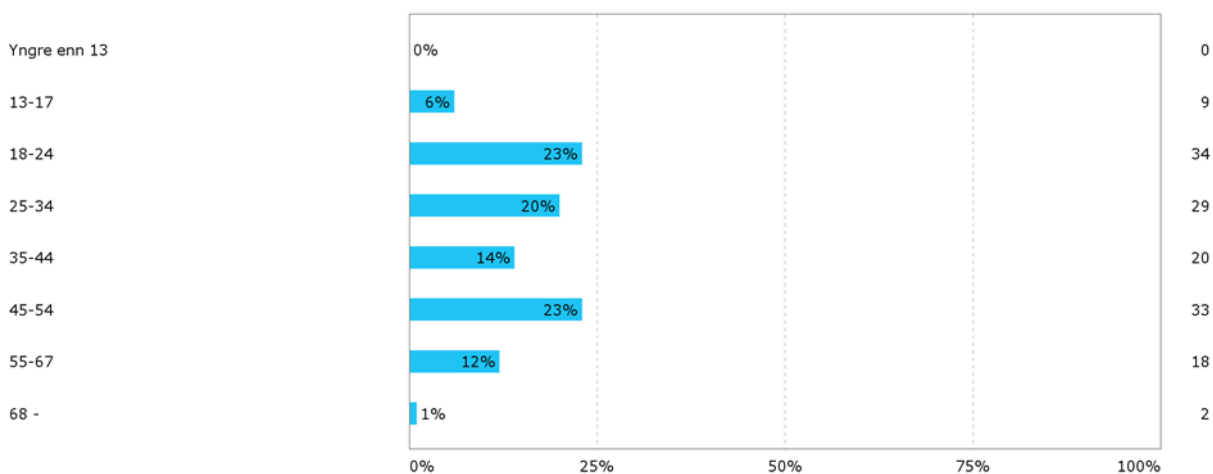
4.2 Spørreundersøkelse

Jeg har i tillegg til innsamlingen av løyver, utført en spørreundersøkelse for innbyggere i Åseral. Dette ble gjort fordi jeg ønsket få frem hva innbyggerne selv mener om hyttebygginga. Mener de det har noe verdi for Åseral? Har de vært aktive selv innenfor arbeid eller brukt stedenes skianlegg? I tillegg ble de spurt om de trodde det var mest inn- eller utpendling i Åseral.

Undersøkelsen ble utført via spørreundersøkelsen SurveyXact. Før undersøkelsen ble sendt ut fikk jeg rundt 10 personer til å ta spørreundersøkelsen for å unngå misforståelser og for å motta innspill. Innbyggerne ble opplyst om undersøkelsen via kommunes hjemme- og Facebookside, den lokale avisen «Åsdølen» og også via venner og bekjente som spredde undersøkelsen på nettstedet Facebook. Spørreundersøkelsen ble gjennomført ved at den enkelte klikket seg inn på en linke som var lagt ved de nevnte stedene. Undersøkelsen ble lagt ut på en onsdag, og avsluttet mandagen en og en halv uker etter, med påminnelse på facebook

dagen før undersøkelsen ble avsluttet. For å øke svarprosenten ble det utloddet to gavekort fra Coop, som også er den lokale butikken i Åseral. Spørreundersøkelsen var således anonym, ved unntak av de som ville med i trekningen av gavekortene som måtte legge igjen navn. Navnene ble ikke brukt til annet enn å trekke vinnerne av gavekortene.

Spørreundersøkelsen resulterte i 145 gyldige respondenter som gjennomførte hele undersøkelsen. Disse 145 respondentene svarte «ja» på at de bor i Åseral og i tillegg gjennomførte hele spørreundersøkelsen. Dette var for å gjøre undersøkelsen mest mulig representativ, slik at de som eksempelvis kun ville kikke på den eller ble ufokuserte og valgte å ikke gjennomføre, ble filtrert ut. Gyldige respondenter i denne undersøkelsen var da de som bodde i Åseral og i tillegg gjennomførte hele spørreundersøkelsen, og er det er kun disse som vil bli omtalt videre i oppgaven. Selv om hele spørreundersøkelsen er filtret, fant jeg ut etter kontakt med support på SurveyXact at programmet har en svakhet. Dette vil si at svar som er endret på, ved at respondenten har gått tilbake og endret svaralternativet, ikke har blitt registrert. Dette betyr da at åtte av respondentene som endret noen av de siste spørsmålene ikke har fått sine svar registrert. Dette gjør at antall respondenter i undersøkelsen varierer fra 145 og ned til 137. Det var 73 menn og 72 kvinner som gjennomførte undersøkelsen, og andelen i de forskjellige alderstrinnene var:

Figur 14: Aldersfordeling til respondentene i spørreundersøkelsen

Figuren viser aldersfordelingen av respondentene i de forskjellige aldersgruppene, og sammenlignet med den faktiske aldersfordelingen i Åseral som er fremstilt i kapittel to, ser en forskjeller i fordelingene. De faktiske aldersgruppeandelen av innbyggerne bestod av 9,8 % fra 13-17, 10,4 % av 18-24, 9,9 % av 25-34, 10,9 % av 35-44, 16,7 % av 45-54, 13,5 % av 55-67 og 13,1 % av de som er 68 år og eldre. Her ser en at respondentenes prosentandeler ved de forskjellige alderstrinnene er alle forskjellige fra de faktiske andelen 1. januar 2015 i Åseral. Jeg vil derfor ikke kalle respondentene representative for innbyggerne i Åseral og undersøkelsen kan av denne grunn ikke generaliseres. Sett bort i fra dette, mener jeg spørreundersøkelsen gir en pekepinn på hva innbyggerne i mener, og hvor involverte de har vært.

4.3 Metoder brukt i oppgaven

Når jeg i denne oppgaven både har fokusert på datainnsamling av løyver og spørreundersøkelsen som ble utført for innbyggerne i Åseral, har resultert i bruk av forskjellige metoder i oppgaven. I tillegg til datainnsamlingen og spørreundersøkelsen har jeg vært nødt til å skaffe mye av informasjon til bakgrunnskapittelet fra lokale personer i kommunen. Dette er fordi mye av informasjonen til oppgaven er ikke kan slås opp i bøker, tidsskrifter eller på internettet, men er lokalkunnskap som de lokale aktørene i hyttenæringa og kommunen sitter på. Jeg skal videre i dette kapittelet presentere to av metodene/tilnærminger som viser at innsamlingen av data og relevant informasjon i denne oppgaven bygger på forskjellige teorier.

4.3.1 Kvantitativ og kvalitativ metode

Kvantitativ og kvalitativ data går på hvilket form for informasjon en har samlet inn. Den kvantitative metoden har utgangspunkt i den sosiale virkeligheten, og metodene som blir brukt skaffer en informasjon i form av tall. Kvalitativ metode på den andre siden går ut på blant annet observasjon, her en samler inn data ved å se på hva respondenten gjør og sier med egne ord. (Jacobsen, 2000).

Jeg har brukt den kvantitative metoden både ved innsamlingen av løyver, data fra Elsmart og spørreundersøkelsen. Innsamlede løyver og data fra Elsmart er fremstilt i tall og spørsmål og svaralternativer i spørreundersøkelsen er utformet av meg. Kvalitativ metode har jeg brukt ved innsamling av relevant informasjon til selve oppgaven. Her har jeg hatt både møter, telefonsamtaler og e-post utveksling med relevante personer, og jeg har da brukt det de har sagt og skrevet med egne ord som kilder til oppgaven.

4.3.2 Deduktiv og induktiv datainnsamling

Deduktiv tilnærming, «teori til empiri» går ut på at en først skaper seg noen forventninger om hvordan virkeligheten ser ut, for så å gå ut og samle inn empiri for å se om forventningene stemmer overens med virkeligheten. Induktiv datainnsamling, «empiri til teori» går ut på at forskere går ut i virkeligheten med åpent sinn, samler inn relevant informasjon og til slutt går i tenkeboksen for å systematisere data og da danne teori. (Jacobsen, 2000).

I denne oppgaven har jeg brukt både deduktiv og induktiv tilnærming ved datainnsamlingen. Datainnsamlingen av løyver og data i Elsmart har vært en induktiv tilnærming. Jeg hadde ingen form for teorier før innsamlingen, og utført innsamlingen og systematiserte data i excel, for så å komme fram til resultater og mulige teorier. Spørreundersøkelsen for innbyggerne har på den andre siden vært en datainnsamling med deduktiv tilnærming. Jeg har utfra egne teorier og forventinger lagde undersøkelsen og svaralternativ som jeg forventet respondentene ville benytte.

Det at jeg har gått frem med å både gå fra «teori til empiri» og «empiri til teori» mener jeg er positivt i den forstand at jeg har kunnet både brukt egne forventninger og teorier for å se om de stemmer, men også på den andre siden gått ut med åpent sinn ved å samle inn løyvene og så lage fremstillinger for å se hva det gav av teorier.

4.4 Validitet og reliabilitet

Datainnsamlingen og undersøkelser er utført ved at jeg ønsker å kunne få frem virkeligheten av de spekulasjoner jeg, innbyggerne og andre har gjort oss. I forskning kalles virkeligheten

empiri, og denne undersøkelse er en metode for å samle inn empiri. Det er viktig at empirien i oppgaven min tilfredsstillende to krav:

1. Empirien må være gyldig og relevant (valid).
2. Empirien må være pålitelig og troverdig (reliabel).

(Jacobsen, 2000)

Det at empirien må være gyldig og relevant, kan deles opp i fagkomponentene intern og ekstern gyldighet og relevans. Intern gyldighet og relevans tar for seg det om en faktisk måler det en tror en måler. Ekstern gyldighet og relevans omhandler om resultatet fra et avgrenset område, er gyldig i andre sammenhenger, altså hvorvidt funnene kan generaliseres. Denne gyldigheten kan si noe om overførbarheten av funnene, om funnene kan overføres til en annen sammenheng. Funnene må da kunne være representativ i sammenhengen vi ønsker å overføre de til. Hvor vidt disse er gyldige, vil gi uttrykk for hvor for valide funnene er.

Empirien må også være pålitelig og troverdig, undersøkelsen må altså være til å stole på. Her mener noen at undersøkelsen må være gjennomført på en troverdig måte, for at den skal kunne vekke tillit. Det er viktig at det ikke utføres åpenbare målefeil som resulterer i feil resultat. Det kan i denne sammenheng være nyttig å spørre seg selv om en ville fått tilnærmet samme resultat om en hadde gjennomført undersøkelsen to ganger. (Jacobsen, 2000).

I forhold til mine funn om oppgaven faktisk måler det en tror den måler, intern gyldighet og relevans, finnes det sider som taler både for og imot. Jeg har skaffet valide og håndfast data fra kommunens arkiver, så det at disse løyvene er utstedt og ansvarsoppgavene gitt, er gyldig. På den andre siden er dette løyver som ikke sier noe om hytten er bygget, og om ansvarshaverne da faktisk har utført arbeidet. Som nevnt tidligere kan ansvarshaverne også blitt byttet underveis. Selv om en ikke vet sikkert om disse er bygget eller utført, så måler mine funn den en tror det måler, ved at jeg ønsker å belyse for store andeler lokale som blir brukt i hyttenæringa. Dette trenger ikke ha direkte sammenheng med hva som er utført, men med hvem tiltakshaverne (de private eller firmaene løyvene søkes på vegne av), har valgt å bruke til de forskjellige ansvarsområdene. Fremstillingene for elektrikerne er gyldige ved at

de er registrert etter at arbeidet er gjort og at de er registrert med de ansvarshaverne som utførte arbeidet.

Videre omhandler den eksterne gyldigheten om funnene er representative i andre sammenhenger, noe en ikke kan fastslå. Jeg har tatt utgangspunkt i årene 2011-2014, og en kan med ingen sikkerhet fastslå at dette eksempelvis vil gjelde for årene 2015-2018. På den andre siden kan mine funn generaliseres for årene 2011-2014, ved at det ikke er synsinger og meninger, men håndfast data. Selv de muligens ikke er overførbare, vil funnene mine kunne gi indikasjoner for andelen lokale arbeidere, og da gi indikasjoner videre for hvilket marked det har vært disse årene, og hvordan det kan bli i fremtiden.

Datainnsamlingen er relevant i den sammenheng at den har belyst det jeg ønsket å få frem ved det jeg mener er den beste mulige måten. Om en så for seg scenario der kommunens arkiver var taushetsbelagt, kunne alternative mitt vært å gjennomført spørreundersøkelser for å finne ut hvem de hadde brukt til å utføre arbeidet med hyttene. Her kan det ha vært flere hytteeiere på samme hytta, og en kunne også oppleve at enkelte ikke husket eller husket feil på hvem som ble brukt i arbeidet. Jeg mener derfor på bakgrunn av mine forutsetninger at undersøkelsens empiri er således gyldig og relevant, og da valid.

I forhold til at empirien må være pålitelig, er undersøkelsen utført via kommunens arkiver, som jeg mener er pålitelige. Jeg mener at jeg på en troverdig måte har samlet inn løyvene og fremstilt den fastsatte dataen via excel, og at innsamlingen bør tildeles tillit. Om jeg hadde utført samme datainnsamling en gang til hadde resultatet vært det samme, utenom det faktum at noen tall kan ha blitt ført inn feil selv om mye ble dobbeltsjekket. Dette gjelder for alle typer løyver utenom påbygg uten ansvarshavere. Her kan hytteeierne jeg ringte ha endret mening om de ønsket å bruke lokale ansvarshavere ved akutte problemer eller ei. Videre om jeg tok utgangspunkt i et nytt utvalg, ville mulig prosentandelene for ansvarshavere fra Åseral og andre kommuner være annerledes. Selv om dette, er alle andre løyvene registrert svart på hvitt i kommunens arkiver. Jeg mener derfor undersøkelsens empiri er reliabelt.

I tillegg til undersøkelsen og funnene av løyver, har jeg som nevnt utført en spørreundersøkelse. Den interne gyldigheten og relevansen til spørreundersøkelsen er vanskeligere å fastslå, da det er personer utenfor som har ført frem til resultatene. Det kan i denne sammenheng være at jeg ikke måler det jeg tror jeg måler, ved at respondentene kan ha misforstått spørsmålene. Den eksterne gyldigheten og relevansen er også vanskelig å fastslå, ved at dette er individuelle personer med til tider egne meninger, og disse trenger ikke samsvare med hva andre like grupper i andre sammenhenger mener. Videre om spørreundersøkelsen er pålitelig og troverdig, mener jeg først og fremst at den er gjennomført på en troverdig måte som burde skape tillitt. Jeg har prøvd å nå hele kommunens innbyggere ved å både bruke internett og lokalavisen som er allmenkjent og er populær å lese, spesielt blant de eldre som muligens ikke er aktive på internettet. Selv om den er gjennomført på en troverdig måte for å prøve å nå flest mulig, kan en ikke konstatere at samme undersøkelsen vil gi samme resultatet. Respondentene kan ha endret mening om hva de mener og tror rundt flere av spørsmålene, men på den andre siden er dette noe de fleste innbyggere har erfart lenge.

5 Funn

I dette kapittelet skal jeg presentere mine funn av andelen ansvarshavere fra Åseral og andelen ansvarshavere fra andre kommuner. Løyvene som er fremstilt er løyver for bygging av hytter, investeringsfasen, samt løyver som omhandler driftsfasen av hytter. I tillegg til disse løyvene som her innsamlet i kommunens arkiver, har jeg lagt inn dataen på elektrikerne, fra programmet Elsmart, inn i samme fremstilling. Videre skal jeg også fremstille løyver for infrastruktur og annet som eksempelvis skiløyper, som har næringsdrivende som tiltakshavere, her løyvene har direkte tilknytning til hyttenæringa. Avslutningsvis blir spørreundersøkelsen jeg gjennomførte for innbyggerne i Åseral presentert i dette kapittelet.

Tabellene som blir fremstilt i dette kapittelet inneholder navnet på hver av ansvarsområdene ved de forskjellige løyvene. De fleste er intuitive, men noen er forkortet. Her følger en kort definisjon av de ulike ansvarsområdene som jeg mener kan trenge en kort innføring: «SØK» betyr ansvarlig søker, «pro» prosjekterende og med «oppmåling og plassering» menes den ansvarlige for oppmåling og plassering av eksempelvis en hytte. Ansvarsområdet «kontroll» er ansvarlig for kontroll av at de andre ansvarsområdene er gjort etter forskriftene, og ansvarsområdet «radon» er ansvarlig for radonsperre.

Hver tabell inneholder antallet ansvarshavere årlig eller totalt for 2011-2014. Disse tabellene viser prosentandelen ansvarshavere fra «Åseral» (firma eller arbeidere bosatt i Åseral), og prosentandelen ansvarshavere fra «andre» kommuner. Hver av tabellene viser også hvor mange av løyvene som inneholdt de forskjellige ansvarsområdene «totalt». Her vil man se at noen type ansvarsområder er på færre løyver, mens noen ansvarsområder er på omtrent alle løyvene. Eksempelvis for bygging av hytte inneholdt alle løyvene søk og tømmerarbeid, men ikke alle inneholdt ansvarlig for stålppe. Det vil altså si at ansvarsområdet søk viser hvor mange løyver det er totalt, ved at det forekom på alle løyvene. Videre vil en som nevnt i kapittel fire, se at totalt antall elektrikerne for hvert år ikke vil samsvare med antall av de andre ansvarshaverne som søk og så videre. Dette var som forklart ved at data fra elektrikerne er fra arbeid som allerede er utført, mens løyvene er en godkjenning (løyve) for å kunne utføre arbeid.

Tabellen viser også gjennomsnittet over de årlige prosentandelene for ansvarshavere fra Åseral og andre kommuner. Gjennomsnittene tar altså ikke hensyn til antall løyver per år, og det er viktig å være observant på dette ved at noen av typen løyvene varierer veldig i antall løyver år til år. På den andre siden fremstilles de faktiske gjennomsnittene av prosentandelene over årene, for å forenkle oversikt over hovedmomentene i tabellene.

5.1 Investeringsfasen

I denne delen, investeringsfasen, vil det bli fremstilt tabeller som viser andelen lokale ansvarshavere og andelen fra andre kommuner ved løyver gitt for bygging av hytter. Her vil det bli fremstilt tabeller totalt for de tre hytteområdene, samt for hver av stedene Bortelid, Ljosland og Eikerapen. Denne datainnsamlingen inneholder privatpersoner og firmaer som tiltakshavere, altså hvem løyvene søkes på vegne av, slik at begge deler blir tatt med i investeringsfasens første delkapittel.

Videre vil det bli fremstilt hvilke type ansvarshavere som ble brukt av firmaene som har vært tiltakshaver for hytter, samt hva privatpersonene som er tiltakshaver for bygging av hytter har som hjemkommune. Jeg vil i de neste fremstillingene i hovedsak fokusere på tømrerarbeidet, rørleggere, elektrikere og grunnarbeid, ved at jeg antar at disse har det største arbeidsomfanget ved bygging av hytter. Flere av ansvarsområdene som våtromsarbeid, betongarbeid, muring pipe og ildsted ble ofte utført av samme firma som hadde ansvar for tømrerarbeidet. For årene 2011-2014 fantes det 74 godkjente løyver for bygging av hytter ved de tre stedene, med henholdsvis 23 løyver i 2011, 17 i 2012, 18 i 2013 og 16 i 2014.

5.1.1 Bygging av hytter

Løyver for bygging av hytter har vært de typen løyvene som har inneholdt flest forskjellige typer ansvarshavere. Fremstillingene nedenfor viser andelen firmaer fra Åseral og fra andre kommuner som har ansvarsområder ved bygging av hytter, samt totalen som viser hvor mange av løyvene som inneholder den spesifikke typen ansvarshaver.

Tabell 9: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver bygging av hytter totalt for Bortelid, Ljosland og Eikerapen 2011 - 2014

Ansvarehavere/ Bortelid, Ljosland og Eikerapen	2011			2012			2013			2014			Gjennomsnitt	
	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre
Ventilasjon				0 %	100 %	1	0	100 %	4	0	100 %	1	0 %	100 %
SØK	39 %	61 %	23	12 %	88 %	17	16 %	84 %	18	44 %	56 %	16	28 %	72 %
Arkitekt	0 %	100 %	1	0 %	100 %	8	0 %	100 %	5	0 %	100 %	6	0 %	100 %
Tømrerarbeid	39 %	61 %	23	12 %	88 %	17	17 %	83 %	18	44 %	56 %	16	28 %	72 %
Oppmåling og plassering	17 %	83 %	6	17 %	83 %	6	0 %	100 %	1	33 %	67 %	3	17 %	83 %
Rørlegger	22 %	78 %	23	56 %	44 %	16	47 %	53 %	18	73 %	27 %	15	50 %	50 %
Elektriker	61 %	39 %	28	65 %	35 %	23	89 %	11 %	36	58 %	42 %	26	68 %	32 %
Våtromsarbeid	47 %	53 %	17	13 %	88 %	16	20 %	80 %	15	53 %	47 %	15	33 %	67 %
Betongarbeid	36 %	64 %	22	15 %	85 %	13	19 %	81 %	16	53 %	47 %	15	31 %	69 %
Grunnarbeid	67 %	33 %	22	64 %	36 %	14	71 %	29 %	18	76 %	24 %	16	70 %	30 %
Stålpipes		100 %	1		100 %	1					100 %	2	0 %	100 %
Muring pipes	38 %	62 %	21	15 %	85 %	13	25 %	75 %	12	62 %	38 %	13	35 %	65 %
Eldtad	100 %	0 %	1	100 %	0 %	2	100 %	0 %	2	25 %	75 %	4	81 %	19 %
Kontroll								100 %	2				0 %	100 %
Brann,lyd, bygningsfysikk		100 %	1								100 %	1	0 %	100 %
Radon										33 %	67 %	3	33 %	67 %

Tabellen over viser hvor store andeler av de forskjellige ansvarshaverne er lokalisert i Åseral eller utenfor kommunen for løyver bygging av hytter. Denne tabellen viser totalen for Bortelid, Ljosland og Eikerapen, og viser for årene 2011 til 2014.

Tabellen viser at andelen lokale ansvarshavere og fra andre kommuner varier ved de fleste ansvarsområdene fra år til år. Selv om dette, viser en at ansvarshavere for rørlegging, elektrikere og grunnarbeid har i gjennomsnitt halvparten eller over halvparten av andelene. Tømrerarbeidet har på den andre siden variert fra 12 % til 44 %. Tabellene viser også at ingen lokale har hatt ansvar for ventilasjon, arkitekt, stålpipes, kontroll eller brann, lyd og bygningsfysikk.

Tabell 10: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver bygging av hytter totalt for Bortelid 2011 - 2014

Ansvarshavere/Bortelid	2011			2012			2013			2014			Gjennomsnitt	
	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre
Ventilasjon					100 %	1		100 %	2		100 %	1	0 %	100 %
SØK	53 %	47 %	17	22 %	78 %	9	20 %	80 %	15	64 %	36 %	11	40 %	60 %
Arkitekt		100 %	1		100 %	2		100 %	4		100 %	2	0 %	100 %
Tømrerarbeid	47 %	53 %	17	22 %	78 %	9	20 %	80 %	15	64 %	36 %	11	38 %	62 %
Oppmåling og plassering		100 %	4	25 %	75 %	4							12 %	88 %
Rørlegger	29 %	71 %	17	56 %	44 %	9	47 %	53 %	15	82 %	18 %	11	53 %	47 %
Elektriker	65 %	35 %	26	73 %	27 %	15	96 %	4 %	25	54 %	46 %	24	72 %	28 %
Våtromsarbeid	57 %	43 %	14	22 %	78 %	9	25 %	75 %	12	70 %	30 %	10	44 %	56 %
Betongarbeid	47 %	53 %	17	29 %	71 %	7	23 %	77 %	13	78 %	22 %	9	44 %	56 %
Grunnarbeid	82 %	18 %	17	83 %	17 %	6	75 %	25 %	15	80 %	20 %	11	80 %	20 %
Stålpipes													0 %	0 %
Muring pipes	47 %	53 %	17	25 %	75 %	8	33 %	67 %	9	80 %	20 %	10	46 %	54 %
Eldtad				100 %		2	100 %		2	100 %		1	100 %	0 %
Kontroll								100 %	1				0 %	100 %
Brann,lyd, bygningsfysikk		100 %	1										0 %	100 %
Radon										100 %		1	100 %	0 %

Denne tabellen viser andelen ansvarshavere fra Åseral og fra andre kommuner på Bortelid fra 2011 til 2014, for løyver bygging av hytter. Bortelid har 74 % av løyvene totalt for Bortelid, Ljosland og Eikerapen i 2011 (17 løyver/23 løyver totalt for de tre stedene), 53 % i 2012, 83 % i 2013 og 69 % i 2014. Dette viser klart og tydelig at hovedvekten av bygging av hytter for de siste årene har skjedd på Bortelid.

Tabellen viser at lokale tømrer hadde i gjennomsnitt 38 % av andelen ansvarshavere over de fire årene. Rørleggere fra Åseral hadde i gjennomsnitt 53 %, elektrikere 72 % og ansvarlige for grunnarbeid 80 %. En ser av de årlige fremstillingene at blant annet lokal rørlegger varierer fra 29 % i 2011 til 82 % i 2014.

Tabell 11: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver bygging av hytter totalt for Ljosland 2011 - 2014

Ansvarshavere/Ljosland	2011			2012			2013			2014			Gjennomsnitt	
	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre
Ventilasjon								100 %	1				0 %	100 %
SØK		100 %	5		100 %	8		100 %	2		100 %	5	0 %	100 %
Arkitekt					100 %	5		100 %	1		100 %	4	0 %	100 %
Tømrerarbeid	20 %	80 %	5		100 %	8		100 %	2		100 %	5	5 %	95 %
Oppmåling og plassering	50 %	50 %	2		100 %	2				33 %	67 %	3	28 %	72 %
Rørlegger		100 %	5	57 %	43 %	7	50 %	50 %	2	40 %	60 %	5	37 %	63 %
Elektriker	0 %	100 %	2	57 %	43 %	7	73 %	27 %	11	100 %		2	57 %	43 %
Våtromsarbeid		100 %	3		100 %	7		100 %	2		100 %	5	0 %	100 %
Betongarbeid		100 %	4		100 %	6		100 %	2		100 %	5	0 %	100 %
Grunnarbeid	27 %	73 %	3	50 %	50 %	8	80 %	20 %	2	68 %	32 %	5	56 %	44 %
Stålpipes		100 %	1		100 %	1					100 %	2	0 %	100 %
Muring pipes		100 %	3		100 %	5		100 %	2		100 %	3	0 %	100 %
Eldtad											100 %	3	0 %	100 %
Kontroll								100 %	1				0 %	100 %
Brann, lyd, bygningsfysikk											100 %	1	0 %	100 %
Radon											100 %	2	0 %	100 %

Tabellen ovenfor viser andelen ansvarshavere fra Åseral og fra andre kommuner fra 2011 til 2014 for Ljosland, for løyver bygging av hytter. En ser av gjennomsnittet, at andelen lokale for bygging av hytter på Ljosland, har færre og lavere prosentandeler enn for Bortelid. Som en ser av tabellen har det kun blitt brukt lokale tømrere ved en løyve i 2011. Videre er i gjennomsnittet henholdsvis 57 og 56 % av rørleggingen og grunnarbeidet utført av lokale. Disse lokale typen ansvarshavere er de eneste lokale som har gjennomsnittlige andeler ansvar over 50 %. En er også av tabellen at elleve av ansvarsområdene ikke har lokale ansvarshavere.

Tabell 12: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver bygging av hytter totalt for Eikerapen 2011 - 2014

Ansvarshavere/ Eikerapen	2011			2012			2013			2014			Gjennomsnitt	
	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre
Ventilasjon								100 %	1				0 %	100 %
SØK		100 %	1					100 %	1				0 %	100 %
Arkitekt													0 %	0 %
Tømrerarbeid		100 %	1					100 %	1				0 %	100 %
Oppmåling og plassering								100 %	1				0 %	100 %
Rørlegger		100 %	1				100 %		1				50 %	50 %
Elektriker					100 %	1							0 %	100 %
Våtromsarbeid								100 %	1				0 %	100 %
Betongarbeid		100 %	1					100 %	1				0 %	100 %
Grunnarbeid		100 %	1					1	1				0 %	100 %
Stålpipes													0 %	0 %
Muring pipes		100 %	1										0 %	100 %
Eldtad													0 %	0 %
Kontroll													0 %	0 %
Brann,lyd, bygningsfysikk													0 %	0 %
Radon													0 %	0 %

Tabellen viser andelen ansvarshavere fra Åseral og andre kommuner på Eikerapen fra 2011 til 2014, for løyver bygging av hytter. Først og fremst viser tabellen at det kun ble bygget to hytter i løpet av 2011-2014 på Eikerapen, ved at elektrikerer koordinerer som nevnt tidligere ikke med løyvene fra kommunen arkiver. Fremstillingen viser at eneste lokal ansvarshaver er en ansvarlig rørlegger i 2013.

Tabellene for bygging av hytter både på Bortelid, Ljosland og Eikerapen viser at bruken av lokale ansvarshavere varierer ved de tre stedene. Av fremstillingene ser vi at tiltakshavere som har bygget hytter på Bortelid har største andelen lokale ansvarshavere av de tre hytteområdene, ved hovedfokusene på tømrere, rørleggere, elektrikere og ansvarshaver for grunnarbeid.

5.1.2 Firmaer som tiltakshaver for bygging av hytter

Ved innsamlingen av løyvene kom jeg over flere av løyvene som hadde firmaer som tiltakshaver. Jeg skal derfor fremstille de løyvene som har firmaer som tiltakshavere, og se hvem de har brukt av ansvarshavere. I denne fremstillingen får jeg ikke med hvem de har brukt som ansvarlig elektrikere, ved at data fra Elsmart ikke inneholdt tiltakshaverne og kan derfor ikke direkte knyttes til privatpersoner eller firmaer. Videre er det allment kjent i kommunen at flere av firmaene som var tiltakshaverne for bygging av hytter, er firmaer som har til hensikt å selge disse hyttene videre.

Det har fra årene 2011-2014 blitt godkjent 2 løyver for Ljosland og 37 for Bortelid. Dette vil da si at ingen firma fikk løyve for bygging av hytter i Eikerapen .14 av disse 39 løyvene inneholder mellom 2-6 enheter, her de blir som forklart i kapittel fire fremstilt som kun en løyve/enhet.

Tabell 13: Ansvarshavere for Bortelid og Ljosland for bygging av hytter med firmaer som tiltakshavere 2011-2014

Ansvarshavere for Bortelid og Ljosland	Åseral	Andre	Totalt
Ventilasjon	0 %	100 %	3
Ansvarlig SØK	45 %	55 %	38
Arkitekt	0 %	100 %	4
Tømrerarbeid	45 %	55 %	38
Oppmåling og plassering	50 %	50 %	2
Rørlegger	58 %	42 %	38
Våtromsarbeid	49 %	51 %	35
Betongarbeid	53 %	47 %	34
Grunnarbeid	76 %	24 %	36
Stålpipes	0 %	100 %	1
Muring pipes	57 %	43 %	30
Ildsted	100 %	0 %	5
Kontroll	0 %	100 %	1
Brann, lyd, bygningsfysikk, varmetap	0 %	100 %	1

Tabellen viser hvem firmaer som har stått som tiltakshaver for løyver bygging av hytter på Bortelid og Ljosland har brukt som ansvarshavere i byggingen. Firmaene som har vært tiltakshaverne er alle fra andre kommuner enn Åseral. Videre har flere av firmaene som har vært tiltakshavere, selv vært ansvarlige for flere av ansvarsområdene. Dette fører til at en del av andelen «andre» ved de forskjellige ansvarsområdene er firmaene som var tiltakshavere.

Selv om flere av firmaene som var tiltakshavere har vært ansvarlige for arbeidet selv, ser en at lokale firmaer og arbeider har hatt høye andeler ved flere av ansvarsområdene. Jeg har også observert at det ene firmaet fra Kristiansand som var tiltakshaver ved flere løyver, brukte det samme lokale tømrerfirmaet og lokale rørleggeren som ansvarshavere ved alle løyvene sine.

Videre ser vi av tabellen at i løpet av de fire årene er det brukt lokale ansvarshavere for 45 % av tømrerarbeidet. De av firmaene som både var tiltakshaver og stod ansvarlig for deler av ansvarsområdene, var alle ansvarshavere for tømrerarbeidet. Dette viser at en andel av 45 % lokale således ikke er så lav. Lokal rørlegger og ansvarlig for grunnarbeid har høyere lokale andeler, med henholdsvis 58 og 76 %.

Tabell 14: Fordeling av firmaets hjemkommune og hvor av Bortelid og Ljosland løyvene for bygging av hytte er godkjent 2011-2014

Firmaets kommune	2011		2012		2013		2014	
	Bortelid	Ljosland	Bortelid	Ljosland	Bortelid	Ljosland	Bortelid	Ljosland
Kristiansand	6		4		4		8	
Lindesnes		1						
Mandal		1						
Lyngdal	1							
Kvinesdal	2							
Søgne					1			
Nordkapp					4			
Evje					4			
Vennesla					2		1	
Totalt antall	9	2	4	0	15	0	9	0

Tabellen over viser hvor firmaene som har stått som tiltakshavere for løyver bygging av hytter ved Bortelid og Ljosland kommer fra. En ser av tabellen at hovedvekten av firmaene kommer fra Kristiansand, men at ansvarlige firmaer har kommet fra Lindenesnes i sør til Nordkapp i nord. På den andre siden ser at ingen firma fra Åseral har vært tiltakshaver for bygging av hytter.

5.1.3 Bosted for tiltakshaverne og antall løyver

Jeg har i innsamlingen av løyvene også sett på hvem som var tiltakshavere av privatpersoner for bygging av hytter. Dette er trolig å anta, ved at disse ikke er firmaer, at privatpersonene er de som selv skal eie og bruke hyttene. I denne fremstilling blir heller ikke ansvarlige elektrikere fremstilt, ved at data fra Elsmart ikke inneholdt tiltakshaverne, og ei heller tiltakshavernes bosted.

Tabell 15: Fordeling av tiltakshavers hjemkommune og hvor av Bortelid, Ljosland og Eikerapen løyvene for bygging av hytte er godkjent 2011-2014

Tiltakshavers kommune	2011			2012			2013			2014			Totalt antall for
	Bortelid	Ljosland	Eikerapen	Bortelid	Ljosland	Eikerapen	Bortelid	Ljosland	Eikerapen	Bortelid	Ljosland	Eikerapen	
Vennesla	1				1								2
Kristiansand	1	1		1	1				1	2	1		8
Mandal	3	1	1	1				1			2		9
Grimstad	1							1					2
Åseral	2												2
Stavanger		1		1									2
Audnedal				1	2								3
Birkeland				1									1
Søgne					1								1
Lindesnes					1								1
Sogndalen					1						1		2
Lyngdal					1						1		2
Totalt antall	8	3	1	5	8	0	0	2	1	2	5	0	35

Tabellen viser at det i løpet av 2011-2014 ble godkjent 35 løyver for bygging av hytter for privatpersoner. Totalen viser at største andelen av de som har søkt løyve for bygging av hytte er fra Mandal og Kristiansand, ellers er det små andeler fra nærliggende kommuner på Sørlandet. På den andre siden ser en at faktisk to av hyttene har hatt tiltakshaver fra Åseral, her det etter mine observasjoner har vært samme privatperson. Videre er to av tiltakshavere bosatt om lag tre timer unna, i Stavanger.

5.2 Driftsfasen

Når selve bygging av hytten er gjort, vil det oppstå en driftsfase for vedlikehold av hytten. Denne fasen kan inneholde kun enkelt vedlikehold, men og påbygg av hytte, påbygg av bod, utarbeiding av vei eller annet. Det kan også være påkobling av vann og avløp. Åseral kommune har vedtatt at alle hyttene i kommunen i løpet av en tidsperiode må koble seg på vann og avløp.

Driftsfasen har i denne oppgaven omhandlet påbygg til hytte, opparbeiding av vei, parkeringsplass, grunnarbeid, påkobling til vann og avløp (VA), og nyinstallasjon/midlertidig strøm. Nedenfor fremstilles tabeller som viser andelen firmaer og arbeidere fra Åseral og fra andre kommuner. Dette for å se hvor stor andel av både lokale firmaer og firmaer fra andre kommuner som blir brukt i arbeidet med driftsfasen av hytter.

5.2.1 Påbygg til hytte

Påbygg av hytte er her delt opp i to typer fremstillinger, for påbygg med ansvarshaver og påbygg uten ansvarshaver.

Påbygg til hytte med ansvarshavere

Ved at enkelte av påbygningene inneholdt ansvarshavere, dreide det seg for det meste om større utbyggingen som da naturlig stilte krav til ansvarshavere. De fleste løyvene for påbygg med ansvarshavere dreide seg om påbygg av bad. Også var det flere rivninger av deler av hytter, for så å bygge større påbygg. Det var i alt 18 løyver for påbygg til hytte med ansvarshaver for 2011-2014.

Tabell 16: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver for påbygg med ansvarshaver for Bortelid 2011 - 2014

Ansvarshavere/ Bortelid	2011			2012			2013			2014			Gjennomsnitt	
	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre
SØK		100 %	1		100 %	1		100 %	3		100 %	3	0 %	100 %
Arkitekt											100 %	1	0 %	100 %
Tømrer		100 %	1		100 %	1		100 %	3	50 %	50 %	2	12 %	88 %
Betong								100 %	1		100 %	1	0 %	100 %
Våtrom		100 %	1								100 %	2	0 %	100 %
Sanitær		100 %	1		100 %	1				50 %	50 %	2	17 %	83 %
Grunnarbeid		100 %	1				100 %		1	80 %	20 %	2	60 %	40 %
Riving av bygg		100 %	1					100 %	1		100 %	1	0 %	100 %
Selvstendig arbeid											100 %	1	0 %	100 %
Stålpip											100 %	1	0 %	100 %
Kontroll											100 %	1	0 %	100 %
Brannkonsept											100 %	1	0 %	100 %

Tabellen over vise andeler ansvarshavere fra Åseral og andre kommuner for løyve påbygg av hytter på Bortelid, for årene 2011-2014. Tabellen viser at det i liten grad har brukt lokale ansvarshavere ved påbygning av hytter på Bortelid. Selv om det er få hytter som er blitt bygget på i løpet av disse årene, er det kun ansvarshavere for tømmerarbeidet, sanitær og grunnarbeid som har brukt lokale som ansvarshavere til noen av løyvene. Her ser en at grunnarbeid har er den eneste som i gjennomsnitt har hatt over halvparten av lokale ansvarshavere.

Tabell 17: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver for påbygg med ansvarshaver for Ljosland 2011 - 2014

Ansvarshavere/ Ljosland	2011			2012			2013			2014			Gjennomsnitt	
	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre
SØK		100 %	1					100 %	1				0 %	100 %
Arkitekt		100 %	1										0 %	100 %
Tømrer		100 %	1										0 %	100 %
Betong		100 %	1										0 %	100 %
Våtrom		100 %	1										0 %	100 %
Sanitær		100 %	1							100 %	1		0 %	100 %
Grunnarbeid	80 %	20 %	1										80 %	20 %
Riving av bygg	100 %		1							100 %	2		50 %	50 %
Selvstendig arbeid								100 %	1	100 %	2		0 %	100 %
Stålpip													0 %	0 %
Kontroll													0 %	0 %
Brannkonsept													0 %	0 %

Tabellen over vise andeler ansvarshavere fra Åseral og andre kommuner for løyve påbygg av hytter på Ljosland, for årene 2011-2014. Tabellen viser at det kun er brukt lokale ansvarshavere ved grunnarbeid og rivning av bygg i 2011.

Tabell 18: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver for påbygg med ansvarshaver for Eikerapen 2013 - 2014

Ansvarshavere/ Eikerapen	2014		
	Åseral	Andre	Totalt
SØK		100 %	2
Arkitekt			
Tømrer		100 %	2
Betong		100 %	2
Våtrom		100 %	1
Sanitær	100 %		1
Grunnarbeid		100 %	2
Riving av bygg			
Selvstendig arbeid			
Stålpip			
Kontroll			
Brannkonsept			

Tabellen over viser andeler ansvarshavere fra Åseral og andre kommuner for løyve påbygg av hytter på Eikerapen, for årene 2014. Eikerapen hadde ingen løyver for tilbygg med ansvarshaver i verken 2011, 2012 og 2013. Videre ser en de to løyvene som er totalt for 2014, har kun en av løyvene inneholdt lokal ansvarshaver, ved ansvarsområdet sanitær.

En ser ved alle tre hytteområdene, at bruken av lokale ansvarshavere ved påbygg av hytte er liten ved alle tre stedene.

Påbygg til hytte uten ansvarshavere

Flere av løyvene for påbygg var løyver som ikke satte krav ansvarshavere. Observasjonene mine ved innsamlingen av disse løyvene var at påbyggingene ofte var vedboder, bygging av terrasse eller andre mindre påbygg. Som forklart i kapittel fire, kontaktet jeg tiltakshaverne per telefon. Ved telefonsamtalen ble ikke de forskjellige ansvarsområdene som ble utført ved

disse typen påbyggene konkretisert. Om flere var involvert i påbygget, som eksempelvis at noe ble utført selvstendig og noe av et firma, ble de andelene del likt mellom dem. Slik at en løyve gav 100 % totalt fordelt på enten firma fra Åseral, andre kommuner eller selvstendig arbeid/dugnad. Det ble også spurt om hvem de hadde brukt eller ville brukt om de skulle oppleve akutte problemer, som forklart i kapittel fire. Tabellen nedenfor inneholder svar fra 32 hytteiere.

Tabell 19: Andeler arbeid utført av arbeidere for Åseral, andre kommuner eller selvstendig/dugnad for løyver påbygg uten ansvarshaver for Bortelid, Ljosland og Eikerapen 2011 - 2014

Sted/arbeid	2011				2012				2013				2014				Gjennomsnitt		
	Åseral	Andre	Selvsten dig/dug nad	Totalt	Åseral	Andre	Selvsten dig/dug nad	Totalt	Åseral	Andre	Selvsten dig/dug nad	Totalt	Åseral	Andre	Selvsten dig/dug nad	Totalt	Åseral	Andre	Selvsten dig/dug nad
Bortelid																			
Påbygget gjort av			100 %	3	20 %	10 %	70 %	5	20 %	20 %	60 %	5	10 %	20 %	70 %	5	13 %	13 %	74 %
Om problem hadde/har oppstått	100 %			3	100 %			5	80 %	20 %		5	80 %	20 %		5	90 %	10 %	0 %
Ljosland																			
Påbygget gjort av		67 %	33 %	3		25 %	75 %	2						25 %	75 %	2	0 %	39 %	61 %
Om problem hadde/har oppstått	100 %			3	50 %	50 %		2					100 %			2	83 %	17 %	0 %
Eikerapen																			
Påbygget gjort av	33 %	33 %	33 %	1	50 %		50 %	1	67 %	33 %		1		50 %	50 %	1	37 %	30 %	33 %
Om problem hadde/har oppstått	100 %			1	100 %			1	100 %			1		100 %		1	75 %	25 %	0 %

Tabellen ovenfor viser hvem som har utført arbeidet for løyver påbygg av hytter uten ansvarshavere for 2011-2014. Tabellen viser andelen av arbeid utført av firma eller arbeidere fra Åseral, andre kommuner eller selvstendig/dugnad. En ser av tabellene at både Bortelid, Ljosland og Eikerapen har hatt påbygg uten ansvarshavere. Av gjennomsnittet over de fire årene på Bortelid er 13 % av påbyggene utført av lokale, på Ljosland er ingenting utført av lokale og på Eikerapen er 37 % utført av lokale. Selv om prosentene er lave, og lik null for de tre hytteområdene, ser en at bruken av firmaer fra andre kommuner ikke er markant høyere. Dette er fordi store deler av påbyggene er utført av de som eier hyttene, eller dugnadsarbeid.

Tabellen viser også hvem hytteeierne ville brukt dersom om de hadde hatt eller skulle få oppleve problemer som måtte løses raskt/akutt. Eksemplene som ble gitt her for å hjelpe hytteeierne til å relatere seg til noe, var om de skulle skje noe galt med det elektriske anlegget eller vann og avløp inne i hytten. Her ville i gjennomsnitt 90 % av hytteeierne på Bortelid brukt lokale ved akutte problemer, 83 % på Ljosland og 75 % på Eikerapen. Hytteeierne vil i større grad ville benytte lokale firmaer med akutte problemer, enn ved arbeid ved påbyggingen.

Jeg fikk også flere kommentarer per telefon hvorfor de forskjellige ville brukt enten lokale eller firma fra andre kommuner ved påbygg av hyttene. Kommentarene var blant annet at flere ville bruke lokale for å støtte opp, og flere nevnte også at de var fornøyde med den jobben lokale hadde utført. Videre ville andre bruke firmaer fra hjemstedet deres, og flere ville også bruke de samme som bygge hytta. En nevnte også at han var svært konsekvent på å bruke lokale firma og arbeidere fra Åseral, mens det av en annen ble nevnt at han kun valgte firmaer til å utføre etter pris. En nevnte også at han hadde en selvstendig næringsdrivende i Åseral, som han ringte til hva enn han trengte hjelp til. Tabellen og kommentarene viser at bruken av lokale varierer ved påbygg av hytter, samt at fokuset på hvorfor firmaer blir valgt er forskjellig.

5.2.2 Opparbeiding av vei, parkeringsplass, tomt og annet grunnarbeid

Ansvarsområdet grunnarbeid finner en i de fleste løyvene for bygging av hytter. Utenom dette har kommunen godkjent løyver for årene 2011, 2012 og 2014 som gjelder opparbeiding av vei

til hytter, utvidelser av parkeringsplasser og tomt ved hytter og annet grunnarbeid. Ingen av disse løyvene var for opparbeiding av nye tomter, og observert faller altså alle disse løyvene under driftsfasen. Det var for 2011-2014 totalt 10 løyver som gjaldt grunnarbeid i driftsfasen.

Tabell 20: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver for grunnarbeid, vei, parkeringsplass og tomt totalt for Bortelid, Ljosland og Eikerapen 2011, 2012 og 2014

Sted/ ansvarshavere	2011			2012			2014			Gjennomsnitt	
	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre
Bortelid											
SØK	33 %	67 %	3	40 %	60 %	2	50 %	50 %	2	41 %	59 %
Grunnarbeid	87 %	13 %	3	40 %	60 %	2	90 %	10 %	2	72 %	28 %
Ljosland											
SØK				53 %	47 %	3				53 %	47 %
Grunnarbeid				80 %	20 %	3				80 %	20 %
Eikerapen											
SØK								100 %	1	0 %	100 %
Grunnarbeid							100 %		1	100 %	0 %

Tabellen over viser hvem som har vært ansvarlige for ansvarlig søk og grunnarbeid for løyver grunnarbeid ved både Bortelid, Ljosland og Eikerapen. Tabellen viser at aktiviteten rundt grunnarbeid har i løpet av årene 2011-2014 vært størst på Bortelid, med totalt 7 løyver. Gjennomsnittet viser bruken av lokal ansvarlig søk har vært varierende, og at bruken av lokale til utføring av grunnarbeid har således vært høye med i gjennomsnitt 72, 80 og 100 %. Her må merke seg av andelen på 100 % på Eikerapen kun er på bakgrunn av en løyve.

5.2.3 Påkobling til vann og avløp (VA) og annet arbeid knyttet til VA

I løpet av de fire årene 2011-2014, ble det gitt 67 løyver av kommunen for påkobling av vann og avløp, og annet arbeid knyttet til VA. Dette er løyver utenom bygging av nye hytter, da bygging av nye hytter har ansvarshaverne for VA, ofte rørleggeren og de som har ansvaret for grunnarbeidet. Som nevnt tidligere så har kommunen vedtatt at alle hyttene over en lengre tidsperiode må påkoble seg på VA, noe som kan være en av grunnene til den høye andelen løyver for påkoblingen. Per dags dato er 806 hytter på Bortelid koblet til VA, 394 på Ljosland og 94 på Eikerapen. (Forgard, 2015) Disse 94 hyttene på Eikerapen inkluderer ikke utleiehyttene til turistsenteret, ved at de har en samlet avgift. Annet arbeid som er gjort i driftsfasen er blant annet fliselegging av bad, våtromsarbeid, legging av stikkledninger og så videre. Rørleggerne er her de som står ansvarlige for sanitæranleggene. Videre vil en disse fremstillingene har med prosjekterende (pro), eksempelvis to ulike ansvarshavere som prosjekterer utvendig VA og innvendig (i hytten) VA. Jeg har observert at et sentralt ansvarsområde ved påkobling av vann og kloakk er bruke av ansvarlig til sanitæranlegg, som da har vært rørleggere, ved at dette har inneholdt rørleggere som ansvarshavere.

Tabell 21: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver påkobling vann og avløp og annet arbeid knyttet til VA for Bortelid 2011 – 2014

Ansvarshavere/Bortelid	2011			2012			2013			2014			Gjennomsnitt	
	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre
SØK og pro	60 %	40 %	3	75 %	25 %	8	85 %	15 %	8	92 %	8 %	5	78 %	22 %
SØK		100 %	2	48 %	52 %	5	0 %	100 %	2	0 %	100 %	2	12 %	88 %
PRO	40 %	60 %	2	0 %	100 %	3	76 %	24 %	9	69 %	31 %	7	46 %	54 %
Legging stikkledninger				80 %	20 %	2	71 %	29 %	9	85 %	15 %	4	79 %	21 %
Legging stikkledninger for VA				100 %	0 %	1							100 %	0 %
Legging VA	53 %	47 %	3	100 %	0 %	1				100 %	0 %	1	84 %	16 %
Sanitæranlegg	100 %		2	50 %	50 %	10	78 %	22 %	9	71 %	29 %	7	75 %	25 %
Våtrom		100 %	1	0 %	100 %	1							0 %	100 %
Grunnarbeid/gravearbeid		100 %	1				80 %	20 %	1				40 %	60 %
Tømrerarbeid													0 %	0 %
Membran				0 %	100 %	1							0 %	100 %
Graving av grøft	80 %	20 %	1										80 %	20 %
Flisearbeid				0 %	100 %	1							0 %	100 %
Utvendig rørleggerarbeid				0 %	100 %	1							0 %	100 %
Utvendig ledningsnett	80 %	20 %	1										80 %	20 %
Plassering, utstikking													0 %	0 %
Ledningsnett for overvatn							80 %	20 %	1				80 %	20 %

Tabellen viser andelen lokale ansvarshavere og ansvarshavere fra andre kommuner for løyver påkobling vann og avløp, og annet arbeid knyttet til VA på Bortelid, for årene 2011-2014. Tabellen viser at bruken av lokale ansvarshavere er varierende ved de forskjellige områdene, men at flere av ansvarsområdene inneholder store deler lokale. Av gjennomsnittet og i tabellen ser en også at noen av ansvarsområdene er 100 % lokale eller fra andre kommuner, her det er viktig å merke seg at flere av ansvarsområdene kun forekommer en gang, og at prosentandelen da kun viser for en løyve. Gjennomsnittet viser at 75 % av ansvarlige for rørleggerne har vært lokale.

Tabell 22: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver påkobling vann og avløp og annet arbeid knyttet til VA for Ljosland 2011 – 2014

Ansvarshavere/Ljosland	2011			2012			2013			2014			Gjennomsnitt	
	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre
SØK og pro				85 %	15 %	4	60 %	40 %	3	0 %	100 %	1	48 %	52 %
SØK				53 %	47 %	3				0 %	100 %	1	27 %	73 %
PRO				33 %	67 %	3				100 %	0 %	2	67 %	33 %
Legging stikkledninger				64 %	36 %	5	80 %	20 %	1	0 %	100 %	1	48 %	52 %
Legging stikkledninger for VA													0 %	0 %
Legging VA													0 %	0 %
Sanitæranlegg				67 %	33 %	3	50 %	50 %	2	67 %	33 %	3	61 %	39 %
Våtrom													0 %	0 %
Grunnarbeid/gravearbeid				53 %	47 %	3							53 %	47 %
Tømmerarbeid													0 %	0 %
Membran													0 %	0 %
Graving av grøft													0 %	0 %
Flisearbeid													0 %	0 %
Utvendig rørleggerarbeid													0 %	0 %
Utvendig ledningsnett				80 %	20 %	1							80 %	20 %
Plassering, utstikking				80 %	20 %	1							80 %	20 %
Ledningsnett for overvatn													0 %	0 %

Tabellen viser andelen lokale ansvarshavere og ansvarshavere fra andre kommuner for løyver påkobling vann og avløp, og annet arbeid knyttet til VA på Ljosland, for årene 2011-2014.

Fremstillingene viser at i gjennomsnitt er andelen lokale og ansvarshavere fra andre kommuner omtrent like ved flere av ansvarsområdene, men ved de fleste ansvarsområdene er de lokale andelene ansvarshavere større.

Tabell 23: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver påkobling vann og avløp og annet arbeid knyttet til VA for Eikerapen 2011 – 2014

Ansvarshavere/Eikerapen	2011			2012			2013			2014			Gjennomsnitt	
	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre	Totalt	Åseral	Andre
SØK og pro				100 %	0 %	1				0 %	100 %	1	50 %	50 %
SØK		100 %	1	0 %	100 %	1							0 %	100 %
PRO	100 %		2	0 %	100 %	2							50 %	50 %
Legging stikkledninger	100 %		2										100 %	0 %
Legging stikkledninger for VA													0 %	0 %
Legging VA				100 %	0 %	2							100 %	0 %
Sanitæranlegg	100 %		2	100 %	0 %	3				0 %	100 %	1	67 %	33 %
Våtrom		100 %	1										0 %	100 %
Grunnarbeid/gravearbeid													0 %	0 %
Tømrerarbeid		100 %	1										0 %	100 %
Membran		100 %	1										0 %	100 %
Graving av grøft		100 %	1										0 %	100 %
Flisearbeid													0 %	0 %
Utvendig rørleggerarbeid													0 %	0 %
Utvendig ledningsnett													0 %	0 %
Plassering, utstikking													0 %	0 %
Ledningsnett for overvatn													0 %	0 %

Tabellen viser andelen lokale ansvarshavere og ansvarshavere fra andre kommuner for løyver påkobling vann og avløp, og annet arbeid knyttet til VA på Eikerapen, for årene 2011-2014. Andelen bruk av lokale og ansvarshavere varierer. På grunn av det få antallet løyvene som en ser av totalen per år, her flere av ansvarsområdene som gir andeler på 100 % av enten lokale eller ansvarshavere fra andre kommuner, kun på bakgrunn av en eller to løyver.

For de tre områdene Bortelid, Ljosland og Eikerapen ser en at både antallet løyver og andelen bruk av lokale og ansvarshavere fra andre kommuner varierer. En merke seg at andelen lokale ansvarshavere for sanitæranlegg, da rørlegger, har vært høy ved alle tre hytteområdene. Videre varierer andelene både over år og over de tre hytteområdene.

5.2.4 Nyinstallasjon/midlertidig strøm

Nyinstallasjon og midlertidig strøm viser de som har hatt arbeid utført på hyttene som har satt krav til at det må være utført av elektrikere. Det kan være gamle anlegg som trenger nyinstallasjon, innsetting av ny strøm i hytte uten strøm, midlertid bruk av byggestrøm og lignende. (Åsland, 2015) Registeringene i Elsmart inneholdt ingen registreringer av denne typen for 2014, og fremstillingene nedenfor viser da for årene 2011-2013. Antall registreringer var totalt 26 stykk.

Tabell 24: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for nyinstallasjon/midlertidig strøm for Bortelid, Ljosland og Eikerapen 2011 – 2013

Ansvarshavere/ Åseral	2011			2012			2013			Gjennomsnitt	
	Åseral	Andre	Total	Åseral	Andre	Total	Åseral	Andre	Total	Åseral	Andre
Elektriker	11 %	89 %	9	20 %	80 %	10	0 %	100 %	7	10 %	90 %

Tabell 25: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for nyinstallasjon/midlertidig strøm for Bortelid 2011 – 2013

Ansvarshavere/ Bortelid	2011			2012			2013			Gjennomsnitt	
	Åseral	Andre	Total	Åseral	Andre	Total	Åseral	Andre	Total	Åseral	Andre
Elektriker	17 %	83 %	6	13 %	88 %	8	0 %	100 %	5	10 %	90 %

Tabell 26: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for nyinstallasjon/midlertidig strøm for Ljosland 2011 – 2013

Ansvarshavere/ Ljosland	2011			2012			2013			Gjennomsnitt	
	Åseral	Andre	Total	Åseral	Andre	Total	Åseral	Andre	Total	Åseral	Andre
Elektriker	0 %	100 %	1	0 %	100 %	1	0 %	100 %	2	0 %	100 %

Tabell 27: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for nyinstallasjon/midlertidig strøm for Eikerapen 2011 – 2013

Ansvarshavere/ Eikerapen	2011			2012			2013			Gjennomsnitt	
	Åseral	Andre	Total	Åseral	Andre	Total	Åseral	Andre	Total	Åseral	Andre
Elektriker	0 %	100 %	2	100 %	0 %	1				50 %	50 %

De fire tabellene over viser andelen ansvarshavere fra Åseral og andre kommuner, for nyinstallasjon/midlertidig strøm for henholdsvis de tre hytteområdene totalt, Bortelid,

Ljosland og Eikerapen hver for seg, for årene 2011-2013. En ser av gjennomsnittet for de fire årene ved alle tabellene, at andelen lokale er svært få, utenom Eikerapen som i gjennomsnitt 50 % lokale for årene 2011-2012. En ser også at ingen lokale elektrikere er brukt på Ljosland i driftsfasen av hytter, og kun 10 % i gjennomsnitt på Bortelid.

5.2.5 Gapahuk, skiløyper, utbedring av infrastruktur, bygg og annet

På Bortelid og Ljosland ble det i løpet av årene 2011-2014 godkjent løyver for opparbeiding av ski/turløyper og skibruer. I tillegg ble det søkt på Bortelid om løyve til bygging av gapahuk i tilknytning til en ski/turløype. Bortelid søkte totalt for to løyver knyttet til skiløype og gapahuk, mens Ljosland søkte om tre løyver knyttet til ski/turløype og skibruer. Kun tre av de i alt fem løyvene ble søkt med ansvarshavere. De som har søkt eller vært tiltakshavere er i denne sammenheng næringsdrivende på enten Bortelid eller Ljosland.

Tabell 28: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver gitt til skiløyper, skibruer, turløyper og gapahuk på Bortelid og Ljosland 2011-2014

Ansvarshavere	Åseral	Andre	Totalt
SØK	87 %	13 %	3
Tømrer	100 %	0 %	1
Grunnarbeid	80 %	20 %	2

Tabellen over viser andelen ansvarshavere fra Åseral og andelen fra andre kommuner. En ser her at lokale firma/arbeidere er i all hovedsak brukt i arbeidet her, samt at en lokal ansvarlig for tømrer er brukt i byggingen av gapahuken.

I tillegg til at næringsdrivende ved det to stedene har bygget ut blant annet skiløyper og gapahuker, har flere næringsdrivende fått godkjent løyver for andre oppdrag ved alle de tre stedene Bortelid, Ljosland og Eikerapen. De næringsdrivende har fått løyver for, vann og avløpsledninger, pumpehus, kloakkpumpe, tilkobling VA, oppføring av fibernode, basestasjon for mobilkommunikasjon, tilbygg til eksisterende vandrerhjem, oppføring av garasje-lagerhall for løypemaskiner, tilbygg av bygging av butikk/kiosk på Ljosland og enebolig for kurs og

konferansesenter på Eikerapen. Videre har de næringsdrivende som har søkt løyver vært Bortelid Camping AS, Åseral kommune, Songdalen Røde Kors, Agder Breiband AS, Telenor Norge AS, Kristiansand og Oppland Turistforening, Bortelid Skisenter AS, Ljosland Fjellstove og Eikerapen Gjestegard AS.

Tabell 29: Andeler ansvarshavere for Åseral og andre kommuner for løyver for bygg og annet knyttet til hyttenæringa med firmaer på Bortelid, Ljosland og Eikerapen 2011-2014

Ansvarshavere	Åseral	Andre	Totalt
SØK	33 %	67 %	9
Tømrerarbeid	33 %	67 %	3
Oppmåling, plassering og utstikking	100 %	0 %	1
Grunnarbeid	65 %	35 %	4
Betongarbeid	50 %	50 %	2
VA-rør	93 %	7 %	3
Sanitærinstallasjon	50 %	50 %	4
Ventilasjon	0 %	100 %	1
Teknisk installasjoner pumpehus	0 %	100 %	1
Legging av VA rør	100 %	0 %	1
Stikkledninger	100 %	0 %	1

En ser av tabellen at bruken av ansvarshavere at andelen lokale og fra andre kommuner er spredt på de fleste områdene, men at ansvarshavere fra Åseral har hovedvekten av ansvarsområdene.

5.3 Oppsummering funn vedrørende investerings- og driftsfasen

Som en ser av tabellene som fremstiller andelen lokale ansvarshavere i både investerings- og driftsfasen, så ser en at andelene varierer. Selv om andelen varierer, var det viktig for meg i denne oppgaven å få frem hva som etterspørres av lokale og ansvarshavere fra andre kommuner, av de som investerer i hyttene, påbyggingene og så videre. En kan her se hva slags typer arbeid som etterspørres og i hvilken grad lokale er ansvarlige for det.

En kan oppsummere at det ved bygging av hytter, ble brukt mest lokale ansvarshavere ved byggingen på Bortelid. Videre var det få lokale ansvarshavere ved påbygg av hytter med og

uten ansvarshavere, men at hovedvekten av hytteeierne ville brukt lokale om de hadde akutte problemer. En kan her tenke seg at flere ville muligens valgt lokale firmaer ved akutte problemer, på grunnlag det ville tatt lang tid for ansvarshavere fra eksempelvis Kristiansand å kjøre til Åseral. Videre var bruken av lokale ansvarshavere ved opparbeiding av vei og så videre stor for alle tre hytteområdene. Ved påkobling av vann og kloakk var andelen lokale ansvarshavere varierende, men alle brukte i hovedvekt lokal rørlegger ved ansvarsområdet sanitæranlegg. Ved nyinstallasjon/midlertidig strøm var andelene bruk av lokale ansvarshavere totalt sett for de tre hytteområdene svært lav. Til slutt var bruken av lokale ansvarshavere ved gapahuk, skiløyper, utbedring av infrastruktur, bygg og annet også varierende, men til stede, og ved flere ansvarsområdene var hovedvekten lokale.

Ansvarsområder som ikke inneholder lokale firmaer/arbeidere eller ansvarsområder som inneholder små prosentandeler av lokale, kan tyde på at det er flere markeder som det finnes potensiale ved at lokale firmaer kan sikre seg større andeler ansvar ved. Blant annet det at det ikke var lokale arkitekter. Dette kunne eksempelvis vært en nisjebedrift i Åseral, som en blant annet ser i nabokommunen Hægebostad, med særegent design på hyttene. Jeg har observert at firmaet fra Hægebostad har stått ansvarlige for hytter bygget i løpet av disse fire årene, og en kan da tenke seg at mulighetene for oppstart av lokale arkitekter i Åseral er til stede.

Videre er det ved noen av ansvarsområdene som hadde liten eller ingen andel lokale ansvarshavere, mulig å tenke seg at lokale firmaer ikke hadde nok kompetanse til å stå ansvarlig for. Dette har jeg også fått indikasjoner på fra tidligere ansatt i teknisk avdeling, noe som kan gi inntrykk av at lokale firmaer kan øke sine andeler ved å øke sin kompetanse ved forskjellige ansvarsområder.

Kort oppsummert har innbyggerne i Åseral vært ansvarlige for større og mindre deler av ansvarsområdene. Selv om dette, viser fremstillingene at de faktisk er delaktige, og Keynes-modellen kan derfor brukes til å forklare ringvirkninger. Om fremstillingene hadde vist at alt arbeid ble utført av firmaer fra andre kommuner, kunne ikke modellen på samme måte forklare/vise ringvirkninger arbeidet knyttet til hyttenæringa har skapt for lokale. En

fremstilling Keynes-modellen i sammenheng med funnene og et eksempel av bygging av hytte, vil bli presentert i kapittel seks.

5.4 Spørreundersøkelse

Spørreundersøkelsen som ble utført innbyggerne i Åseral vil bli fremstilt med hovedmomentene rundt de fleste av spørsmålene som ble stilt respondenten. Hele spørreundersøkelsen filtrert for kun innbyggere i Åseral og at hele spørreundersøkelsen er gjennomført, ligger vedlagt. Det var 73 menn og 72 kvinner som gjennomførte undersøkelsen. I dette delkapittelet blir spørreundersøkelsen presentert og drøftet forløpende med mine personlige antagelser og synsinger.

Respondentene ble spurt om hva de arbeider med, her de hadde mulighet til å velge flere alternativer. Hovedvekten på 31 % av respondentene arbeidet innen offentlig sektor, 26 % innen privat sektor og 19 % var elever/studenter. Bortsett fra denne hovedvekten på til sammen 76 %, svarte 16 % av respondentene at de arbeidet som håndverker, anleggsarbeid og lignende innen privat sektor og 5 % arbeidet med tjenesteyting knyttet til hyttenæringa. En kunne mulig anta at andelen av de som mulig har eller har hatt arbeidet knyttet til hyttenæringa, som håndverkerne, anleggsarbeidene og lignende og de som arbeider med tjenesteyting knyttet til hyttenæringa, hadde vært større.

Respondentene ble så spurt om hvorfor de bodde i Åseral, her respondentene igjen fikk muligheten til å velge flere alternativer. 63 % bodde i Åseral fordi de var oppvokst i kommunen, mens 17 % bodde i kommunen grunnet arbeid. Ved at det tidligere nevnt at det ikke er store fabrikker/industrier i kommunen, kan arbeidet som har gjort at 17 % har bosatt seg i Åseral være arbeid i det offentlige, samt arbeid som håndverker, anleggsarbeider eller tjenesteyting knyttet til hyttenæringa i kommunen.

Respondentene ble så spurt om det har noe verdi for dem at kommunen har tre alpinanlegg og løypenett å tilby, her hovedvekten på 72 % svarte at de mente at det hadde verdi/svært stor verdi for dem. De ble også spurt om hvilken holdning de hadde til at det er om lag 2100 hytter

i kommunen samt hyttefolket, her 76 % av respondentene hadde en positiv/en svært positiv holdning. Dette viser at hovedvekten av innbyggerne i Åseral mener at det hyttenæringa har bidratt til, med tanke på mengden hytter og friluftsmessige tilbud som skianlegg og skiløyper, er positivt og har verdi for dem. Dette mener jeg er positivt å få frem, ved at en kan tenke seg at innbyggerne som selv ikke er delaktige i hyttenæringa kan bli «glemt», og at en da faktisk får fram hva som menes om det. Dette mener jeg i forhold til at selv om ikke alle innbyggerne i Åseral har direkte tilknytning til hyttenæringa, vil jeg anta at de fleste merker/blir påvirket av den. Om det enten er gjennom den økende trafikken i sesongen, lengre køene på lokalbutikken eller det at enkelte heiområder blir mer okkupert av hytteturister.

Videre ble respondentene spurt om de benytter seg av skiløypene eller alpinanleggene ved enten Eikerapen, Ljosland eller Bortelid. En kunne tenke seg at innbyggerne var aktive i bruken av anleggene ved at 72 % synes det var positivt eller svært positivt at disse er i kommunen, men hovedvekten på 28 % benytter seg aldri av noen av anleggene. Samlet sett benytter 54 % seg av anlegget færre en gang i året eller aldri. Ved at hytteturistene i høysesongene vinterstid øker folketallet i kommunen med omlag 965 %, tyder på at innbyggerne selv ikke står for store inntektskilder ved skianleggene.

Respondentene ble spurt om de hadde jobbet for noen av skisentrene/varmestueene, og om de hadde hatt arbeid knyttet til hyttenæringa som eksempelvis håndverker, anleggsarbeider, brøyting, tjenesteyting og så videre. 40 % har hatt arbeid knyttet til skisentrene/varmestueene, mens 38 % har hatt arbeid som eksempelvis håndverker, anleggsarbeider, brøyting, tjenesteyting og så videre. De som svarte «ja» at de hadde hatt arbeid knyttet til hyttenæringa, fikk så spørsmål om hvor stor denne stillingsprosenten var for 2014. For arbeid med skisentrene/varmestovene hadde 22 % en stillingsprosent under frikortgrensen (39.000 kr), 11 % hadde en stillingsprosent under et halvt årsverk, 5 % hadde over et halvårsverk, 11 % arbeidet kun dagnad og 45 % hadde ingenting arbeid ved skisentrene/varmestueene i 2014. Totalt hadde 45 % av de 40 % som hadde hatt arbeid knyttet til skisentrene/varmestueene, inntektskilde ved dette i 2014. 75 % av de som svarte «ja» på at de hadde arbeid knyttet til hyttenæringa som eksempelvis håndverker, anleggsarbeider, brøyting, tjenesteyting og så videre, hadde arbeid knyttet til dette i 2014. 26 % hadde stillingsprosent under frikortgrensen,

25 % hadde stillingsprosent under et halvt årsverk og 11 % over et halvt årsverk, mens 13 % arbeidet på dagnad.

I spørreundersøkelsen ble det også spurt om i hvor stor grad de mente at hyttenæringa hadde bidratt til arbeidsplasser i både offentlig og privat sektor. 80 % mente at det hadde ført til arbeidsplasser i offentlig sektor, og samme prosentandelen mente at det i stor/svært stor grad hadde bidratt til arbeidsplasser i privat sektor. Dette kan på den ene siden tyde på at mange har gjort seg opp en mening om at hyttenæringa har bidratt til positive elementer som arbeidsplasser i kommunen, eller at de kjenner flere som arbeider tilknyttet hyttenæringa.

Til slutt ble respondentene spurt om kommunen, herav om media, dens inntekter og også om deres tanker rundt pendlerstrukturen i kommunen. 91 % mente at Åseral hadde vært mindre omtalt i media om Åseral ikke hadde hatt hyttenæringa. Dette kan tyde på at flesteparten mener at mye av det som blir omtalt om Åseral i media da omhandler denne næringa. Videre ble de spurt om hva de trodde var størst av kommunens totale inntekter og utgifter knyttet til hyttenæringa. Her ble det i undersøkelsen gitt eksempler som at kommunen har inntekter knyttet til at hyttefolket bruker strøm som generer inntekter, utgifter blant annet gjennom investeringer av renseanlegg i hyttefeltene. 54 % trodde at inntektene var mye høyere/høyere enn utgiftene, mens 20 % mente at inntektene var lavere/mye lavere enn utgiftene. Dette er ikke noe jeg har fokusert på i oppgaven å få svar på, men det viser tydelig at hovedvekten mener at kommuner tjener på at hyttenæringa i kommunen. Til slutt ble de også spurt om de tror kommunen har mest inn- eller utpendling. 42 % trodde at Åseral hadde mest innpendling, 23 % mente at inn- og utpendlingen var like store og 31 % mente at utpendlingen var større enn innpendlingen. Selv om hovedvekten trodde innpendlingen var størst, slik jeg i kapittel to illustrerte at er fakta, er det delte meninger om hva respondentene mener om pendlerstrukturen i kommunen. Dette viser at over halvparten ikke vet hvordan den faktiske pendlerstrukturen i kommunen er, og kan tyde på at mange har et feilaktige bilde av andelen arbeidsplasser i kommunen.

6 Diskusjon

Jeg vil i dette kapitlet diskutere funn fra kapittel fem i et teoretisk perspektiv. Jeg presenterte i kapittel tre Keynes-modellen, og vil her ta for meg hovedmomentene i modellen, og knytte dem opp mot mine funn. I dette kapitlet skal jeg ta for meg et eksempel ved økte investeringer i Åseral grunnet etterspørsel etter bygging av hytter ved Bortelid, Ljosland og Eikerapen. Eksempelet her kan på samme måte relatere seg til økte investeringer gjort i driftsfasen av hyttene og annet som er fremstilt av funn i kapittel fem. Teorien under vil samsvare med tallene på funksjonene og navnene på figurene i kapittel tre. All teori i dette kapitlet har støtte i Steigums lærebok «Moderne makroøkonomi», presentert i kapittel tre. Og videre er alle verdiene som er brukt for de forskjellige symbolene, utenom investering I, er hentet fra eksempler i Steigums lærebok. (Steigum, 2006)

6.1 Ringvirkningene av bygging av hytter i Åseral i en lukket økonomi

Om vi nå ser for oss en situasjon der Åseral er i en lukket økonomi på kort sikt, altså ingen handel med andre kommune. Produksjonen av hyttene er etterspørselsbestemt av de fremtidige hytteeierne. I økonomien skiller en mellom private og den offentlige sektoren, altså skille mellom privatpersoner og bedrifter og den offentlige sektoren, Åseral kommune. Hyttebyggingen av gitte priser og lønninger. Det er også ledig produksjonskapasitet, noe som vil si at det alltid finnes arbeidsledighet blant innbyggerne i kommunen og ingen begrensinger i etterspørselen etter bygging av hytter. Det antas her at hele arbeidsstyrken i Åseral har kompetanse til å bygge hytter, her de alle vil bli omtalt som håndverkere.

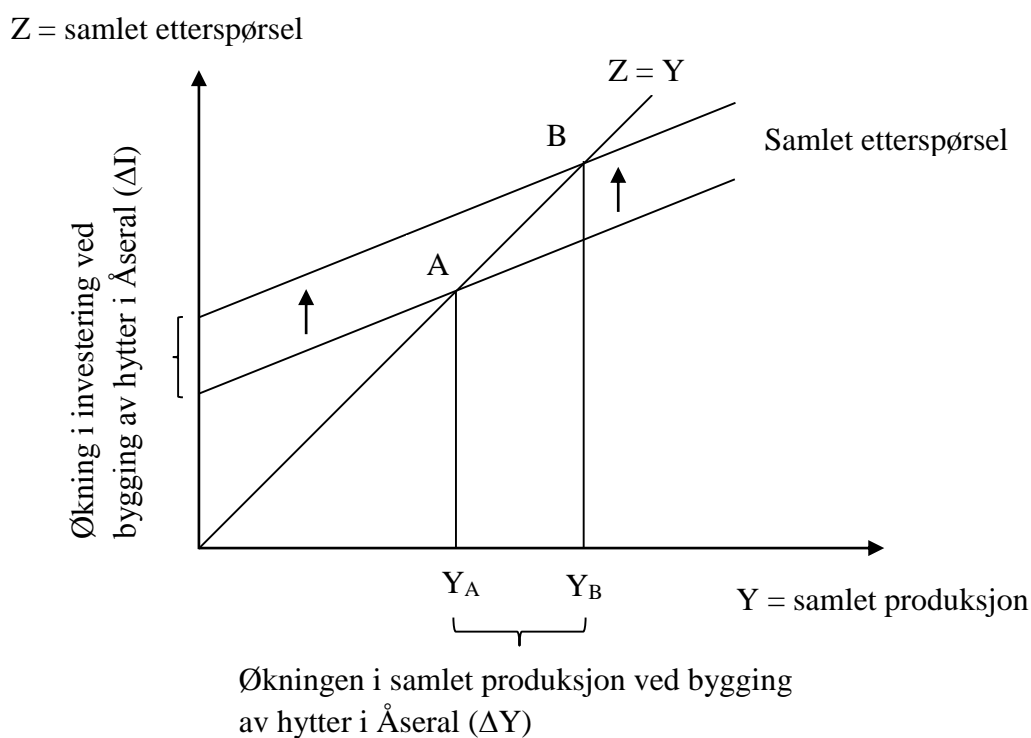
Den samlede produksjonen i kommunen vil da bestå av privat konsum, offentlig konsum og investeringer gjort i kommunen. Det antas at investeringene også kan gjøre av personer og bedrifter fra andre kommuner, slik at disse kan investere i bygging av hytter i Åseral. Etterspørselen i kommunen etter håndverkere for bygging av hytter vil avhenge av både innbyggerne selv, bedriftene, privatpersoner og bedrifter fra andre kommuner og den offentlige sektoren. Den offentlige sektors etterspørsel antas å være eksogent gitt, den er da gitt uavhengig av de andre etterspørselen. Innbyggernes konsumetterspørsel avhenger av deres disponible inntekten, ved at en økning i inntekten vil føre til en marginal økning i deres konsumetterspørselen. Den marginale konsumetterspørselen blir forklart på neste side.

6.1.1 Virkningen av skift i samlet etterspørsel

Om vi nå ser for oss situasjonen der Åseral ikke har hytter på hverken Bortelid, Ljosland eller Eikerapen, og at hyttebygging ved disse stedene nå etterspørres av fremtidige hytteeier. Ved at det forutsettes ledig arbeidskraft i kommunen og en lukket økonomi, utføres alt av byggingen av hytter av innbyggere i Åseral. Etterspørselen etter bygging av hytter har ført til investeringer har økt med ΔI . Funksjonen for samlet etterspørsel er:

$$3.6 Z = aY + (G - aT + I + b).$$

Nedenfor ser en illustrasjon av hva bygging av hytter vil ha av virkninger for Åseral:

Figur 15: Virkning av et positivt skift i samlet etterspørsel

(Steigum, 2006)

Her ser en av figuren at etterspørsel etter hyttebygging ved Bortelid Ljosland og Eikerapen vil øke samlet produksjon i kommunen ΔY , og en ser at økning i samlet produksjon i kommunen er større enn økning i investeringen ΔI hyttebyggingen vil føre til. Grunnen til dette er at den marginale konsumtilbøyeligheten a er større enn 0, men mindre enn 1, noe som resulterer i at en økning i investering også vil øke innbyggerne i Åseral sin konsumetterspørsel. Dette vil da si at forholdet mellom endringen i samlet produksjon i og og investering ($\Delta Y/\Delta I$) er større enn 1, som kalles investeringsmultiplikatoren. Denne multiplikatoren går ut på at den marginale konsumtilbøyeligheten er mindre enn 1, vil små økninger i investeringer i hyttebygginger føre til store økninger i sysselsettingen i Åseral.

6.1.2 Nærmere om multiplikatoren

Ved hjelp av uttrykket 3.9 for samlet produksjon, kan vi se multiplikatorenvirkningen på samlet produksjon i Åseral:

$$3.10 \quad \frac{\Delta Y}{\Delta I} = \frac{1}{1-a}$$

Dette uttrykkes illustrerer at samlet produksjon i Åseral vil øke med faktoren for sparetilbøyelighet, $1 / (1 - a)$, multiplisert med økning i produksjon (ΔI). Om en ved et talleksempel tenker seg at den marginale konsumtilbøyeligheten er 0,6, vil den sparetilbøyeligheten være $1 / 0,4$ ($1 / (1 - 0,6)$). Om den disponible inntekten til innbyggerne i Åseral som har arbeid knyttet til hyttenæringa skulle øke med ti millioner grunnet byggingen av hytter, ville sparingen til innbyggerne øke med fire millioner ($10 \text{ millioner} * 0,4$). På samme tid vil en marginal konsumtilbøyelighet på 0,6 gjøre at innbyggernes konsum vil øke med 6 millioner ($10 \text{ millioner} * 0,6$).

Som nevnt og illustrert ovenfor blir en økning i den samlede produksjonen ved bygging av hytter ΔY større enn økningen i investering ΔI som må bli gjort for å kunne bygge hyttene. Dette er ved at multiplikatoren henger sammen med at en økning i samlet produksjon i

kommunen gir en økning i privat konsum for innbyggerne i kommunen. Multiplikatoren tolkes derfor som en sum av en uendelig geometrisk rekke økninger i samlet produksjon i kommunen. Dette er fordi økt etterspørsel av hytter i kommunen vil føre til økte inntekter til konsum for innbyggerne og da igjen økt konsumetterspørsel fra innbyggerne. Og igjen økt produksjon av hytter → økte inntekter blant innbyggerne → økt konsumetterspørsel blant innbyggerne og så videre. Dette fører da til en funksjon som summen av en geometrisk rekke:

$$\Delta Y = \frac{1}{1-a} \Delta I$$

Denne funksjonen illustrere økningen i samlet produksjon i Åseral, på bakgrunn av den økte investeringen grunnet hyttebyggingen i kommunen.

Multiplikatorvirkningen i en lukket økonomi, her innbyggere i Åseral utfører alt av arbeidet med bygging av hytter, kan illustreres ved et enkelt talleksempel. Tenk deg at tre privatpersoner ønsker å bygge hytter ved henholdsvis Bortelid, Ljosland og Eikerapen. De tre fremtidige hytteeierne må til sammen investere fem millioner kroner for å få bygget disse tre hyttene. Sparetilbøyeligheten er samme som ved eksempelet over 0,4 og konsumtilbøyeligheten da 0,6. Ved en økning i investeringer i kommunen på fem millioner kroner, vil samlet produksjon i Åseral ΔY øke med:

$$\Delta Y = \frac{1}{1-a} \Delta I \rightarrow \frac{1}{1-0,6} * 5 \text{ millioner} = 12,5 \text{ millioner kroner.}$$

En ser her at samlet produksjon i Åseral øker betraktelig sammenlignet med investeringen som er gjort, ved at 5 millioner investert i hytter gir en økning på 12,5 millioner i samlet produksjon i Åseral. Dette er fordi økt disponibel inntekt blant innbyggerne, øker deres konsumering i kommunen og da økt produksjon igjen på grunn av den økte konsumeringen i kommunen.

6.2 Ringvirkningene ved bygging av hytter i Åseral ved automatisk stabilisering av skatter og overføringer

Fram til nå i dette kapitlet har vi antatt at Åseral kommunes inntekt, nettoskatten (T), har vært en eksogen variabel og da uavhengig av den samlede produksjonen i kommunen. Dette var for å få frem logikken i multiplikatoren, men utenom dette så er det en lite realistisk forutsetning. I virkeligheten vil skatteinntektene til Åseral kommune være avhengige av konjunktorene, og da endogen. Skatteinntektene vil gå opp i høykonjunktur når det er stor økonomisk aktivitet og lav arbeidsledighet, og ned i lavkonjunktur når det er lite økonomisk aktivitet og høy arbeidsledighet. Ved at arbeidsledigheten avhenger av konjunktorene, varierer da kommunens utbetalinger av dagpenger for arbeidsledige. Kommunens utbetaling av dagpenger vil øke i lavkonjunktur med høy arbeidsledighet, og synke i høykonjunktur.

Det at skattefunksjonen $T = tY$ nå blir en endogen variabel på grunn av den endogene variabelen t , gjør at skattefunksjonen settes inn i konsumfunksjonen som funksjon:

$$3.11 C = a(Y - tY) + b = a(1 - t)Y + b$$

Om samlet produksjon i Åseral skulle øke og da også inntekt, vil effekten av den endogene skattefunksjonen føre til en svakere sammenheng mellom samlet produksjon og den private disponible inntekten ($Y - T$). Den endogene skattefunksjonen har en virkning på konsumfunksjonen, ved at konsumet blir mindre sammenlignet med en eksogen, gitt, skattefunksjon. Den endogene skattefunksjonen gjør at vi får en ny sammenheng mellom samlet etterspørsel (Z) og samlet produksjon i Åseral, ved å legge til offentlig konsum i kommunen (G) og investeringer (I) til konsumfunksjonen for innbyggerne:

$$3.12 Z = a(1 - t)Y + (G + I + b)$$

Den nye funksjonen for samlet etterspørsel viser at stigningstallet til funksjonen nå er mindre, på grunn av den endogene skattesatsen (t). Ringvirkningene av dette blir forklart nedenfor.

6.2.1 Multiplikatoren

Vi kan se nærmere på hvordan multiplikatorvirkningen på samlet produksjon i Åseral blir etter virkningen av den endogene skattefunksjonen. Ved å bruke likevektsbetingelsen $Y = Z$, og erstatte Z med Y , kan samlet produksjon uttrykkes som:

$$Y = a(1 - t)Y + G + I + b \leftrightarrow (1 - a(1 - t))Y = G + I + b$$

Ved å så dividere $(1 - a(1 - t))$ på begge sider av ligningen, får vi samlet produksjon i Åseral Y på redusert form. Redusert form vil si at de endogene variable, altså de variablene som ikke er gitt, men får sin verdi uttrykt fra modellen, er uttrykt som funksjoner av de eksogene, gitte, variablene. Her ser en at den endogene variablene Y for samlet produksjon i Åseral ikke er gitt, men får sin verdi utfra de eksogene variablene marginal konsumtilbøyelighet a , skattesatsen t , offentlig konsum G , investeringer I og konstanten b i konsumfunksjonen. Samlet produksjon på redusert for er da:

$$3.13 \quad Y = \frac{1}{1 - a(1 - t)} (G + I + b)$$

Om en ser på en endring i investeringsetterspørselen ΔI , får vi multiplikatoren:

$$3.14 \quad \frac{\Delta Y}{\Delta I} = \frac{1}{1 - a(1 - t)}$$

Sammenlignet med multiplikatoren uten skattefunksjonen 3.10, er denne multiplikatorvirkningen mindre. Dette er fordi samlet produksjon når er avhengig av nettoskatt, og skift i etterspørselen vil i dette tilfelle derfor ikke få like store virkningen på den økonomiske aktiviteten og sysselsettingen i Åseral.

En kan her viser med et talleksempel, hvordan multiplikatorvirkningen vil bli mindre med en eksogen skattesats. Om en igjen tenker seg at investeringen i tre hytter ved Bortelid, Ljosland og Eikerapen er fem millioner, og at konsumtilbøyeligheten er 0,6. Videre antas den endogene skattesatsen t å være 0,25, altså 0,25 av inntekten Y . Økningen i samlet produksjon ΔY i Åseral vil da være:

$$\frac{\Delta Y}{\Delta I} = \frac{1}{1 - a(1-t)} \rightarrow \Delta Y = \frac{1}{1 - a(1-t)} \Delta I \rightarrow \frac{1}{1 - 0,6(1 - 0,25)} * 5 \text{ millioner} = 9,1 \text{ millioner kroner}$$

En ser her at en endogen skattesats, gjør at multiplikatorvirkningen blir mindre sammenlignet med en eksogen skattesats. Bortsett fra dette, er multiplikatorvirkningen fortsatt til stede og markant, ved at en investering på fem millioner i hytter gir økning i samlet produksjon på 9,1 millioner i Åseral.

6.3 Ringvirkningene ved bygging av hytter i Åseral ved en åpen økonomi

Vi utvider nå modellen til en åpen modell slik at Åseral vil åpne for eksport og import mellom kommunen selv og andre kommuner. Dette vil si at andre kommuner kan eksportere varer og tjenester til Åseral, og det vil her si at håndverkere fra andre kommuner kan bygge hyttene som det blir investert i, i Åseral. Og innbyggere i Åseral kan også arbeide i andre kommuner. Q vil her være innbyggerne i Åseral sin etterspørsel etter andre kommuners private varer og tjenester, og X være andre kommuners private eksportetterspørsel. Importetterspørselen Q avhenger av samlet etterspørsel, og Q vil da variere i høy og lavkonjunktur. I høykonjunktur med stor økonomisk aktivitet vil det være høyere samlet etterspørsel, og da også større importetterspørsel enn i lavkonjunktur. Importfunksjonen til innbyggerne i Åseral vil da være:

$$3.15 \quad Q = qY$$

Konstanten q , som er mindre enn 1 og større enn 0, er den marginale importtilbøyeligheten. Den gir uttrykk for hvor mye innbyggerne i Åseral vil øke etterspørselen sin etter varer og tjenester fra andre kommuner ved en økning i samlet produksjon i Åseral. Samlet etterspørsel rettet mot Åseral vil da være eksportetterspørsel til $C + G + I$ fratrukket etterspørselen etter import av varer og tjenester i andre kommuner.

$$Z = C + G + I + X - qY$$

Om vi så setter inn 3.11 for det private konsumet til innbyggerne i Åseral med hensyn på en endogen skattefunksjon, kan etterspørselen uttrykkes som:

$$3.16 \quad Z = a(1 - t)Y + b + G + I + X - qY = (a(1 - t) - q)Y + (G + I + X + b)$$

Ved at den marginale importtilbøyeligheten er større enn 0, blir samlet produksjon og etterspørsel i Åseral svekket. Den blir svekket sammenlignet med etterspørselsfunksjonen til Åseral ved en lukket økonomi, der innbyggerne i Åseral selv utførte alt arbeidet ved bygging av hytter i kommunen.

6.3.1 Importlekkasje

Etter å ha åpnet for import og eksport mellom Åseral og andre kommuner kan en igjen finne likevektsløsningen for samlet produksjon i Åseral på redusert form:

$$3.17 \quad Y = \frac{1}{1 - a(1 - t) + q} (G + I + X + b)$$

Multiplikatoren for investeringer blir da:

$$3.18 \frac{\Delta Y}{\Delta I} = \frac{1}{1 - a(1-t) + q}$$

En ser her at den marginale importtilbøyeligheten q har en dempende effekt på multiplikatoren. En økning i investering i hytter I vil ha en mindre effekt på samlet produksjon sammenlignet med effekten en økt investering i hyttebygging ved en lukket økonomi i Åseral. I tillegg til en endring i investering, vil en endring eksportetterspørsel resultere i en multiplikatorvirkning på samme størrelse. Det vil eksempelvis si om innbyggerne i Åseral heller velger bygge hytter i andre kommuner, så vil multiplikatorvirkningen være like dempet.

Om Åseral importerer mye av håndverkerarbeidet ved hyttene fra andre kommuner, vil virkningen på samlet produksjon i Åseral ved et skift i etterspørselen ha en betydelig dempet effekt. Dette kalles importlekkasje, og forklares ved en økning i etterspørsel vil øke samlet produksjon i Åseral, og på samme tid også øke importen av håndverkere fra andre kommuner. Den økte etterspørselen vil derfor ikke føre til økt produksjon og inntekter i Åseral, men i stedet rettes mot bedriftene i andre kommuner.

Multiplikatorvirkningen i en åpen økonomi kan også illustreres ved bruk av talleksempel. Her må den marginale importtilbøyeligheten q også få en tallverdi, her jeg antar at den er 0,3. Jo lavere den marginale importtilbøyeligheten er, jo mindre importerer Åseral varer og tjenester fra andre kommuner. Økningen i samlet produksjon i Åseral grunnet investering i tre hytter på totalt fem millioner kroner, vil være:

$$\frac{\Delta Y}{\Delta I} = \frac{1}{1 - a(1-t) + q} \rightarrow \Delta Y = \frac{1}{1 - a(1-t) + q} \Delta I \rightarrow \Delta Y = \frac{1}{1 - 0,6(1 - 0,25) + 0,3} * 5 \text{ millioner} = 5,9 \text{ millioner}$$

Sammenlignet med multiplikatorvirkningen til en Åseral i en lukket økonomi og ved en endogen skattefunksjon, ser en at multiplikatorvirkningen her er mye mindre. Samlet

produksjon øker «kun» med 5,9 millioner kroner, ved en investering på 5 millioner for bygging av hytter.

6.4 Oppsummering og anbefaling

Ved hjelp av talleksemlene for bygging av hytter ved Bortelid, Ljosland og Eikerapen, har vi sett at både en endogen skattefunksjon og det at firmaer fra andre kommuner kan utføre arbeid i Åseral, har en markant virkning på samlet produksjon i Åseral. Økningen i den samlede produksjonen i kommunen gikk fra 12,5 millioner til 5,9 millioner. Dette viser at multiplikatorvirkningen er klart mindre ved en åpen økonomi, der firmaer fra andre kommuner kan utføre arbeid i Åseral. Selv om talleksemlene viser de forskjellige størrelsene på økning i samlet produksjon, kan en ikke anta at disse samsvarer med virkeligheten. På den andre siden er de alle eksempler for å få frem multiplikatorvirkningen. Andre størrelser på konsumtilbøyeligheten, skattesatsen og den marginale importtilbøyeligheten, vil uansett resultere i at økning i samlet produksjon i Åseral er høyere når innbyggere i Åseral utfører alt av arbeidet selv, enn når firmaer fra andre kommuner også utfører deler av arbeidet.

Illustrasjonene og talleksemlene viser at om innbyggerne hadde tatt større del i arbeidet i hyttenæringa, vil ringvirkningene grunnet økt produksjon vært enda større. Dette vil da si at om importtilbøyeligheten er mindre, vil økningen samlet produksjon i Åseral bli større.

Teorien antok i denne sammenheng at Åseral alltid har ledig arbeidskraft (produksjonskapasitet), noe en ikke kan fastslå i virkeligheten. På den andre siden kan jeg av personlige observeringer fastslå at produksjonskapasiteten ikke er fullt utnyttet knyttet til hyttenæringa, ved at store deler av håndverkerne i Åseral arbeider med bygg og lignende som ikke er tilknyttet denne næringen og da ofte håndverkertjenester i andre kommuner. Dette vil da si at importtilbøyeligheten i realiteten kan bli mindre, som nevnt vil føre til større multiplikatoreffekt.

Selv om arbeid i investerings- og driftsfasen har ført til ringvirkninger, er det viktig og ikke konstatere at disse ringvirkningene har berørt alle innbyggerne i kommunen. Dette er blant annet ved at ikke alle har arbeid knyttet til hyttenæringa eller annet arbeid som blir berørt av

eksempelvis økt etterspørsel etter varer og tjenester knyttet til hyttene, ei heller berørt av den økte konsumetterspørselen blant deler av innbyggerne.

På den andre siden, om en ser på det i et vidt perspektiv kan en tenke seg at det har berørt mange. Tenk deg en reell situasjon her en selvstendig rørlegger fra Åseral som har hatt arbeid på hytter ved Bortelid, Ljosland eller Eikerapen. Han har som resultat av dette økt sin privatdisponible inntekt, som igjen har økt hans konsumetterspørsel. Si at store deler av konsumetterspørselen brukes ved handel i selve kommunen, ved den lokale matbutikken, bensinstasjon og spisestedene, som igjen har gitt disse stedene økte inntekter. En kan videre trekke inn blant annet regnskapskontoret i Åseral, som har økt sine inntekter grunnet regnskapsføringen for denne selvstendige rørleggeren.

Ved å tenke seg denne reelle situasjonen ovenfor for flere av innbyggerne som har arbeid knyttet til hyttenæringa, kan konsumetterspørselen føre til at næringsdrivende som nærbutikken og regnskapskontoret trenger flere ansatte for å dekke etterspørselen. Disse vil igjen få økt inntekt og bidra til økt konsumetterspørsel, som igjen kan føre til økt økonomisk aktivitet i Åseral. Ringvirkningene og eksemplene som er vist, kan mye mulig være enda større og involvere enda flere næringsdrivende. Keynes-modellen ble derfor i denne oppgaven brukt for å illustrere at hyttenæringa og hyttebygginga i Åseral har ført til ringvirkninger og økt verdiskapning i kommunen. Og i hvilken grad disse ringvirkningene avhenger av bruken av lokale firma og firma fra andre kommuner.

Min anbefaling og oppfordring til kommunen er å ha fokus på å opprettholde og øke andelen arbeid utført av firmaer og arbeidere fra Åseral i hyttenæringa, ved å få frem viktigheten av det. Diskusjonen min viser at det at lokale får ansvar for denne typen arbeid, berør flere og skaper store ringvirkninger i kommunen. Jeg anbefaler også de lokale næringsdrivende til å prøve, om mulig, å fokusere mer på arbeid knyttet til hyttenæringa. Fremstillingene mine har vist at etterspørselen har vært eksisterende, og ifølge opplysninger fra Fedrelandsvennen innledningsvis stagnerer ikke salget og attraktiviteten av hytter i Åseral i disse tider. Jeg vil også anbefale næringsdrivende til å bruke mine tabeller fra kapittel fem for å få oversikt over mulig områder de kan ta større del som ansvarshavere.

Fremstillingene og anbefalingene i dette kapitlet gjelder som nevnt innledningsvis også for arbeid gjeldende driftsfasen og annet fremstilt i kapittel fem.

7 Andre funn og diskusjon knyttet til problemstillingen

Dataen og fremstillingene som løyvene har gitt, viser konkret at firmaer og arbeidere bosatt i Åseral i større og mindre grad har ansvar for arbeid knyttet til hyttenæringa. Dette viser at multiplikatorvirkningen faktisk oppstår og har virkning i Åseral direkte relatert til hyttenæringa. Multiplikatorvirkningen kan oppstå på andre måter enn hyttebygging og hyttenæring, men uten hyttenæringa og ingen nye næringer i Åseral, annet enn hva som per i dag eksisterer, ville flere av kommunens innbyggere enten hatt lavere inntekter eller arbeidet i andre kommuner. Arbeid i andre kommuner ville kunne føre til lavere konsumering i hjemkommunen for flere av innbyggerne, ved konsumering i kommunen de arbeider. En kan også tenke seg scenario ved fraflytting og lavere innbyggertall i Åseral, ved at flere innbyggere måtte flyttet til andre kommuner som kunne tilby dem arbeid. Dette vil ikke ført til økt økonomisk aktivitet i Åseral, verken heller økt ringvirkningene for næringsdrivende som lokalbutikken og lignende.

Utenom arbeidet knyttet til hyttenæringa som er illustrert i mine funn, så har mange av innbyggere i Åseral også hatt annen type arbeid knyttet til hyttenæringa. Som nevnt i kapittel to finnes det arbeid relatert til utleie av hytter, camping, brøyting av veier vinterstid, snøscootertransport med mer. Det er også viktig å nevne skisentrene ved Bortelid, Ljosland og Eikerapen. Utbyggingen av disse har også skapt ringvirkninger som er større enn selve investeringen, ved at det i det store og hele har økt attraktiviteten ved alle tre hytteområdene, samt generert arbeid til lokale og personer fra andre kommuner. Som spørreundersøkelsen også indikerer så har hyttenæringa i form av de friluftsmessige tilbudene som alpinanleggene og løypenettet, bidratt til verdi for innbyggerne, da samfunnsmessige ringvirkninger. Videre er det allment kjent i Åseral at flere av innbyggerne har hele årsverk knyttet til jobbene nevnt ovenfor. Uten hyttenæringa i Åseral ville disse jobbene ikke eksistert.

Hyttenæringa har også bidratt til ringvirkninger som har ført til at kommunen har gått fra å inneholde en, til å inneholde tre lokalbutikker. Dette har ført til investering i bygging av butikkene på Bortelid og Ljosland, samt arbeid for lokale og personer fra andre kommuner. En kan på bakgrunn av informasjon fra lokale innbyggere konkludere med at butikkene på Bortelid og Ljosland er direkte relatert til hyttenæringa, ved at Bortelid ikke har

helårsfastboende, og Ljosland har 25 fastboende. (G. Ljosland, 2015; Åknes, 2015b) Hyttenæringa og hytteturistene har i denne sammenheng bidratt til å øke infrastrukturen på Ljosland, ved å tilby fastboende og hytteturistene en lokalbutikk. Videre konstaterer ledelsen ved bensinstasjonen i Åseral at hytteturistene står for store deler av omsetningen og at ikke butikken opplever røde tall, som igjen bidrar til lokale arbeidsplasser.

Videre har hyttenæringa også bidratt til vedlikehold og utbedring av infrastrukturen i kommunen. Det er oppstår mye trafikk både til Bortelid, Ljosland og Eikerapen grunnet personer som har arbeid knyttet til disse stedene og hytteturistene, slik at alle disse veiene må vedlikeholdes. Utenom hyttenæringa kunne situasjonen vært annerledes, ved at disse veien kunne blitt nedprioritert ved ingen helårsfastboende på Bortelid, tjuvfem fastboende på Ljosland og seks på Eikerapen. (Aasheim, 2015; G. Ljosland, 2015; Åknes, 2015b) Videre er det utbygd fibernett på både Bortelid og Eikerapen, og Bortelid og Ljosland har 4G, noe Eikerapen etter planen også skal få i juni i år. (Aasheim, 2015) Dette viser at infrastrukturen har blitt utberedt ved alle de tre hytteområdene, og dette viser samt hevdes av lokale innbyggere, at hyttenæringa er hovedårsaken til utbedringen av infrastrukturen.

I tillegg til at private personer og næringsdrivende opplever ringvirkninger knyttet til hyttenæringa, gjør økningen i den samlede produksjonen i Åseral at kommunen selv øker sine inntekter via økte skatter på arbeidet som blir utført av innbygger. Kommunen har også andre inntekter knyttet til hyttenæringa, som byggesaksgebyrer, påkoblings- og årsavgifter for vann og avløp og annet. Videre som nevnt i kapittel to, øker og kommunens inntekter vedrørende konsesjonskraftsalg av vannkraft på grunn av elektrisitetsforbruket hytteturistene bruker. Selv om kommunen har flere og store deler inntekter knyttet til hyttenæringa, kan jeg i denne oppgaven ikke fastslå kostandene kommunen har knyttet til hyttenæringa. Av denne grunn kan en ikke konkludere i om hyttenæringa i kommunen fører til mest inntekter eller kostander.

Videre fører den økte økonomiske situasjonen i kommunen til økt etterspørsel etter kommunale tjenester, som blant annet tjenester som byggeteknisk, vann og avløp og så videre. Andre direkte ringvirkninger knyttet til hyttenæringa er blant annet antallet ansatte ved teknisk avdeling i kommunen. Som observert er andelen løyver for enebolig vist seg å være 1-

2 i året, mens andelen løyver for bygging av hytter har vært i gjennomsnitt 18 stykk per år for 2011-2014. Dette viser en direkte ringvirkning ved at ansatte ved kommunen har arbeid knyttet til hyttenæringa ved giving av løyve for bygging av hytter, samt alt annet av løyver som det søkes for i driftsfasen av hyttene og infrastrukturen. Dette bekreftes også fra kommunens side som forklart i kapittel to, at en vesentlig del av stillingene på teknisk avdeling i kommunen er direkte knyttet til arbeidsmengden hyttenæringa bidrar med. Kommunen har også måtte investere i store renseanlegg, som forklart av kommunen direkte har gitt arbeidsplasser. Ringvirkningene ved kommunen er ikke bare arbeidsplasser, men også økt kompetanse og profesjonisering ved de ulike områdene. (Moltumyr, 2015)

Det er også slik at ringvirkningene rundt hyttenæringa også sprer seg utover til andre kommuner. Flere innbyggere som har arbeid knyttet til hyttenæringa har påpekt at blant annet Evje og Hornnes kommune i stor grad har vært inkludert i hyttenæringa i Åseral, i form av byggematerialet kommunens næringsdrivende bistår med. Dette vil også gjelde for andre kommuner. En kan uten å dra konkrete konklusjoner, kan en tenke seg at personer fra andre kommuner som investerer i hytter i Åseral selv opplever ringvirkningene av hyttenæringa i Åseral ved sitt nærmiljø eller til og med på egen arbeidsplass.

Økt produksjon og inntekt kan føre til at firmaer i Åseral har mulighet til å gjøre egne investeringer som gjør dem mer kompetente og attraktive, og da mulig øker deres produksjon grunnet økt etterspørsel grunnet investering/drift av hytter og annet. En kan også tenke seg at flere av disse investeringer trenger finansiell støtte, her en kan tenke seg at lokalbanken blir brukt og igjen øker sine inntekter.

Jeg har i dette kapittelet fremstilt og diskutert noen av de ringvirkningene jeg gjennom prosessen ved arbeidet med denne oppgaven har oppdaget, utenom selve datainnsamlingen min og spørreundersøkelsen. I tillegg til disse nevnte ringvirkningene, finnes det utallige flere ringvirkninger som hyttenæringa ved Bortelid, Ljosland og Eikerapen har bidratt med.

8 Konklusjon

Problemstillingen i denne oppgaven er i hvilken grad har hyttenæringa ved Bortelid, Ljosland og Eikerapen bidratt til økonomiske og samfunnsmessige ringvirkninger for Åseral kommune.

Oppgaven og funnene har vist at innbyggere i Åseral har vært delaktige i arbeid knyttet hyttenæringa ved disse tre hytteområdene. Dette vil si at hyttenæringa ved Bortelid, Ljosland og Eikerapen alle har bidratt til økonomiske ringvirkninger for Åseral kommune. Videre har hyttenæringa i Åseral også bidratt til samfunnsmessige ringvirkninger, ved at kommunen har fått økt tilbud av lokalbutikker, utbedret infrastruktur og innehar gode friluftsmessige tilbud i kommunen. I hvilken grad de økonomiske ringvirkningene har vært, varierer i forhold til hvor delaktige innbyggere i Åseral har vært i arbeidet knyttet til hyttenæringa. Graden av de samfunnsmessige ringvirkningene er vanskeligere å konkludere i, men en ser tydelig at hyttenæringa har tilført samfunnsmessige ringvirkninger for Åseral kommune.

Selv om graden av ringvirkninger har variert, konstaterer oppgaven med at hyttenæringa ved Bortelid, Ljosland og Eikerapen har bidratt til økonomiske og samfunnsmessige ringvirkninger for Åseral kommune.

Kildeliste

- Aasheim, G. B. (2015, 12.05.2015). [Facebooksamtale om antall fastboende og infrastruktur på Eikerapen].
- Agder Energi. (2014a). Har fått konsesjon i Åseral. from <http://www.ae.no/aktuelt/nyheter/har-fatt-konsesjon-i-aseral/>
- Agder Energi. (2014b). Om Agder Energi. from <http://www.ae.no/konsernet/>
- Agder Energi. (2014c). Sørlandet samlet til ett kraftrike. from <http://www.ae.no/konsernet/om/historien/>
- Agder Energi. (2014d). Vannkraft, kraftstasjoner.
- Cruickshank, J., Vasstrøm, M., Sand, R., & Sivertsen, H. (2014). *Samfunnsutviklingskapasitet i småkommuner* Vol. 2014:14. *En studie av 41 småkommuner* Retrieved from <http://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2014/09/Samfunnsutviklingskapasitet-i-smakommuner.pdf>
- Ellingsen, W. (2015, 22.05.2015). [E-post fra Dr. Winfried Ellingse ang. befolkningsøkning i Åseral grunnet hyttene].
- Forgard, G. (2015, 18.05.2015). [E-post med informasjon om antall tilkoblet vann og avløp].
- Hansen, T. U. (2012). Lordehytta - Eit slott i fjellheimen. Åseral Åseral kommune.
- Haug, J. (2015, 12.02.15). [Møte med enhetsleder for plan og utvikling i Åseral kommune].
- Haugland, B. E. (2015, 10.03.15). [Møte med enhetsleder for pleie, rehabilitering og omsorg i Åseral kommune].
- Holden, S. (2009, 03.01.09). [Forelesningsnotat: Enkel Keynes-modell for en lukket økonomi uten offentlig sektor].
- Jacobsen, D. I. (2000). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Kart Vest- og Aust-Agder. (2014). from <http://www.vilbli.no/?Fylke=10&Program=V.HS&Artikkel=019777&Side=>
- Kart Åseral kommune. (2015). from http://www.aseral.info/?page_id=110
- Kjellby, O. H. (2015, 29.01.15). [Møte med grupperleder i Eikerapen Alpinsenter og delaktig i Åseral Bensin].
- Ljosland, G. (2015, 12.05.2015). [Facebooksamtale om antall fastboende på Ljosland].
- Ljosland, O. (2015a, 05.03.15). [Møte med ordfører i Åseral kommune].
- Ljosland, O. (2015b, 26.03.15). [Telefonsamtale om Bortelid-Ljosland veien].
- Lovdata. (2011). § 3-1. *Kommunens overordnede ansvar for helse- og omsorgstjenester*. Retrieved from https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30#KAPITTEL_3.
- Martinsen, J. R. (2014, 17. oktober). Milliard-utbygging gir strøm til 10.000 boliger. *Fædrelandsvennen*. Retrieved from <http://www.fvn.no/lokalt/Milliard-utbygging-gir-strom-til-10000-boliger-2693259.html>
- Moltumyr, Ø. (2015, 18.03.15). [E-post om de kommunalt ansatte].
- Nodeland, R. (2015, 11. februar). Kjemper om oppdrag for 100 millioner. *Fædrelandsvennen*. Retrieved from <http://www.fvn.no/okonomi/Kjemper-om-oppdrag-for-100-millioner-2758333.html>
- proff.no. (2015). Eikerapen Alpinsenter AS. from <http://www.proff.no/selskap/eikerapen-alpinsenter-as/fossdal/idrettsanlegg-og-utstyr/Z0I40HBE/>
- Statistisk Sentralbyrå. (2015a). Befolkningsframskrivninger. from <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=FolkFramT2&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=befolkning&KortNavnWeb=folkfram&StatVariant=&checked=true>
- Statistisk Sentralbyrå. (2015b). Byggeareal. from <https://www.ssb.no/statistikkbanken/SelectVarVal/Define.asp?MainTable=ByggFritid&KortNavnWeb=byggeareal&PLanguage=0&checked=true>

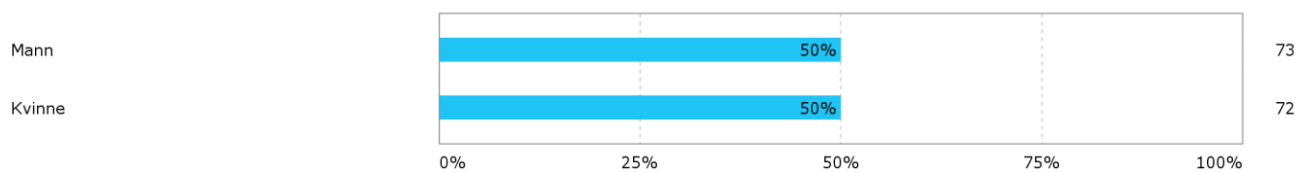
- Statistisk Sentralbyrå. (2015c). Folkemengde etter kjønn og ettårig alder. from <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=NY3026&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=befolkning&KortNavnWeb=folkemengde&StatVariant=&checked=true>
- Statistisk Sentralbyrå. (2015d). Folkemengde og befolkningsendringer. from <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=Folkemengd1951&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=befolkning&KortNavnWeb=folkendrkv&StatVariant=&checked=true>
- Statistisk Sentralbyrå. (2015e). Fødte. from <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=Levendefodte&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=befolkning&KortNavnWeb=fodte&StatVariant=&checked=true>
- Statistisk Sentralbyrå. (2015f). Omsetning av fritidseiendommer med bygning i fritt salg, Åseral. from <https://www.ssb.no/statistikkbanken/SelectVarVal/Define.asp?subjectcode=01&ProductId=01&MainTable=OmsetFritids&SubTable=Kommun1&PLanguage=0&nvl=True&Qid=0&gruppe1=Hele&gruppe2=Hele&VS1=Kommun&VS2=&mt=0&KortNavnWeb=eiendomsoms&CMSSubjectArea=bygg-bolig-og-eiendom&StatVariant=&checked=true>
- Statistisk Sentralbyrå. (2015g). Sysselsetting, registrerbasert. from <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=SyssNerKjoAldNY2&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=arbeid-og-lonn&KortNavnWeb=regsys&StatVariant=&checked=true>
- Steigum, E. (2006). *Moderne makroøkonomi*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Tjelland, T. (2015). E-post fra konsulent i TT Anlegg AS med informasjon om hvor stor andel av arbeidet utført ved de tre hytteområdene er utført innbyggere i Åseral som ansatt i TT Anlegg AS.
- Wikipedia. (2014). Eikerapen Roots Festival. from http://no.wikipedia.org/wiki/Eikerapen_Roots_Festival
- Åknes, T. E. (2014a). [Bortelid Presentasjon (avisutklipp) feb 2014]. Avisutklipp.
- Åknes, T. E. (2014b). [Bortelid Presentasjon feb 2014].
- Åknes, T. E. (2014c). Oppgaver i samarbeid med Åseral kommune/Bortelid Utmarkslag – eiendomsøkonomi
- Åknes, T. E. (2015a, 13.03.15). [Telefonsamtale om Bortelid Skisenter].
- Åknes, T. E. (2015b, 07.05.2015). [Telefonsamtale om infrastrukturen på Bortelid].
- Åseral kommune. (2014). *Årsmelding og rekneskapsrapport 2013*. Åseral: Åseral kommune.
- Åseral kommune. (2015). *Økonomiplan 2015-2018. Budsjett 2015*.
- Åsland, O. O. (2015, 09.04.2015). [Telefonsamtale med elektriker Odd Ove Åsland, vedrørende hva andre registreringer enn nyinstallasjon innebar i Elsmart].

Vedlegg

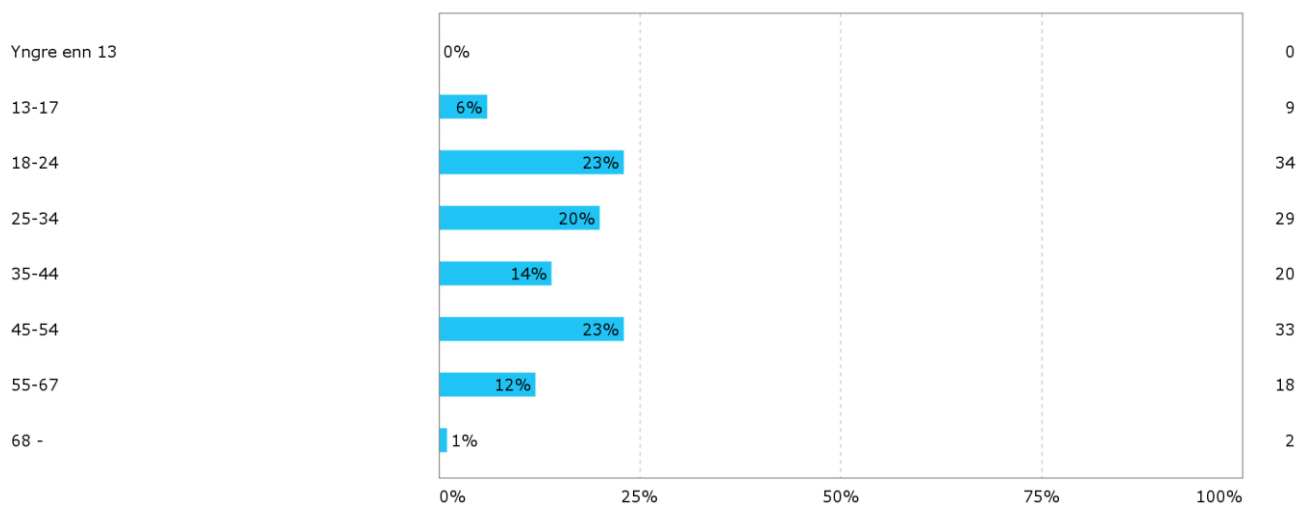
Vedlegg 1: Spørreundersøkelses for innbyggerne i Åseral

Undersøkelsen er filtret for kun de som svarte «ja» på at de bor i Åseral, samt at de gjennomførte hele spørreundersøkelsen.

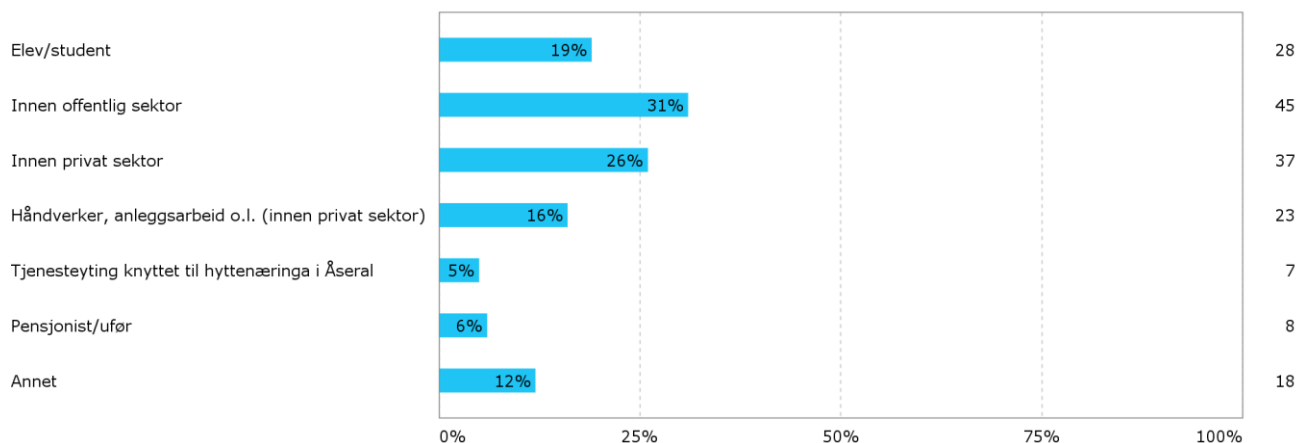
Kjønn?

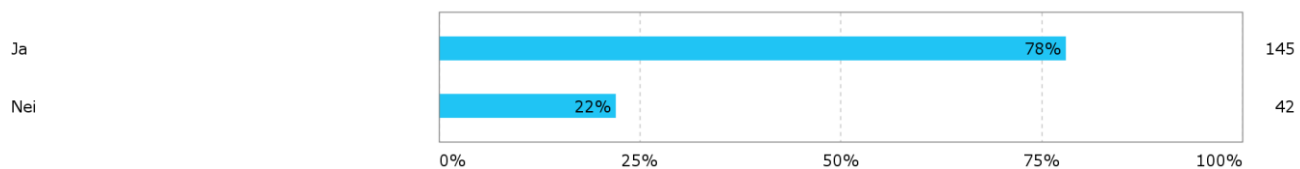
Hvor gammel er du?

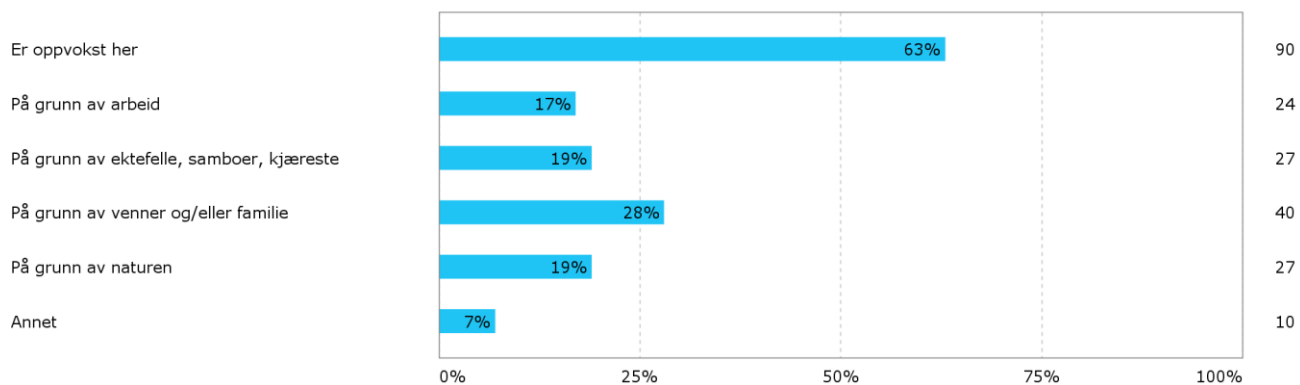
Hva jobber du med? (Flervalg).

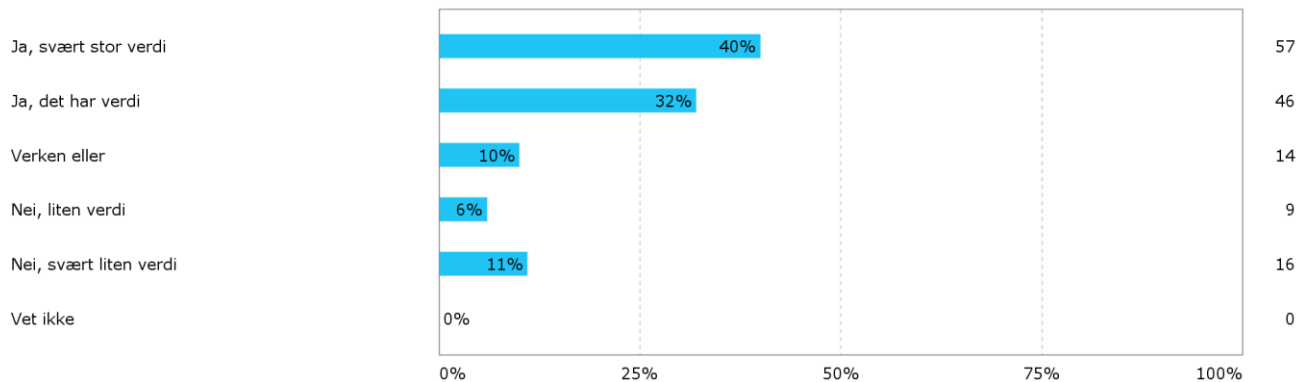
Er du bosatt i Åseral?

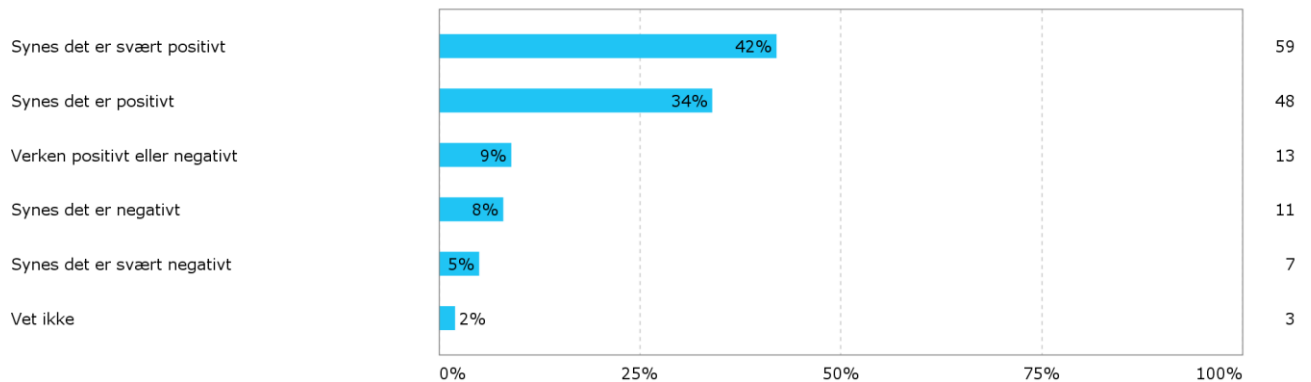
Hvorfor bor du i Åseral? (Flervalg).

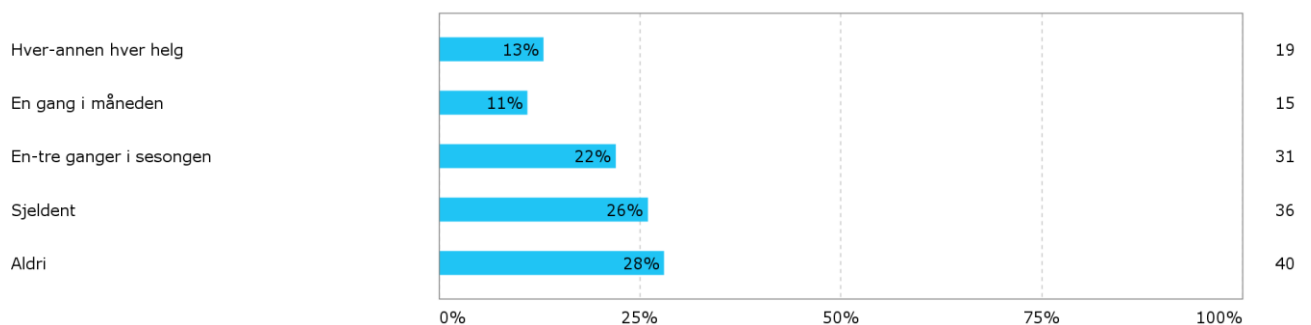
Har det noe verdi for deg at vi har tre alpinanlegg/løypenett i kommunen? (Verdi i form for at du bruker det, eller er glad for at vi har disse tilbudene i kommunen).

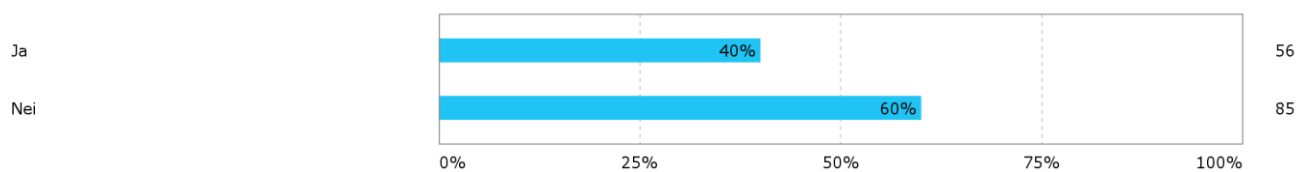
I kommunen er omlag 2100 hytter, hva er din holdning til hytter og hyttefolk?

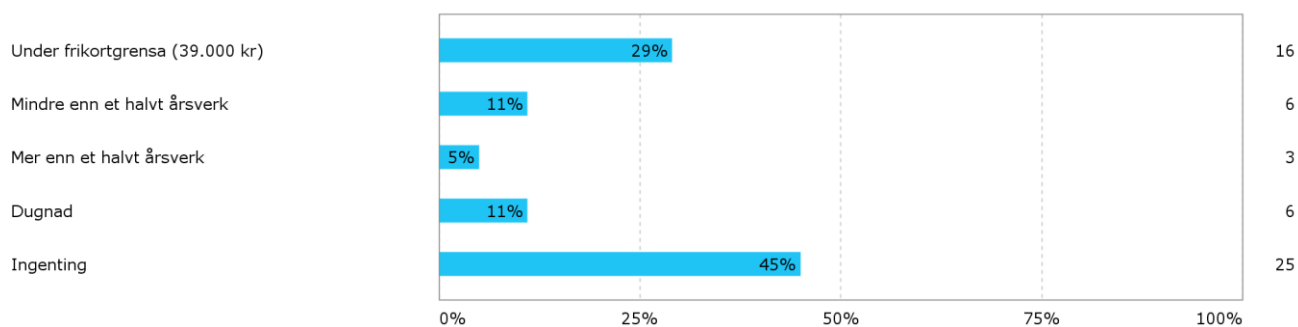
Hvor ofte nytter du deg av skiløypene/alpinanlegget til enten Eikerapen, Ljosland eller Bortelid i vintersesongen?

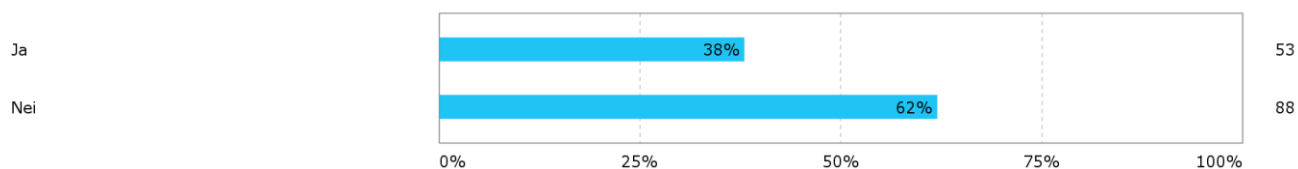
Jobber du, eller har du jobbet for noen av skisentrene/varmestovene i Åseral?

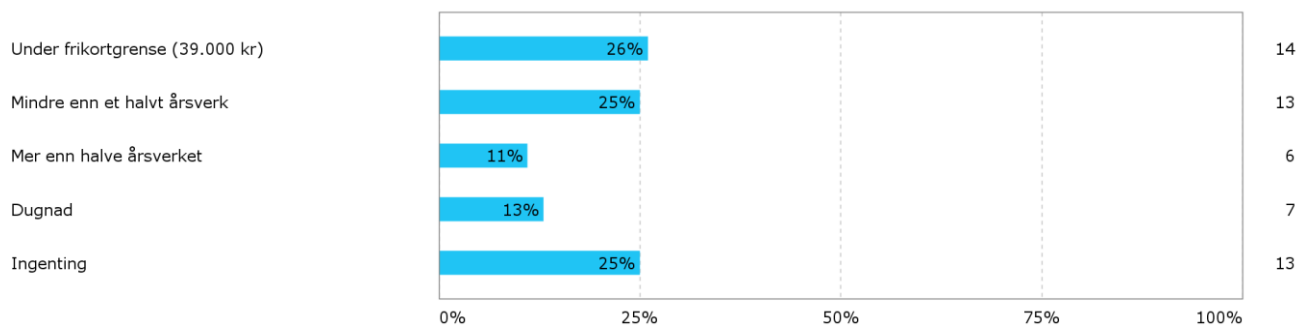
Hvor stor stillingsprosent har du jobbet ved et av skisenter/varmestove i 2014? Obs! Merk at det spørres om 2014.

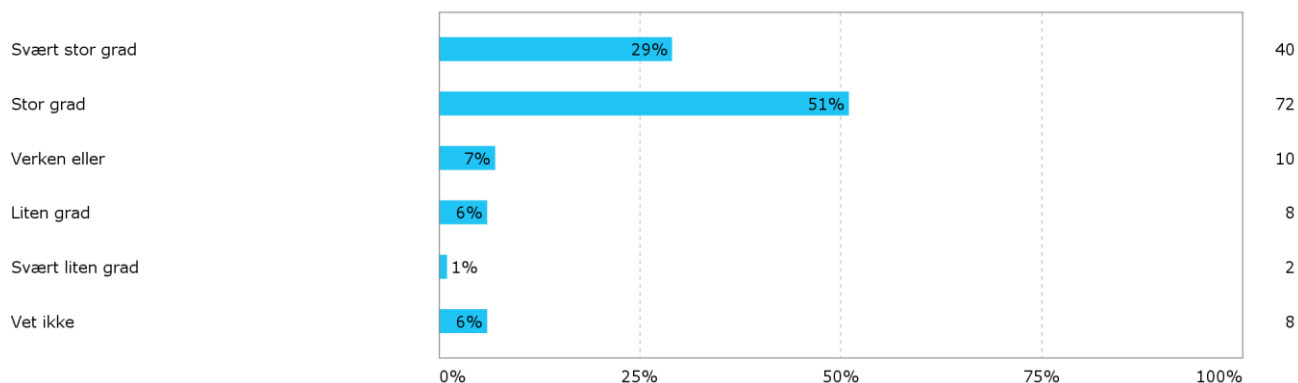
Har du hatt arbeid knytta til hyttenæringa? Håndverker, anleggsarbeider, brøyting, tjenesteyting osv.

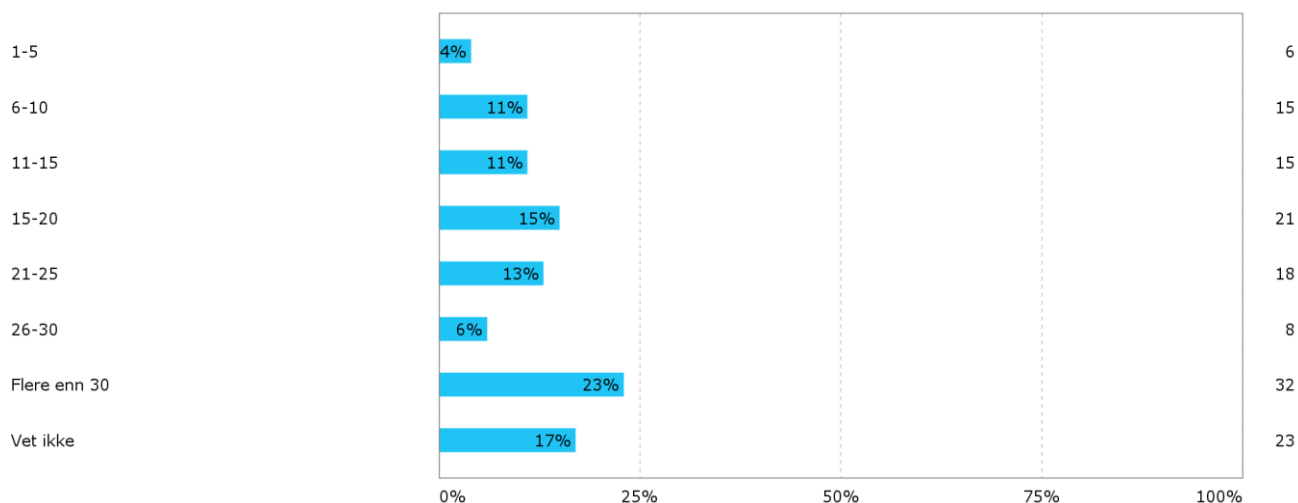
Hvor stor stillingsprosent har du hatt arbeid knyttet opp mot hyttenæringa i 2014? Obs! Merk at det spørres om 2014.

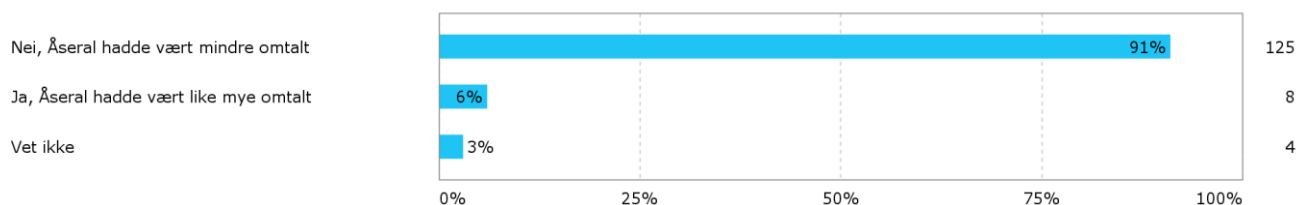
I hvor stor grad mener du at hyttenæringa i Åseral har skapt arbeidsplasser i privat sektor?

Hvor mange arbeidsplasser (hele årsverk/stillinger) for innbyggerne i Åseral antar du hyttenæringa skapte i 2014? (Skisentrene, håndverkere osv.)

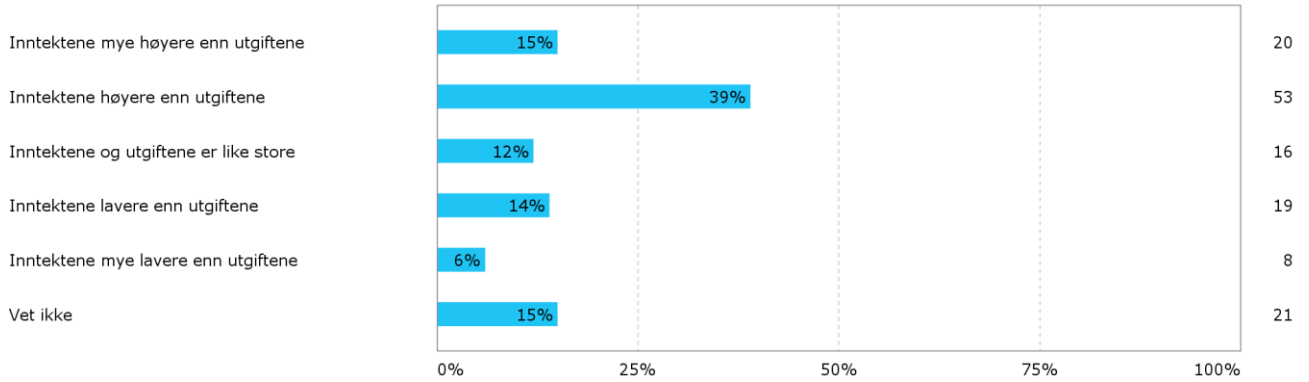

Mener du Åseral hadde vært like mye omtalt i media om vi ikke hadde hatt hyttenæringa?

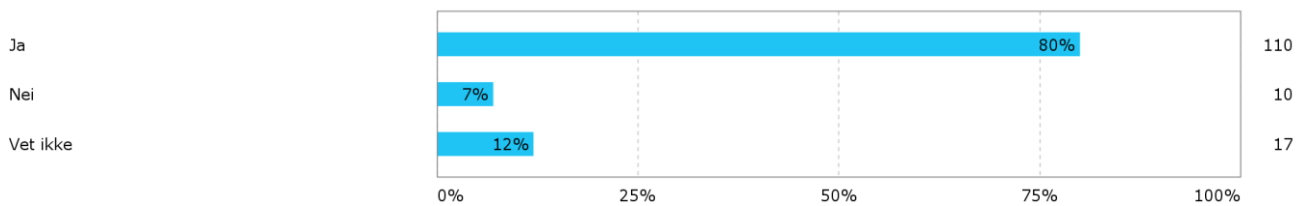

Kommunen har både inntekter og utgifter knyttet til hyttenæringa. Inntekter blant annet gjennom konsesjonskraftsalg (det at hyttefolket bruker strøm øker kommunens inntekter fra Agder Energi), og utgifter blant annet ved investering i renseanlegg i hyttefeltene.

Tror du inntekten eller utgiftene er høyest for Åseral kommunen?

Mener du at hyttenæringa har skapt offentlige arbeidsplasser i kommunen?

Tror inn- eller utpendlingen er størst i Åseral?

